

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนามทั้งการสังเกต สัมภาษณ์ สทนากลุ่ม และประชุมเชิงปฏิบัติการ พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องน่าเชื่อถือของข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคน ผ่านการจัดหมวดหมู่ สังเคราะห์ และวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งในบทนี้ คณะผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ปัญหาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรตามแนวคิดเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. แนวทางการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรตามแนวคิดเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ปัญหาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรตามแนวคิดเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ปัญหาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกร หมายถึง ประเด็นปัญหาหรืออุปสรรคที่เกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คาดว่าจะเกิดขึ้นกับเกษตรกรโดยทั่วไปในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของไทย ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูล การให้คำแนะนำของกลุ่มเป้าหมาย สามารถสรุปประเด็นปัญหาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรตามแนวคิดเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามลำดับค่าคะแนน ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 ปัญหาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรตามแนวคิดเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่	ปัญหาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกร	คะแนน	ร้อยละ
1	ทักษะการสื่อสารต่ำ	121	32.53
2	ความรู้ในการเพาะปลูกไม่ก้าวหน้า	70	18.82
3	ขาดความรู้ด้านการลงทุนและการตลาด	68	18.28
4	แรงงานในท้องถิ่นมีน้อย	57	15.32
5	ขาดการเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม	34	9.14
6	ชีวิตและทรัพย์สินไม่ปลอดภัย	7	1.88
7	นำเทคโนโลยีมาใช้น้อย	6	1.61
8	มีโรคประจำตัว	5	1.34
9	การรวมกลุ่มไม่เข้มแข็ง	4	1.08
รวม		372	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ปัญหาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรตามแนวคิดเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีทั้งหมด 9 ประเด็น ซึ่งประเด็นที่มีค่าคะแนนสูงสุดที่ 3 อันดับ ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสารต่ำ ความรู้ในการเพาะปลูกไม่ก้าวหน้า และขาดความรู้ด้านการลงทุนและการตลาด คิดเป็นร้อยละ 32.53, 18.82 และ 18.28 ตามลำดับ ซึ่งคณะผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลประกอบในแต่ละประเด็น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ทักษะการสื่อสารต่ำ

กัลยาณี นาคุดม กล่าวว่า “จะส่งผลเสียให้กับคนที่ไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับอาเซียน ไม่รู้ภาษาของต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ”

เกวสี ใจตาง กล่าวว่า “ถ้าเราพูดภาษาเขาไม่ได้ รายได้อาจจะลดลง”

ขจรพงษ์ ช่อสกุล กล่าวว่า “เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ทางด้านภาษาต่างประเทศ”

คชาภรณ์ ศรีคล้าย กล่าวว่า “มีปัญหาในการสื่อสาร อาจจะไม่ค่อยเข้าใจภาษา ไม่รู้ไม่เข้าใจเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับอาเซียนว่าเป็นอย่างไร อาจจะทำให้เกษตรกรบางคนเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาว่าอาเซียนเข้ามาทำไม อาจเกิดข้อขัดแย้งทางสังคมหรือมีข้อขัดแย้งกันในด้าน การประกอบอาชีพ เพราะอาเซียนกับเกษตรกรเองก็ยังไม่ลงตัวยังเข้ากันไม่ได้”

คุณ สงฆ์คลัง กล่าวว่า “จากการที่คนหลายประเทศ จะทำอะไรด้วยกัน ถ้าสื่อสารภาษากันไม่เข้าใจ อาจทำให้เกิดปัญหาตามมาได้”

ดวงจันทร์ จำปามูล กล่าวว่า “เกษตรกรขาดความรู้ด้านภาษา ด้านการสื่อสาร และวัฒนธรรมต่างชาติก็ไม่เหมือนประเทศไทย”

บัวแก้ว บุญแยม กล่าวว่า “ไม่รู้ว่าเกิดอะไรขึ้นกับเกษตรกรบ้าง แต่ที่แน่ ๆ คือ จะต้องเกิดความยุ่งยากกับเรื่องของภาษาในการสื่อสารแน่ ๆ เพราะพวกชาวเกษตรกรทั้งหลายยังไม่ได้เรียนรู้ภาษาที่จะใช้ในอาเซียนเลย อีกทั้งทักษะการสื่อสารที่มีอยู่ก็ต่ำ เนื่องจากเกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับต้นเท่านั้น”

บุญโชติ ปาปะกัง กล่าวว่า “สิ่งที่เราไม่รู้และสู้เขาไม่ได้เลย คือ ทักษะในการสื่อสาร โดยเฉพาะในเรื่องของภาษา แม้ภาษาไทยเราเองแท้ ๆ เกษตรกรก็ยังมีทักษะในการสื่อสารที่ไม่ค่อยดี อย่างไรก็ตามแต่ภาษาต่างประเทศเลย ซึ่งจะเป็นผลเสียหรือข้อด้อยของเกษตรกรเรามากที่สุด ทำให้เราไม่ทันชาติอื่นเขา คิดว่าในอนาคตต้องมีปัญหาในเรื่องการสื่อสารแน่ ๆ”

ประกอบ สุเรนรัมย์ กล่าวว่า “มีปัญหาในด้านการสื่อสาร ด้านการใช้ภาษา เพราะเกษตรกรในประเทศไทยเราส่วนมากจะรู้แต่ภาษาไทยหรือภาษาถิ่นของตนเองเสียเป็นส่วนใหญ่ ยังขาดการเรียนรู้ภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจะทำให้ไม่สะดวกในการติดต่อสื่อสาร ทำมาค้าขายร่วมกัน”

ประมวล ชำกรม กล่าวว่า “การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จะทำให้ค่านิยมต่าง ๆ หลังไหลเข้ามาสู่ท้องถิ่นของเรา ซึ่งเราจะเสียเปรียบด้านการสื่อสารเอามาก ๆ ซึ่งอาจจะมีบางครอบครัวยอมรับได้ แต่บางครอบครัวที่ยังรับไม่ได้ก็อาจรุนแรงถึงจุดแตกหักหรือแตกแยกได้”

ประมวล สุวรรณเหล่า กล่าวว่า “เกษตรกรเราส่วนใหญ่ไม่รู้ภาษาของเขาหรือของประเทศเพื่อนบ้านเลย ทำให้จะพูดอะไรสื่อสารอะไรก็ยากลำบาก ซึ่งเป็นปัญหาหรือจุดอ่อนที่สำคัญ”

สมบูรณ์ แสนโชติ กล่าวว่า “การสื่อสารหรือการพูดภาษาต่างประเทศของเกษตรกร นี้เป็นห่วงมาก เพราะเรื่องการศึกษาเราที่ต่ำกว่าเขาอยู่แล้ว ความรู้ของเราเองก็น้อยกว่าเขา”

สมมุง อินทร์เฮ้า กล่าวว่า “ถ้าเรารู้ภาษาก็อาจจะดี จะทำให้การสื่อสารของเราดีขึ้น ถ้าไม่รู้ภาษาก็จะไม่เกิดผลประโยชน์อะไรเลย มีแต่ผลเสีย คือ เราจะส่งสินค้าอะไรก็จะสื่อสารไม่รู้เรื่องเลย ถ้าเรารู้ภาษาก็จะทำให้ดีขึ้น ซึ่งทักษะในการสื่อสารที่ต่ำของเกษตรกรเรา จะเป็นปัญหาที่สำคัญในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน”

สีจันท์ บุญเชื่อง กล่าวว่า “การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จะเป็นการรวมกลุ่มประเทศที่กว้างไกลที่สามารถเป็นแหล่งกระจายผลผลิตและรับปัจจัยด้านการผลิตได้ แต่ว่าเกษตรกรยังขาดความรู้ในด้านการสื่อสาร ทำให้การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จะทำอะไรหรือเกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรได้มากนักน้อยสักเท่าไร”

สุรัตน์ วันวาลย์ กล่าวว่า “ในเรื่องการสื่อสารเกษตรกรเราจะเสียเปรียบเกษตรกรในประเทศอื่นเขา เราไม่ทันเขา เทคโนโลยีก็ไม่ทันเขา ความรู้ก็ยังไม่ทันเขา ยังตามหลังเขาอยู่ เพราะแม้ภาษาไทยเราเองแท้ ๆ หรือภาษาที่พูดกันอยู่ทุกวัน เกษตรกรไทยก็ยังไม่สามารถสื่อสารให้คนอื่นเข้าใจได้”

สุวัฒน์ชัย จำปามูล กล่าวว่า “การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จะทำให้เราได้รู้จักกับต่างประเทศได้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณี ได้พัฒนาศักยภาพตนเอง เรียนรู้ด้านส่วนต่าง ๆ สิ่งแวดล้อม รู้เรา รู้เขา พัฒนาอาหารให้มีหลากหลาย แปรรูปอาหาร แปรรูปสมุนไพรที่ปลูกเอง พัฒนาพื้นที่ให้เป็นที่ศึกษาเรียนรู้ด้านการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง แต่ปัญหาที่สำคัญของเกษตรกรไทยในปัจจุบัน คือเรื่องทักษะของการสื่อสารต่ำ ไม่สามารถสื่อสารกันอย่างเข้าใจกับเกษตรกรชาติอื่น ไม่มีความรู้ในเรื่องของภาษา พูดภาษาต่างชาติไม่ได้ หรือแม้กระทั่งพูดภาษาของตนเองให้คนต่างชาติเข้าใจไม่ได้”

เสรี เทียงนิล กล่าวว่า “เกษตรกรไทยจะปรับตัวไม่ทันในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านภาษาในการสื่อสาร ความรู้ ความสามารถในการปรับตัว”

หนา เชื้อกุดธู กล่าวว่า “เมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ชาวต่างชาติต่างประเทศจะเข้ามาท่องเที่ยวในบ้านเรามากขึ้น ซึ่งจะเป็นโอกาสที่ดีในการพัฒนาบ้านเมืองของเรา แต่จะส่งผลเสียหรือเกิดปัญหาหากคนบ้านเราไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ไม่รู้เรื่องภาษา สื่อสารไม่ได้ ไม่กล้าสื่อสาร ไม่ได้เตรียมตัวไว้ แทนที่จะเป็นโอกาสก็จะทำให้เราสูญเสียโอกาสนี้ไป หากทักษะในการสื่อสารของเรายังต่ำเช่นนี้”

ปัจจุบัน เรามีเครื่องมือสื่อสารมาก แต่มีปัญหาบ่อยในการที่จะใช้การสื่อสารเพื่อพัฒนาในทุกด้าน ถ้ามีการสื่อสารที่ดี จะสามารถพัฒนาชีวิต จิตใจ สังคม การเมือง เศรษฐกิจ ได้อย่างรวดเร็ว สังคมไทยเป็นสังคมอำนาจมาแต่โบราณ สังคมที่ใช้อำนาจจะใช้ความรู้และเหตุผลน้อย จะติดขัดและนำไปสู่ความรุนแรง โจทย์ คือ จะทำอย่างไร? ในการใช้ระบบการสื่อสารให้ก่อเกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างรอบด้าน (คำคุณ, 2555ก, หน้า 21) ทั้งนี้ จากรายงานการประชุมเครือข่ายประชาชนบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน ครั้งที่ 9/2554 เรื่อง “เขตการค้าเสรีอาเซียน: วิฤตหรือโอกาสของเกษตรกร ทฤษฎีใหม่” เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ.2554 ณ ศูนย์เรียนรู้พ่อจันทร์ที่ ประทุมภา บ้านโนนรัง ตำบลตลาดไทร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ที่ประชุมได้ช่วยกันคิดทบทวนประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผลดีผลเสียของเขตการค้าเสรีอาเซียน การที่เสียภาษีเท่ากับศูนย์หรือปลอดภาษีช่วยให้การค้ามีอิสระมากขึ้น การแข่งขันสูงขึ้น กระตุ้นให้ประชาชนต้องเตรียมตัวพึ่งตนเองให้มากขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ฯลฯ การไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติจนเข้าครอบงำวิถีชีวิตของคนไทย

ในขณะที่ การใช้ภาษาของคนไทยยังขาดการเรียนรู้ภาษาต่างชาติทำให้เกิดปัญหาในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งความขัดแย้งจะตามมา นอกจากนั้น การแข่งขันกันสูง ๆ จะทำให้เกิดความเครียด และเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เกษตรกรต้องมีการพัฒนาด้านการสื่อสาร ด้านภาษาที่หลากหลายและต้องเรียนรู้เอกลักษณ์ของแต่ละประเทศ ควรเร่งให้มีการเรียนรู้ด้านภาษาอย่างน้อย 3 ภาษาในอาเซียน (คำคุณ, 2554, หน้า 8-13)

จะเห็นว่า เกษตรกรไทยโดยส่วนใหญ่มีทักษะในการสื่อสารต่ำ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษที่จะใช้เป็นภาษากลางในการสื่อสารของกลุ่มประเทศอาเซียนเท่านั้น ภาษาของประเทศเพื่อนบ้านเกษตรกรไทยเองก็ยังไม่สามารถสื่อสารหรือทำความเข้าใจได้ และที่สำคัญ คือ แม้ภาษาไทยเองหรือภาษาถิ่นที่พูดอยู่ทุกวัน เกษตรกรก็ยังขาดทักษะในการสื่อสารที่เพียงพอที่จะให้ผู้ฟังเข้าใจประเด็นในการสื่อสารได้ ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งมาจากขาดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ขาดความสนใจในการพัฒนาทักษะการสื่อสาร ขาดการเรียนรู้ภาษาต่าง ๆ เนื่องจาก เกษตรกรไทยโดยส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา อีกทั้ง ยังนิยมใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารระหว่างกัน ทำให้ทักษะการสื่อสารโดยรวมของเกษตรกรไทยยังต่ำ ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนตามแนวคิดของเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ความรู้ในการเพาะปลูกไม้ก้ำวหน้า

โกศล อัดฮาด กล่าวว่า “อาจจะเสียเปรียบในด้านปริมาณของผลิต เพราะผลผลิตของเราจะได้น้อยลงเรื่อย ๆ เนื่องจากเกษตรกรไทยยังขาดความรู้ในการปลูกพืช การพัฒนาสายพันธุ์ หรือการปรับปรุงวิธีการผลิต ยังคงใช้วิธีการแบบเดิม ๆ ทำซ้ำ ๆ หลาย ๆ ปี ซึ่งวิธีการดังกล่าวใช้ไม่ได้แล้วในปัจจุบัน ดังนั้น เกษตรกรต้องพัฒนาความรู้ในด้านการเพาะปลูกให้ก้าวหน้ามากกว่านี้”

ฉันทนา นานบุญ กล่าวว่า “ในอนาคต เกษตรกรไทยจะมีคู่แข่งในการผลิตและขายสินค้ามากขึ้น สินค้าทางการเกษตรจะต้องพัฒนาให้ก้าวหน้าสู่การทำเกษตรอินทรีย์ ไม่ให้มีสารพิษสารเคมีปนเปื้อน เพราะถ้ามีสารตกค้างอาจกระทบกับหลายคน อีกทั้ง ผู้บริโภคจะมีทางเลือกมากขึ้น เราจึงต้องมีความรู้ในการเพาะปลูกการลงทุนมากขึ้น”

ดารา ดงกันจ่า กล่าวว่า “การผลิตของเกษตรกรเรา ทำไปตามที่เคยปฏิบัติกันมา ทำให้ผลผลิตที่ได้น้อยลงเรื่อย เพราะเราขาดการพัฒนาทักษะ พัฒนาความรู้ในการเพาะปลูก การผลิตในภาคเกษตรจึงไม่ก้าวหน้า ซึ่งเราคงเสียเปรียบประเทศต่าง ๆ เขาอยู่มาก เปรียบเทียบได้ง่าย ๆ ข้าวไทยผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 400 กิโลกรัมต่อไร่ ของเขามากกว่าเราเป็น 2-3 เท่า”

ถนนม ภูมิแถม่า กล่าวว่า “คุณภาพสินค้าทางการเกษตรของเรา อาจจะสู้สินค้าของประเทศอื่น ๆ ไม่ได้ เพราะความรู้ในการเพาะปลูกของเราไม่ก้าวหน้า ยังคงเป็นการทำตาม ๆ กันมา ซึ่งผู้ซื้อก็คงจะสนใจสินค้าของประเทศอื่น ๆ ที่เขามีความรู้ในการพัฒนาผลผลิตสูง”

ทองสา จุ่มคอม กล่าวว่า “ราคาผลผลิตทางการเกษตร แม้จะถูกกำหนดเป็นราคาเดียวกันทุกประเทศ แต่เราก็คงต้องเสียเปรียบหากระบบการผลิตของเรายังคงเป็นเช่นที่ผ่าน เราจึงต้องพัฒนาความรู้ในการเพาะปลูกให้มากกว่านี้ เพื่อให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณและคุณภาพที่เหนือกว่า”

ธรรมพล วรรณคำ กล่าวว่า “หากเรามุ่งแต่แสวงหากำไรมากเกินไป คุณภาพสินค้าอาจจะลดลงหรือตรวจพบสารเคมีในพืชผัก ผลไม้ ผลเสียที่ตามมาก็อาจทำให้สุขภาพประชาชนทั่วไปเสื่อมเสียลง เพราะการมุ่งแต่กำไรที่อยากได้เกินไป รวมถึงการฉวยโอกาสของพ่อค้าคนกลางที่หวังผลกำไร

เราจึงต้องจัดองค์ความรู้ในการเพาะปลูกใหม่ ไม่เน้นปริมาณแต่เน้นที่คุณภาพ เช่น การทำเกษตรปลอดภัย เพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภคที่จะมีมากขึ้น การเพาะปลูกของเราต้องก้าวหน้ามากกว่านี้”

บุญ ศุภเลิศ กล่าวว่า “หากเรายังทำเช่นนี้ จะมีปัญหาเกี่ยวกับผลผลิตที่ไม่ได้มาตรฐาน เพราะจะมีสารเคมีปนเปื้อนเยอะเกินไปจนประเทศอื่น ๆ ยอมรับไม่ได้ อีกทั้ง ผลผลิตทางการเกษตรต่อไร่เรายังน้อย เราจึงต้องค้นหาและพัฒนาความรู้ในการเพาะปลูกของเราให้ก้าวหน้าทันสมัยมากกว่านี้”

บุญโชติ ปาปะกัง กล่าวว่า “คิดว่าในอนาคตการนำเข้ามาของสารเคมีหรือสารเร่งต่าง ๆ จะเข้ามาได้ง่าย ๆ ด้วย และคงมีการใช้อย่างไม่ระมัดระวังเท่าที่ควรเพราะปลอดภัยหรือเปิดเสรีทางการค้า ซึ่งราคาก็จะถูกลง ถ้าเราไปเดินตามก็จะทำให้เราสู้เขาไม่ได้ เราจึงต้องหาทางเลือกที่จะสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดภัย การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาความรู้ในการเพาะปลูกให้ก้าวหน้า เพราะนอกจากจะทำให้สินค้าเรามีคุณภาพแล้ว ยังดีต่อสุขภาพเราเอง สภาพแวดล้อม ระบบนิเวศของเราเอง”

บุญมี วงษ์เวียน กล่าวว่า “ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน อาจเกิดปัญหาในด้านเกษตร เช่น ชวนา ชาวสวน เกษตรกรที่สนใจหรือมีความรู้ความสามารถทางด้านเกษตรอาจจะลดลง เพราะมีอาชีพอื่น ๆ ให้ทำหลากหลายขึ้น”

ประกอบ สุเรนรัมย์ กล่าวว่า “จะเกิดปัญหาด้านการผลิต เพราะประเทศไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านการผลิตสินค้าเกษตรให้มีคุณภาพอยู่มาก เช่น การใช้สารเคมี ยาฆ่าแมลง ปุ๋ยเคมี ไม่มีความรู้ที่ก้าวหน้าในการเพาะปลูก การคัดเลือกพันธุ์ การขยายพันธุ์ การดูแลรักษา เน้นให้ได้ผลผลิตที่มาก รวดเร็ว โดยไม่สนใจผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะยาว”

ประมวล ปัชชโย กล่าวว่า “ราคาสินค้าผลผลิตจะสูงขึ้น คือ ราคาดีขึ้น เช่น สินค้าผลผลิตที่ปลอดภัยที่ทุกประเทศต้องการ แต่ต้นทุนการทำเกษตรของไทยคงสูงมากขึ้น เพราะเกษตรกรไทยยังคงเน้นการผลิตจำนวนมากเข้าไว้ ไม่สนใจต่อผลที่เกิดขึ้นทั้งในด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ทำให้ความรู้ในการเพาะปลูกไม่ก้าวหน้า ยังคงวนเวียนอยู่กับการใช้สารพิษสารเคมี หากยังเป็นอย่างนี้จะทำให้ผลผลิตของต่างชาติที่นำเข้ามาขายในประเทศไทยจะขายได้ดีกว่าของไทยเรา”

วุ่น ปังพิมาย กล่าวว่า “ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกร คือ ผลผลิตบางอย่าง อาจจะไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่มักใช้สารเคมีโดยขาดความรู้ในการใช้ ขาดการพัฒนาวิธีการผลิตที่ถูกต้อง ความรู้ในการเพาะปลูกไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร ซึ่งเราต้องแก้ไขปัญหานี้ให้ได้เสียก่อน”

สมปอง ชันอาสา กล่าวว่า “เกษตรกรมีความรู้ไม่เพียงพอ ภูมิปัญญายังไม่กว้าง ยกตัวอย่าง เช่น ผลไม้ พืชผัก ไม่ปลอดภัย ใช้แต่สารเคมี และไม่รู้วิธีการตรวจสอบว่าปลอดภัยกับคนซื้อหรือไม่อย่างไร เคยทำกันมาอย่างไรก็ยังคงทำกันอย่างนั้น รู้เพียงแต่ว่าปีนี้จะได้มากได้น้อย”

สมพงษ์ โขรัมย์ กล่าวว่า “เกษตรกรอาจจะขายผัก ผลไม้ ได้ราคาดีขึ้น แต่คนทำเกษตรน้อยลงเกิดเป็นปัญหาในสังคมไทยที่แก้ไม่ตก ต้องเจอวิกฤติผัก ผลไม้ต่อไป เมื่อมลพิษเสีย พืชผัก ก็มีแมลงเยอะขึ้น พืชผักต่างประเทศจะขายได้ดีกว่าถูกกว่า อาจทำให้ชาวไร่ชาวนาต้องขายที่นาเยอะขึ้น เพราะความรู้ในการเพาะปลูกไม่ก้าวหน้า ไม่สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้”

สำรวจ แก้วเจ็ก กล่าวว่า “การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน มีผลเสียตรงที่เกษตรกรยังไม่มีเตรียมตัว ไม่ได้ถ่ายทอดความรู้ ไม่ได้พัฒนาความรู้ ยังไม่รู้ผลผลิตไม่รู้ต้นทุนอะไรเลย เกษตรปลอดสารพิษคืออะไร ถ้าจะใช้ปุ๋ยให้ใช้ปุ๋ยชีวภาพหรือปุ๋ยมูลวัว มูลควาย ฯลฯ หรือปุ๋ยที่หมักไว้ในถังเอง”

สีจิ้นถิง บุญเชียง กล่าวว่า “เกษตรกรมีตลาดหลากหลายกว้างไกลขึ้น สามารถเป็นแหล่งรับปัจจัยด้านการผลิตได้ แต่เกษตรกรยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการเพาะปลูกที่จะสามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้ ในด้านนี้เกษตรกรไทยยังไม่ก้าวหน้าสักเท่าไร”

สุนิจ กระจยอม กล่าวว่า “จะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรที่ด้อยโอกาส ผู้ที่ไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ ผู้ที่มีฐานะยากจน ไม่มีโอกาสพัฒนาตนเองต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน”

สุริยกร ศรีชิน กล่าวว่า “เกษตรกรในอาเซียนจะเกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กันอย่างไรหลากหลายในทุกระดับ ส่วนเกษตรกรไทยที่ขาดความรู้ความเข้าใจไม่มีความพร้อมในด้านใดก็จะสูญเสียโอกาสหรือผลประโยชน์ในส่วนนั้น ๆ”

สุวลี ภาษี กล่าวว่า “ภาคเกษตรกรคงจะกระทบมาก เพราะผลผลิตของไทยลงทุนสูงและสินค้าการเกษตรไม่มีคุณภาพ ปนเปื้อนสารเคมีมาก ภาคเกษตรมีความรู้ในการพัฒนาเพิ่มผลผลิตน้อยมาก และนิสัยคนไทยทำอะไรแบบมั่งง่าย รีบด่วนในการสร้างงาน ปลูกพืชผักก็ใช้สารเร่ง เพื่อเร่งให้ขายได้เร็ว ๆ เลยกลายเป็นจุดด้อย จุดเสีย แข่งขันกับตลาดเพื่อนบ้านไม่ได้”

อุดม ทีขาว กล่าวว่า “ผลผลิตทางการเกษตรไม่ได้มาตรฐานหรือไม่มีคุณภาพ ความรู้ในการเพาะปลูกไม่ก้าวหน้า เพราะยังมีสารพิษสารเคมีเจือปนตกค้าง ซึ่งเกษตรกรไทยนิยมใช้กันมากและสร้างปัญหาในด้านการเกษตรของไทยมาโดยตลอด”

ประเทศต่าง ๆ จะพยายามพัฒนาคุณภาพสินค้าของตนเองและจะทำให้ผู้บริโภคทั่วอาเซียนได้รับประโยชน์ ในขณะที่ผู้ผลิตสินค้ามีคุณภาพสูงเป็นที่นิยมของตลาดและทำยอดขายสูงเพราะมีลูกค้าทั่วอาเซียน ในด้านลบสินค้าราคาถูกจากประเทศใหญ่ ๆ จะเข้ามาตีตลาดกระจายกระจาย ดังที่เกิดขึ้นแล้วในหลายปีที่ผ่านมา ที่เกิดกับตลาดกระเทียม ตลาดสินค้าอุปโภคและบริโภคจากประเทศจีนที่ทำให้เกษตรกรไทยและพ่อค้าแม่ค้าขายสินค้าไม่ได้เลย กลายเป็นวิกฤตที่เป็นบทเรียนราคาแพง ซึ่งยุทธวิธีที่เหมาะสม คือ พัฒนาความรู้ในการเพาะปลูกของเกษตรกรไทย ให้เกษตรกรทั้งประเทศทำเกษตรผสมผสานปลอดสารเคมี ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรไทยเกิดภูมิคุ้มกัน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต และสุขภาพ ไม่ต้องตกเป็นเหยื่อของการค้าเสรีอาเซียน (คำคุณ, 2554, หน้า 8) อีกทั้ง คุณค่าของพันธุ์พืชหากมองกลับในเชิงมูลค่า ซึ่งถ้ารู้จักและเข้าใจความยั่งยืนโดยการปลูกทดแทน รวมทั้งเรียนรู้ที่จะเก็บรักษาทุนในรูปของสิ่งแวดล้อมแทนการเก็บรักษาเป็นเงินอย่างเดียว ที่สำคัญต้องเป็นพันธุ์พื้นเมืองที่ผ่านการคัดพันธุ์ให้ทนแล้งทนโรค รวมทั้งมีความหลากหลายไม่ใช่จับไม้ต่างถิ่นชนิดเดียวกันมาขึ้นเข้าแถวเหมือนที่เป็นอยู่ยอมเกิดปัญหาตามมามากมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนแหล่งเรียนรู้และอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ สนับสนุนการแปรรูป การเพิ่มมูลค่า และระยะยาวแก้กฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการเพาะปลูก (คำคุณ, 2553ก, หน้า 21-23)

จากรายงานการประชุมเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน ครั้งที่ 4/2550 เรื่อง การจัดการการตลาด อาหาร สมุนไพร และผลผลิตปลอดสารเคมี เมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ.2550 ณ ศูนย์เรียนรู้พอมหาอยู่ สุนทรชัย บ้านตะแบก ตำบลสลักไถ อำเภอมือง จังหวัดสุรินทร์ ที่ประชุมได้

ระดมสมองการจัดการการตลาด อาหาร สมุนไพร และผลผลิตปลอดภัยอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องได้เร่งสร้างความรู้ในการเพาะปลูก เพื่อสร้างผลผลิตปลอดภัยทดแทนอาหารและสมุนไพรที่มีพิษมีสารเคมี ช่วยให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น ผลิตแล้วมีตลาดรองรับที่ชัดเจน ช่วยให้วิถีชีวิตอยู่ดีมีสุข และที่สำคัญเกิดชุดความรู้ที่ทำให้สุขภาพดีขึ้นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค รวมถึงควรมีการตรวจสอบกระบวนการผลิตให้ปลอดภัยจริง ๆ มีการสุ่มตรวจผลผลิตว่าไม่มีการใช้สารเคมีเพื่อให้สินค้ามีคุณภาพไม่หลอกลวงผู้บริโภค (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดีจังหวัดขอนแก่น, 2551ก, หน้า 9-10)

จะเห็นว่า เกษตรกรไทยยังคงมีการผลิตแบบเดิม ๆ ซ้ำไปซ้ำมา ใช้สารเคมี ใช้สารเร่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ขายได้เร็ว โดยไม่คำนึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งในด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ขาดการพัฒนาสายพันธุ์ กระบวนการผลิต ทำให้ความรู้ในการเพาะปลูกไม่ก้าวหน้า ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของเกษตรกรในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

3. ขาดความรู้ด้านการลงทุนและการตลาด

กวี ทุมภา กล่าวว่า “เกิดปัญหาด้านต้นทุนการผลิตสูง ในขณะที่ขายได้ราคาต่ำ ความรู้ด้านการตลาดและการลงทุนมีไม่เพียงพอ”

คำมี มุ่งคุณ กล่าวว่า “การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มอาเซียน จะเปลี่ยนวิถีชีวิตจากเดิมไปสู่ความรู้ความเห็นใหม่ ๆ อาจจะมีบ้างประเทศไม่ได้ เช่น การเกษตร การเงิน การขนส่ง เพราะประเทศไทยทะเลาะกันบ่อย ๆ จนคนต่างประเทศเกิดความไม่มั่นใจที่เข้ามาลงทุนในไทย อีกทั้งเกษตรกรเองก็ยังไม่พัฒนาความรู้ในเรื่องของการลงทุน มุ่งเอาจำนวนมาก ตามกระแส โดยที่ยังไม่รู้ว่าการตลาดหรือราคาผลผลิตจะเป็นอย่างไร”

จัด ทอธรรม์ กล่าวว่า “เกษตรกรจ้างแรงงาน จ้างเครื่องจักร ใส่ปุ๋ยเคมี สารเคมี ทำให้ผลผลิตปนเปื้อนไม่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ ยังถูกพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบเกษตรกรมาก ทำให้เกษตรกรในปัจจุบันมีปัญหาในเรื่องของการลงทุนสูง ผลผลิตราคาตกต่ำ เป็นหนี้เป็นสินไม่รู้จบสิ้น ซึ่งเป็นปัญหาที่หมักหมมอยู่กับเกษตรกรไทยมานาน”

ฉันทนา นานบุญ กล่าวว่า “มีปัญหาในการขายสินค้าเกษตร เพราะถ้ามีการเปิดขายสินค้าแบบเสรี จะมีคู่แข่งทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เกษตรกรเองมีความรู้ในด้านการตลาดและการลงทุนอย่างเพียงพอ ทำให้เสียเปรียบมาโดยตลอด และหากเป็นเช่นนี้ปัญหาก็คงจะตกมาถึงเกษตรกรแน่นอน ไม่ว่าจะเปิดเสรีหรือไม่ เกษตรกรก็คือผู้เสียเปรียบ เพราะความรู้ด้านการตลาดและการลงทุนไม่มี”

ตี๋ม รัชณี กล่าวว่า “การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ย่อมมีการแข่งขันสูง ทั้งด้านการตลาด การเพิ่มผลผลิต การลงทุน ซึ่งเกษตรกรไทยยังขาดความรู้ในด้านนี้อีกมาก”

ถนอม ภูมิเกศา กล่าวว่า “แต่ละประเทศมีการค้าร่วมกันอย่างเสรีภาพ จะมีผลเสียต่อราคาสินค้าของไทย เพราะสินค้าทางการเกษตรของเราอาจจะสู้สินค้าของประเทศอื่นไม่ได้ เนื่องจากเกษตรกรไทยผลิตสินค้าตามกระแส ลงทุนสูงเพราะมองว่าจะทำให้ได้ผลผลิตที่เร็วและมาก ในขณะที่ไม่มีอำนาจต่อรองในเรื่องราคาหรือตลาด”

ทองดีดี ทาหาร กล่าวว่า “จะทำให้เกิดปัญหาในด้านการผลิตและด้านราคา คือ จะเกิดการแข่งขันกันค้าขายในด้านราคา การผลิตสินค้าและการลงทุนด้านแรงงานจะทำให้เราเสียเปรียบ เพราะเราลงทุนสูง”

ทองสา จุ่มคอม กล่าวว่า “การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน แม้ราคาผลผลิตทางการเกษตร จะมีการกำหนดให้เป็นราคาเดียวกันทุกประเทศ แต่ต้นทุนการผลิตของไทยยังมีราคาที่สูง เช่น การลงทุนในเรื่องของค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง ค่าแรงงาน ซึ่งเราต้องสร้างความรู้ในการลงทุนและการตลาดของเราให้ดีให้เพียงพอที่จะสู้กับประเทศอื่นได้”

นาง กัณนอก กล่าวว่า “ผลผลิตไม่มีราคาหรือราคาตกต่ำ เพราะจะมีสินค้าเข้ามาในประเทศที่หลากหลาย”

นิรันดร์ เสนาหมื่น กล่าวว่า “ทำให้คนเข้ามาซื้อของและผลผลิตมากขึ้น เมื่อมีผลผลิตเข้ามา มากผลเสียก็มีมาก การแข่งขันด้านราคาสินค้าในการเกษตรมากขึ้น ทำให้ราคาสินค้าด้านการเกษตร ตกต่ำลง เกษตรกรไทยอาจต้องยอมขายที่ดินในราคาถูก เพราะคนไทยไม่มีเงินทุนสำรองมากพอ”

บุญเรือง ช่วยนา กล่าวว่า “เกิดปัญหาสินค้าราคาตกต่ำ ขาดทุน การลงทุนและการตลาด เราสู้เขาไม่ได้ เกษตรกรไทยไม่เคยสนใจในเรื่องการลงทุนและการตลาด แต่จะตามกระแสสิ่งไหนมา แรงแท่า สิ่งไหนราคาดีปลูกและเลี้ยง ลงทุนสูง จำทุกอย่าง ใส่ทุกอย่าง เพื่อให้ได้ผลผลิตมาก ซึ่งเมื่อ มาหักลบกลบกันแล้วก็ยิ่งขาดทุนอยู่ดี”

ประมวล ปัชชัยโย กล่าวว่า “ราคาสินค้าผลผลิตจะสูงขึ้น คือ ราคาอาจจะดีขึ้น เช่น ผลผลิตที่ปลอดภัยพืช ซึ่งเป็นที่ต้องการของหลาย ๆ ประเทศ แต่การที่ต้นทุนการทำเกษตรของไทยสูงมาก และผลผลิตของต่างชาตินำเข้ามาขายในประเทศไทยมาก จึงอาจจะขายในราคาที่ถูกลงกว่าผลผลิตของไทย ซึ่งเราต้องวางแผนต้องให้ความรู้ในด้านการลงทุนและการตลาดแก่เกษตรกร”

ปาน ทองแพง กล่าวว่า “การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในเรื่องการเกษตร ผมคิดว่าจะเกิด ปัญหา มาก เพราะคาดว่าคงจะได้ลงทุนมากกว่าเดิม”

พิฑูรย์ กลางสาทร กล่าวว่า “เกิดปัญหาสินค้าราคาตกต่ำ ขาดทุน เพราะประเทศอื่น ๆ ราคาผลผลิตต่ำกว่าประเทศเรามาก”

มยุรา แพงพวย กล่าวว่า “ทำให้เราสามารถนำผลผลิตของเราออกไปขายในแต่ละประเทศได้ หลายประเทศ ผลเสียที่ตามมาอาจทำให้มีพ่อค้ามากขึ้นหรืออาจจะทำให้เศรษฐกิจของเราตกต่ำลง”

ละออง สุวรรณอำไพ กล่าวว่า “ผลผลิตบางประเทศเขาลงทุนน้อยผลผลิตได้มาก ในขณะที่ ในประเทศเราลงทุนมากผลผลิตได้น้อยและไม่มีคุณภาพ”

วันนา บุรินรัมย์ กล่าวว่า “เกิดการแข่งขันในด้านต่าง ๆ ทั้งการลงทุนและด้านการตลาด เพราะสินค้าของไทยยังไม่มีคุณภาพหลาย เราต้องแก้ปัญหาตรงนี้ให้ได้ก่อนจึงจะแข่งขันกับคนอื่นเขาได้”

วิจิต ประทุมภา กล่าวว่า “การลงทุนในการทำเกษตรเพิ่มขึ้น ราคาสูงขึ้น เพราะนายทุนหวังกำไรจากเกษตรกร การส่งออกในเรื่องผลผลิตการเกษตรตกต่ำ เพราะราคาผลผลิตของประเทศเพื่อนบ้านถูกกว่า ซึ่งทำให้เราเสียเปรียบทั้งด้านการลงทุนและการตลาด เกษตรกรเองก็มีความรู้ในด้านนี้น้อย ไม่สามารถจัดการเองได้ ต้องพึ่งพ่อค้าคนกลาง ด้วยความรู้ของเกษตรกรเท่าที่มี อยู่ยังไงก็สู้พ่อค้าคนกลางไม่ได้ เกษตรกรไทยจึงเสียเปรียบมาโดยตลอด”

สมปอง ชันอาสา กล่าวว่า “จะเกิดความวุ่นวายมากขึ้น เช่น สกุลเงิน อัตราแลกเปลี่ยน ด้านการตลาด การขนส่งสินค้า ไม่ว่าจะเป็นทางรถ ทางเรือ หรือทางอากาศ จะต้องเรียนรู้ระหว่างสินค้าต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งเกษตรกรไทยไม่มีความรู้ในเรื่องเหล่านี้เลย”

สมพงษ์ ไชงรัมย์ กล่าวว่า “ต้องรู้เขารู้เราว่าของที่เราดี ดีกว่าเขาจริงหรือไม่? คนต่างประเทศมาบ้านเราชอบกินอะไร ใช้อะไร ผัก ผลไม้อะไรบ้าง เช่น กล้วยหอม มะละกอ ควรมีความรู้ทางการตลาดบ้าง และต้องรักษาพันธุ์พืชพื้นเมืองของไทยไม่ให้สูญหายไป ไม่ใช่ใช้แต่พันธุ์พืชต่างประเทศที่เข้ามา”

สมยงค์ แข็งขยัน กล่าวว่า “สินค้าในการเกษตรจะมีมากขึ้น เมื่อมีผลผลิตเข้ามามากขึ้น อาจขายได้ในราคาที่ถูกลง เราเคยขายข้าวได้ราคาสูง รายได้อาจจะลดลง เราจึงต้องเรียนรู้เรื่องการตลาดให้ดี”

สุจิตรา หงษ์เวียงจันทร์ กล่าวว่า “ราคาผลิตตกต่ำ เพราะมีสินค้าทางการเกษตรมากขึ้น จึงต้องมีความรู้เพื่อวางแผนในด้านการลงทุนและการตลาดอย่างรอบคอบ”

สุมาพร นาคประโคน กล่าวว่า “ทุกประเทศมีการทำเกษตร จะมีการแก่งแย่งสินค้าขายสินค้ากัน จะทำให้ขาดรายได้หรือการขายไม่ได้ราคาดีสักเท่าไร จะทำให้พ่อค้าได้กำไร ส่วนคนทำมีแต่ขาดทุน จึงต้องให้เกษตรกรมีการพัฒนาความรู้ในด้านการลงทุนและการตลาดมากขึ้น”

อารักษ์ ภาษี กล่าวว่า “ผลผลิตจากประเทศไทยต้นทุนสูงราคาต่ำ คุณภาพต่ำ เพราะเครื่องจักรกล วัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรทุกอย่าง ส่วนมากจะเป็นหนีมาทั้งนั้น จึงต้องให้เกษตรกรมีความรู้ในด้านการลงทุนการผลิตที่ถูกต้องเสียก่อน”

อุดม ทีขาว กล่าวว่า “เกิดปัญหาทางการเกษตร บางประเทศลงทุนน้อยแต่ผลผลิตของเขาได้มากและคุ้มค่า ต้องศึกษาให้เข้าใจในการปลูกและขายเป็นอย่างดี จึงจะดีได้”

จากคำบรรยายของคุณออคม เต็มพิทยาไพสิฐ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในการประชุมเรื่องเขตการค้าเสรีอาเซียนวิกฤตหรือโอกาสของเกษตรกรทฤษฎีใหม่สู่เศรษฐกิจพอเพียงที่ศูนย์เรียนรู้บ้านพ่อจันทร์ที่ ประทุมภา ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า “สิ่งที่จะเกิดผลกระทบต่อไทยก่อนปี พ.ศ.2558 คือ ข้าวสวมนี้อาจจะทะลักเข้ามาจากลาว เขมร พม่า และเวียดนาม มาขายในประเทศไทย เพราะราคาดีมากกว่ามาตรการประกันราคาข้าวหรือมาตรการจำหน่ายข้าวของรัฐบาล หลังปี พ.ศ.2558 คนในอาเซียนจะลงทุนโดยเสรี ลาวได้ให้สัมปทานปลูกยาง ปลูกอ้อย ปลูกข้าว สินค้าเหล่านี้อาจเป็นคู่แข่งต่อเกษตรกรไทยจนขายสินค้าการเกษตรไม่ได้และตามด้วยการรุกซื้อที่ ระยะยาวถ้าเราไม่ปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลการผลิต ตลาดข้าว ข้าวโพด และสินค้าเกษตรจำนวนมากจะเกิดคู่แข่ง แรงงานฝีมือจะทะลักเข้ามา จะเกิดการโยกย้ายแรงงาน การขนส่งอาจถูกซื้อกิจการหรือเป็นลูกไล่ ในที่สุด เกษตรกรจะเป็นเกษตรกรรับจ้าง ซึ่งเป็นผลเสียที่น่ากลัว” (คำคุณ, 2554, หน้า 10)

ปราชญ์ชาวบ้านและเครือข่ายช่างไม้ท้องถิ่น อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ค้นพบว่า การลงทุนปลูกไม้ใช้สอยไม่ว่าจะเป็น ต้นสะเดา ต้นแดง ต้นมะค่าโมง ต้นมะค่าแต้ ต้นจิก ต้นเต็ง ต้นรัง หลังจากปลูกแล้ว 20 ปี เมื่อปลูกต้นใหม่ทดแทนจนต้นใหม่ติดดี ๆ แล้วนำต้นโต ๆ มาแปรรูปเป็นไม้กระดาน ไม้ใช้สอยอื่น ๆ ได้ราคาต้นละ 10,000-40,000 บาทขึ้นไป ซึ่งถ้าปลูก 1 ไร่ จะมีมูลค่าถึง 1 ล้านบาท และหากเกษตรกรนำที่ดินมาปลูกต้นไม้ยืนต้นสร้างบ้านได้คนละ 10 ไร่ จะมีทุนทางด้าน

สิ่งแวดล้อมคนละ 10 ล้านบาท ใน 20 ปี ข้างหน้า และถ้าร้อยละ 10 ของเกษตรกรไทยเรียนรู้ในแนวทางนี้จะมีเกษตรกร 1 ล้านครอบครัวที่ทำสำเร็จ จะก่อให้เกิดทุนทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นต้นไม้ยืนต้นสร้างบ้านได้ที่มีมูลค่าถึง 10 ล้านล้านบาท ซึ่งยังไม่นับความอุดมสมบูรณ์ของดินที่จะดีขึ้นด้วย (คำคุณ, 2553ก, หน้า 22)

อย่างไรก็ตาม กระแสการพัฒนาสังคมไทยได้พาคนไทยไปพบกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น รายจ่ายของคนในสังคมในทุกด้านสูงขึ้น ในขณะที่รายรับจากภายนอกภาคการเกษตรก็เพิ่มขึ้น แต่ไม่ได้สัดส่วนกับรายจ่ายที่สูงขึ้น ยิ่งภาคการเกษตรในระบบพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวกลับพบว่า รายรับมีระดับการเปลี่ยนแปลงสูง เพราะรายรับนอกจากจะไม่สูงขึ้นแล้วกลับลดลง บ่อยครั้งประสบปัญหาต้นทุนการผลิตสูงกว่ารายรับ ถ้าคิดในภาพรวมของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของเกษตรกรแล้วจะขาดทุนทุกปี ทำให้เกิดหนี้สิน ภาระหนี้สินและดอกเบี้ยเป็นตัวกระตุ้นให้คนต้องขายวัว ขายควาย ขายที่ดิน ขายแรงงาน เกิดสภาพล้มละลาย เข้าร่วมกลุ่มไม่นานก็มีอันต้องถอนตัวเพื่อไปขายแรงงาน (ประชาคมสุขภาพอำเภออุบลรัตน์, 2553, หน้า 52) ในอนาคต สัดส่วนการส่งออกของไทยในอาเซียนจะเพิ่มขึ้น ซึ่งปัจจุบันร้อยละ 70 ของจีดีพีมาจากการส่งออก โดยตลาดอาเซียนมีมูลค่าสูงสุด คือ ร้อยละ 25 ของจีดีพี ซึ่งเราต้องมีมาตรการป้องกันการย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศเพื่อนบ้านที่ต้นทุนการผลิตถูกกว่า (กฤตยา เชื้ออมวราศาสตร์, 2557, หน้า 17)

จะเห็นว่า เกษตรกรไทยยังขาดความรู้ด้านการลงทุนและการตลาด เนื่องจากมุ่งผลผลิตตามกระแส ทั้งการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ เมื่อเห็นว่าสิ่งใดมีราคาดีก็จะทำตามกัน โดยลงทุนมากทั้งค่าแรงงาน ค่าปุ๋ย ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าสารเคมี โดยหวังให้ได้ผลผลิตจำนวนมาก ในขณะที่ไม่มีอำนาจต่อรองในกลไกการตลาด ซึ่งส่วนใหญ่จะผ่านพ่อค้าคนกลาง จึงทำให้เกษตรกรไทยกลายเป็นผู้แบกรับในการลงทุน ผลผลิตไม่ได้ราคาหรือไม้คุ้มค่ากับการลงทุนหรือถูกพ่อค้าคนกลางเอาเปรียบ เกษตรกรจึงตกอยู่ในภาวะหนี้สินมาโดยตลอด ซึ่งการขาดความรู้ด้านการลงทุนและการตลาดของเกษตรกรไทยยังคงเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

4. แรงงานในท้องถิ่นมีน้อย

กวี ทุมภา กล่าวว่า “มีผลกระทบด้านแรงงาน เพราะแรงงานต่างด้าว จะเข้ามาแย่งแรงงานคนไทย ในขณะที่แรงงานในท้องถิ่นในหมู่บ้านมีน้อย เพราะแรงงานส่วนใหญ่อพยพเข้าไปทำงานในเมือง ยิ่งจะทำให้การลงทุนในการผลิตสูงขึ้น ขาดคนสีบทอดอาชีพ โอกาสที่เกษตรกรจะขายที่ดินก็มีสูงขึ้น”

จำเนียร เสม็ดดี กล่าวว่า “การทำงานไม่ว่าจะเป็นอาชีพภายในประเทศหรือนอกประเทศ จะเกิดการจ้างแรงงานต่างประเทศ แรงงานต่างชาติจะเข้ามาทำงานมากมายในประเทศไทย เพราะเป็นการเปิดการค้าเสรี มีการเปิดกว้างทางเศรษฐกิจ การเดินทางสะดวกขึ้น คนไทยจะตกงานมากขึ้น เพราะคนไทยไม่นิยมทำงานเกี่ยวกับการเกษตรกรรม ทำให้ขาดคนสานต่ออาชีพทำการเกษตรกรรมในท้องถิ่น”

ชาย ดีจะมาลา กล่าวว่า “คนไทยจะเสียเปรียบในด้านแรงงาน เพราะค่าแรงงานต่างประเทศเขาต่ำกว่าเราเขาจะมาแย่งแรงงานคนไทย ในขณะที่แรงงานในท้องถิ่นเองก็มีน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและผู้สูงอายุ ขาดการสีบทอดอาชีพเกษตรกรในท้องถิ่น ยิ่งจะทำให้โอกาสในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรไทยมีน้อยยิ่งขึ้น”

ตา พรหมจันทร์ กล่าวว่า “แรงงานในอาเซียนบางประเทศค่าแรงถูกกว่าเรามาก สู้งานกว่าเรามาก ลูกหลานในหมู่บ้านก็นิยมไปทำงานในเมือง ทำให้แรงงานในท้องถิ่นมีน้อย ยิ่งเป็นโอกาสของแรงงานต่างด้าวมากยิ่งขึ้น เราจึงต้องส่งเสริมอาชีพการทำเกษตรให้กับคนรุ่นใหม่มากขึ้น”

นุสริน บัวสาย กล่าวว่า “เกษตรกรจะมองไม่เห็นธรรมชาติ การวัดผลหรือเครื่องจักรกลจะเข้ามาแทนแรงงานคน เพราะคนรุ่นใหม่อพยพเข้าสู่เมือง เมื่อแรงงานในท้องถิ่นขาดแคลนก็จะมีคนนำเอาเครื่องจักรกลมาใช้มากขึ้น คนกับธรรมชาติก็จะห่างเหินกัน ธรรมชาติจะถูกทำลายมากขึ้น ความสมดุลที่มีอยู่ก็จะหายไป สัตว์เล็กสัตว์น้อยในท้องถิ่นจะถูกทำลาย”

บุญ สุภเลิศ กล่าวว่า “กลุ่มผู้ใช้แรงงานด้านการผลิตทางเกษตรอาจจะสู้เขาไม่ได้ ทำให้ราคาตกต่ำ อาจจะได้มาตรฐาน และจะมีกลุ่มแรงงานจากประเทศอื่น ๆ มาทำงานแทนคนไทย ทำให้คนไทยว่างงานมากขึ้น คนในท้องถิ่นก็จะหายไป อพยพย้ายถิ่นฐานไป การผลิตในภาคการเกษตรจะถูกทำลาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำมาหากินก็จะหายไป”

บุญย้ง กองทุ่งมน กล่าวว่า “แรงงานต่างประเทศจะเข้ามาทำงานแทนคนในบ้านเรา ซึ่งแทบจะไม่มีอยู่แล้วในทุกวันนี้ ยิ่งจะทำให้เกษตรกรบ้านเรามีปัญหามากยิ่งขึ้น เพราะแรงงานในท้องถิ่นมีน้อย ต้องจ้างแรงงานต่างชาติ ทำให้ยิ่งลงทุนสูงขึ้นอีก การผลิตก็จะยิ่งเน้นปริมาณจนไม่มีคุณภาพ”

ประมวล สุวรรณเหลา กล่าวว่า “ปัญหาแรงงานจะมีแรงงานเข้ามาเมืองไทยเยอะ ซึ่งเราก็ต้องการ เพราะแรงงานในบ้านเราเองแทบจะไม่มี หรือมีก็ไม่มีความรู้ทำงานด้านเกษตรกรรม ซึ่งปัญหาก็จะยิ่งตามมาอีกมาก เช่น คุณภาพผลผลิต อาชญากรรม ยาเสพติด”

ปราณี ปัตตะเน กล่าวว่า “ยิ่งเราด้อยในด้านภาษาด้านการสื่อสาร ยิ่งทำให้มีปัญหามากขึ้น ในขณะที่แรงงานต่างด้าวค่าแรงถูกกว่าและพูดภาษาต่างประเทศได้มากกว่า จะหลังไหลเข้ามาทำงานในภาคการเกษตรของเรา แรงงานในท้องถิ่นที่มีน้อยอยู่แล้วก็จะไม่สนใจงานด้านเกษตรจะปล่อยให้แรงงานต่างชาติทำ ยิ่งจะทำให้ความรู้ด้านการเกษตรของคนไทยน้อยลงไปอีก เพราะคนไทยจะหันไปทำงานในเมืองกันหมด”

ปรีชา วงศ์ศรี กล่าวว่า “แรงงานในท้องถิ่นในหมู่บ้านเรามีไม่เพียงพอ จะทำให้เกษตรกรหันไปจ้างแรงงานต่างชาติ เพราะค่าจ้างแรงงานไม่เท่ากัน ค่าแรงของเรามันสูงมาก ค่าแรงของเขาน้อยกว่าของเรา อาจทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับแรงงานในท้องถิ่นได้ ซึ่งนั่นจะยิ่งทำให้เกษตรกรไทยมีปัญหามากยิ่งขึ้นไปอีกในอนาคต”

เปรมกมล แก้วพูน กล่าวว่า “แรงงานในท้องถิ่นของเรามีน้อย ทำให้การผลิตของบ้านเราไม่มีคุณภาพ มีการใช้สารเคมีสูง ระบบการผลิตแบบพื้นบ้านหายไป ขาดการรับช่วงต่อในการทำเกษตร เพราะคนนิยมไปทำงานในเมือง การเปิดอาเซียนยิ่งจะทำให้เกิดการแย่งงานของแรงงานในท้องถิ่นมากขึ้น เพราะบางประเทศค่าเงินไม่แพง เพราะนายจ้างก็ต้องการจ่ายค่าแรงต่ำอยู่แล้ว ซึ่งนั่นหมายถึงภาคการเกษตรจะยิ่งมีปัญหามากขึ้น ระบบการผลิตจะเปลี่ยนไปมาก คุณภาพสินค้าการเกษตรของบ้านเราจะยิ่งมีคุณภาพต่ำลงจะสู้กับเพื่อนบ้านไม่ได้”

พรชัย สุราราชภูร์ กล่าวว่า “แรงงานที่จะทำงานในภาคการเกษตรยังมีน้อยอยู่แล้ว จะทำให้มีน้อยลงเรื่อย ๆ จนแทบจะไม่มี เพราะแรงงานต่างชาติจะเข้ามามากขึ้น ถึงแม้ว่าจะทำให้ค่าแรงถูกลง แต่จะมีการแข่งขันกันทำมาหากินมากขึ้น ไม่รู้คนไทยจะสู้เขาได้ไหม เพราะคนไทยชอบเลือกงานสุดท้ายแรงงานไทยในภาคการเกษตรก็แทบจะไม่มี อาชีพการทำเกษตรของคนไทยจะหายไป”

พัชรา รูปสูง กล่าวว่า “ส่งผลต่อการเศรษฐกิจของคนไทย เพราะจะทำให้เกิดการจ้างแรงงานต่างด้าวมากกว่าคนไทย จะทำให้คนไทยรายได้น้อยลง เกษตรกรไทยจะมีน้อย คนไทยจะประกอบอาชีพด้านการเกษตรน้อยลง”

ไพฑูรย์ เกตพิบูลย์ กล่าวว่า “ปัจจุบันแรงงานในท้องถิ่นที่จะนำมาใช้ภาคการเกษตรยังมีน้อยอยู่แล้ว คนไทยรุ่นใหม่เรียนรู้เกี่ยวกับการทำการเกษตรยังมีน้อย การเปิดอาเซียนจะทำให้แรงงานต่างชาติเข้ามาทำงานในภาคการเกษตรมากขึ้น ผลผลิตจะมีมากยิ่งขึ้น ราคาอาจจะตกต่ำ เพราะคุณภาพของผลผลิตจะต่ำ เนื่องจากการเร่งรัดผลผลิตที่มากจนเกินไป การลงทุนในภาคการเกษตรจะทำให้แรงงานต่างชาติมีรายได้ ในขณะที่เกษตรกรไทยยังขาดทุน เพราะไม่ได้ใช้แรงงานตนเองหรือแรงงานในท้องถิ่น”

มณี ทอนรัมย์ กล่าวว่า “ประชากรตลาดแรงงานเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้เกิดค่าแรงที่ต่ำลง แรงงานเขาจะมาแย่งงานของประเทศของเรา ในขณะที่แรงงานในท้องถิ่นเราเองก็มีน้อย ค่าจ้างก็สูง เกษตรกรจึงต้องหันไปจ้างแรงงานต่างชาติ นั้นจะยิ่งทำให้เกษตรกรไทยมีปัญหามากขึ้น”

มนทิวา ทอนรัมย์ กล่าวว่า “การที่เศรษฐกิจ การคมนาคม การขนส่งดีขึ้น จะส่งผลให้เกิดการแข่งขันที่มากขึ้น ประชากรในตลาดแรงงานมีมากขึ้น มีผลให้ค่าแรงงานต่ำลง แรงงานคนไทยในหมู่บ้านในชุมชนของเราก็จะถูกมองข้าม เพราะค่าจ้างแพง เมื่อแรงงานต่างชาติเข้ามาทำแทนแรงงานท้องถิ่นจะต้องหางานทำใหม่ในที่อื่น อาชีพเกษตรกรของไทยก็จะมียอดน้อยลง คนในหมู่บ้านในท้องถิ่นก็จะน้อยลง”

มุกดา เกตพิบูลย์ กล่าวว่า “เกิดการจ้างงานที่หลากหลาย ในขณะที่แรงงานในท้องถิ่นจะตกงาน เพราะจะมีการจ้างแรงงานประเทศอื่นมากขึ้น เนื่องจากแรงงานต่างด้าวถูกกว่า และเนื่องจากคนเข้ามาเยอะความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในประเทศเราก็มากขึ้น ในขณะที่คนในหมู่บ้านก็จะอพยพย้ายถิ่นมากขึ้นเพื่อไปหางานทำที่ได้ค่าแรงสูง แรงงานในท้องถิ่นที่ทำการเกษตรก็จะมีน้อยลงเรื่อย ๆ คนสืบทอดอาชีพเกษตรกรก็จะมีน้อยลงเรื่อย ๆ”

สมนึก ขวัญกิจสิทธิกุล กล่าวว่า “แรงงานจะแย่งงานกันอย่างแรง มีผลต่อแรงงานธรรมดา แรงงานไม่มีฝีมือในท้องถิ่น เพราะลูกหลานพอเรียนจบ ม.3 ม.6 ก็เข้าสู่เมืองใหญ่ไปทำงานหาเงินส่งกลับมาบ้าน แรงงานด้านการเกษตรถ้าเป็นรุ่นพ่อแม่ก็แก่ชรามาก ทำเกษตรก็ทำไม่ค่อยไหว”

สามารถ สอนโห กล่าวว่า “ความก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจ มีผลให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งมีผลเสียทำให้เกษตรกรไทยมีรายได้น้อยลง เพราะต้องไปจ้างแรงงานต่างด้าวมากขึ้น ในขณะที่แรงงานคนไทยในท้องถิ่นไม่มีให้จ้าง หรือมีก็ค่าแรงสูงกว่า”

สุจิตรา หงษ์เวียงจันทร์ กล่าวว่า “แรงงานต่างประเทศ จะเข้ามาทำงานในประเทศเรามากขึ้น เพราะสาเหตุจากค่าแรงที่แตกต่างกันมาก และคนไทยไม่นิยมทำงานรับจ้างทำการเกษตร ที่มีอยู่ก็จะเป็นแก่คนเฒ่ากับเด็ก ซึ่งคงสู้แรงงานต่างชาติไม่ได้ที่ถูกกว่ามีกำลังมากกว่า”

หนา เชื้อกุดรู กล่าวว่า “คนต่างชาติจะเข้ามาแย่งงานแรงงานในท้องถิ่น เพราะค่าแรงของแรงงานต่างชาติราคาถูกกว่า ทำให้คนไทยตกงานมากขึ้น ทำให้เกิดการว่างงาน ขาดรายได้ เกิดเรื่อง การลักขโมย เกิดอาชญากรรม และอาจทำให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมา”

อารักษ์ ภาษี กล่าวว่า “รายได้ด้านแรงงานจะลดลง เพราะประเทศไทยมีประชากรที่เป็นแรงงานเยอะ แต่คุณภาพแรงงานน้อย โดยเฉพาะแรงงานในท้องถิ่นที่มีน้อย ไม่นิยมรับจ้างทำ

การเกษตร เกษตรกรจะหันไปจ้างแรงงานชาติอื่น นั่นจะยิ่งทำให้แรงงานในท้องถิ่นตงงานมากขึ้น คนในหมู่บ้านก็จะหันไปทำงานอย่างอื่น อาชีพเกษตรกรรมจะตกเป็นของคนต่างชาติ ความรู้ภูมิปัญญาในการทำการเกษตรของไทยจะสูญหาย ชาวผู้สืบทอด”

แรงงานมีฝีมือจะทะลักเข้ามาในประเทศมากขึ้น แรงงานวิชาชีพ เช่น พยาบาล แพทย์ สถาปนิก นักบัญชี จะเกิดการโยกย้ายแรงงาน คนไทยจะตงงานมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะแรงงานต่างชาติเข้ามาแย่งงานและจากการใช้เครื่องจักรกลมากขึ้น (คำคุณ, 2554, หน้า 10-11) อีกทั้ง ระบบการจัดการศึกษาของไทย มุ่งสนองตอบตลาดแรงงานภาคบริการและภาคอุตสาหกรรม โดยให้ความสำคัญน้อยมากแก่ภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานและศักยภาพของคนไทยส่วนใหญ่ เด็กประถมศึกษาจำนวนมากที่ไม่สามารถเรียนระดับมัธยม ละทิ้งเรือกสวนไร่นา กลายเป็นกองทัพแรงงานไปเป็นคนรับใช้ ไปเป็นสาวเสิร์ฟ สาวโรงงาน และกรรมกรปีละจำนวนมาก ผู้คนพากันหลั่งไหลออกจากชนบท จนก่อให้เกิดสภาพครอบครัวแตกกระจาย ชุมชนล่มสลาย เศรษฐกิจทรุดจนพึ่งตนเองไม่ได้ในทุกะดับ รวมทั้งไม่สามารถจัดความสัมพันธ์ระหว่างการพึ่งตนเองกับการพึ่งพาตลาดและพึ่งคนอื่น เข้าสู่วิกฤตในด้านเศรษฐกิจมีรายจ่ายสูง รายรับต่ำ หนี้สินล้นพ้นตัว ครอบครัวต่างคนต่างอยู่ (คำคุณ, 2553ก, หน้า 16-17) 1) ซึ่งเป็นเรื่องน่ากังวลเพราะการขาดแคลนแรงงานไร้ฝีมือเป็นปัญหามานานที่ทำให้ไทยต้องนำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน (กฤตยา เชื้อมวราศาสตร์, 2557, หน้า 17)

จะเห็นว่า ปัญหาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรที่เกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือมองเห็นอีกประการหนึ่ง คือ แรงงานในท้องถิ่นมีน้อย ซึ่งผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและผู้สูงอายุ ในขณะที่วัยแรงงานจะย้ายถิ่นไปทำงานในภาคบริการและอุตสาหกรรมในเมือง ทำให้ทางเลือกของเกษตรกรหันไปจ้างแรงงานต่างชาติ เพราะมีค่าแรงที่ถูกกว่า มีกำลังทำงานมากกว่า อีกทั้ง คนไทยเองก็ไม่นิยมรับจ้างทำงานด้านการเกษตรและมีค่าจ้างที่สูง นั่นยิ่งจะทำให้ผลผลิตในภาคการเกษตรของไทยมีคุณภาพต่ำลง เพราะเน้นการผลิตจำนวนมากและเร่งให้ได้ผลผลิตที่เร็ว นอกจากนี้ ยังจะทำให้ภูมิปัญญาและอาชีพการทำเกษตรกรรมของคนไทยขาดคนสืบทอด เพราะเป็นการจ้างแรงงานต่างชาติทำแทน

5. ขาดการเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม

จำเนียร เสม็ดดี กล่าวว่า “เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ เมื่อมีการเปิดกว้างทางเศรษฐกิจ มีการนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามามาก ในขณะที่เกษตรกรไทยยังขาดการเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม การดำรงชีวิตของคนในแต่ละชาติ ซึ่งหากไม่หาทางป้องกันอาจทำให้วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นดับหรือหายไปได้ เพราะเกษตรกรจะไม่สามารถรักษาสิ่งที่มีและดำรงตนอยู่ท่ามกลางความหลากหลายได้”

ดวงจันทร์ จำปามูล กล่าวว่า “การเปิดประชาคมอาเซียน จะทำให้เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีของต่างชาติมากขึ้น แต่ถ้าเกษตรกรขาดความรู้ด้านภาษาที่จะสื่อสารก็ไม่มีประโยชน์ และคนไทยอาจจะนำเอาวัฒนธรรมต่างชาติที่ไม่เหมือนประเทศไทยในด้านที่ไม่ดีไปลอกเลียนแบบ ดังนั้น เราต้องเรียนรู้ที่จะอยู่กับคนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ และต้องสร้างภูมิคุ้มกันในด้านนี้ให้เกิดขึ้นกับเกษตรกรไทย”

ทรงเดช ชวธรรม์ กล่าวว่า “สังคมเกษตรของชนบทไทย จะเกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมต่างชาติจะไหลเข้ามาพร้อม ๆ กับคนต่างชาติ หากเกษตรกรไทยไม่

เข้มแข็งพอวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมชนบทไทยจะสูญหายไป หากเกษตรกรไทยไม่รู้จักรักที่จะเรียนรู้ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อให้รู้เขา รู้เขา รู้จักการปรับใช้ รู้จักว่าสิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ถูกต้องและ รู้จักการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของตนเอง มองเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมตนเอง สืบทอดให้คนรุ่นต่อไปทำตาม”

ประจวบ ชัยนา กล่าวว่า “วัฒนธรรมแต่ละประเทศ แต่ละภาษา การอยู่ การกิน และอื่น ๆ คนต่างบ้านต่างเมืองกันเข้ามาอยู่รวมกันมาก ๆ จะเกิดปัญหาได้ เพราะคนแต่ละชาติมีประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ที่แตกต่างกัน เกษตรกรไทยต้องเรียนรู้ในความแตกต่างทางวัฒนธรรมนี้ให้ได้ ไม่เช่นนั้นวัฒนธรรมของไทยเราจะถูกกลืนหายไป”

สมจิตต์ สุวรรณนา กล่าวว่า “มีหลายสิ่งที่จะเข้ามาในประเทศของเรา ไม่ว่าจะเป็นด้าน การศึกษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ที่แตกต่างกัน จะมีข้อเปรียบเทียบและถ้าหา มาตรการการป้องกันไม่ดี จะเกิดผลเสียต่าง ๆ จะตามมามาก เกษตรกรไทยต้องเรียนรู้ถึงความ แตกต่างทางวัฒนธรรมเหล่านี้ เพื่อดำรงตนอยู่ท่ามกลางความแตกต่างให้ได้ รวมถึงเพื่ออนุรักษ์ วัฒนธรรมของตนเองเอาไว้”

สำรวย แก้วเจ็ก กล่าวว่า “ปัญหาการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกร คือ ยังไม่ได้ เตรียมพร้อมจะถ่ายทอด รื้อฟื้น วัฒนธรรมประเพณีไทย การใช้ภาษา การสื่อสาร วัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญา ซึ่งหากวัฒนธรรมจากต่างชาติหลั่งไหลเข้ามา ในขณะเราเองยังไม่มีการเรียนรู้ถึงความ แตกต่างทางวัฒนธรรมกลัวว่าประเพณีวัฒนธรรมก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงสูญหายไป”

หนูนิล สำรวรมรัมย์ กล่าวว่า “วัฒนธรรมประเพณีก็จะหายไปเรื่อย ๆ เพราะลูกหลานจะหลง ไปกับชาวต่างชาติ จะพูดคุยหรือสอนเรื่องพุทธศาสนายาก เด็กจะไม่เชื่อฟัง”

การไหลเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติ จะเข้ามาครอบงำวิถีชีวิตของคนไทย ทำให้เด็กและ เยาวชนไทยลืมนวัตกรรมที่ดั้งเดิมของคนไทย เกษตรกรควรมีการรวมตัวเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง มีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมกับเกษตรกรในกลุ่มอาเซียน เพื่อเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันของคนที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน เรียนรู้ที่จะเลือกรับ ปรับใช้ และการอนุรักษ์ รักษาประเพณีวัฒนธรรมของตนเอง (คำคุณ, 2554, หน้า 11-12) ซึ่งวิกฤติทางทางเศรษฐกิจที่ต้อง นำมาพิจารณา ตัวอย่างเช่น วิกฤติทางวัฒนธรรมอาหารไทย ซึ่งเป็นอาหารสุขภาพที่ชัดเจนและมี คุณค่ามากกว่าอาหารฝรั่ง ทว่าขณะนี้เราสูญเสียทางวัฒนธรรม คนจนอยากกินพิซซ่า (Pizza) ไก่ทอดเคเอฟซี (Kentucky Fried Chicken) เพราะรู้สึกว่าได้ คิดว่าการนั่งร้านพิซซ่าไวกว่านั่งกินข้าว แกง เมื่อสูญเสียทางวัฒนธรรมเราก็สูญเสียทางเศรษฐกิจด้วย ขณะนี้เราต้องนำเข้าสินค้ามูลค่า 2.2 ล้านล้านบาทต่อปี ถ้าเราสามารถสร้างความแข็งแกร่งให้วัฒนธรรมไทย นิยมของไทย ผลิตภัณฑ์ของไทย ใช้ ของไทย ไทยทำไทยใช้ เพื่อประหยัดการนำเข้าปีละ 2-3 แสนล้านบาท เงินส่วนนี้จะกระตุ้นเศรษฐกิจ ภายในประเทศให้ผ่านวิกฤติได้ (คำคุณ, 2551ก, หน้า 18-19)

เมื่อมีการหลั่งไหลเข้าของแรงงานต่างชาติหรือคนต่างชาติ สิ่งที่ดีตัวคนเหล่านี้มา คือ วัฒนธรรมประจำชาติ ซึ่งย่อมมีความแตกต่างกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของเกษตรกรไทย จึงจำเป็นอย่าง ยิงที่จะต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันของคนที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน ไม่นำเอาวัฒนธรรมของต่างชาติมาใช้จนหลงลืมวัฒนธรรม ของตนเอง หรือทำให้วัฒนธรรมของตนเองผิดเพี้ยนจนขาดจิตวิญญาณ ดังนั้น ปัญหาหนึ่งของ

เกษตรกรไทยในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน คือ ขาดการเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม เนื่องจาก เกษตรกรไทยจะยึดมั่นปฏิบัติตามแนวทางที่ยึดถือกันมา โดยขาดภูมิคุ้มกันหรือความยืดหยุ่นในการเลือกรับและปกป้องทางวัฒนธรรม ซึ่งจะมีผลทำให้เมื่อต้องเผชิญหรืออยู่ร่วมกับคนต่างวัฒนธรรมภาวะเครียดก็จะเกิดขึ้น จนอาจจะต้องสูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองไป

6. ชีวิตและทรัพย์สินไม่ปลอดภัย

บุญเกิด เค้าเหลียง กล่าวว่า “เรื่องแรงงานที่จะเข้ามาในประเทศ เรื่องคนต่างชาติที่จะเข้ามา ก่อความวุ่นวายในประเทศของเรา เพราะไม่รู้ว่าเป็นคนดีหรือไม่ดี ซึ่งจะทำให้ชีวิตและทรัพย์สินไม่ปลอดภัย เพราะทุกวันนี้ก็ปลอดภัยน้อยอยู่แล้ว”

บุญเรือง ชัยนา กล่าวว่า “ที่กลัวคือคนต่างชาติเข้ามาในบ้านเมืองเรา แล้วมาก่อความไม่สงบ บ้านเมืองของเราทุกวันนี้ก็ไม่สงบมากพอแล้ว ชีวิตและทรัพย์สินไม่ปลอดภัยมีเรื่องของอาชญากรรม ยาเสพติด ลักเล็กขโมยน้อยอยู่ทุกวัน”

ประจวบ ชัยนา กล่าวว่า “ทุกวันนี้มีการลักขโมยข้าวของตามไร่นาตามนาและที่อยู่อาศัย มีการทะเลาะวิวาทกันถึงขั้นมีการตีรันฟันแทง ซึ่งทำให้ชีวิตและทรัพย์สินไม่ปลอดภัย ยิ่งเมื่อเปิดประชาคมอาเซียนยิ่งจะทำให้เกิดความวุ่นวายในประเทศของเราได้”

ประสิทธิ์ ชัยนา กล่าวว่า “ทุกวันนี้ตามหมู่บ้านของเราก็มีปัญหาเรื่องของวัยรุ่น ยาเสพติด ขโมย การทะเลาะวิวาท หากมีแรงงานต่างชาติเข้ามาอีกการที่มีคนมาอยู่รวมกันมาก ๆ ปัญหาที่มีมาก สิ่งเสพติด การลักขโมยก็มีมากขึ้นตามมาด้วย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินก็ย่อมลดลง”

ปราณี ปัตตะเน กล่าวว่า “การจ้างแรงงานหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะแรงงานต่างชาติ เนื่องจากแรงงานต่างด้าวค่าแรงถูกกว่า ก็มีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น นอกจากนี้ ก็อาจจะเกิดความขัดแย้งกับคนในชุมชน ยิ่งจะทำให้ชีวิตและทรัพย์สินอันตรายยิ่งขึ้น”

พิฑูรย์ กลางสาทร กล่าวว่า “สมัยนี้ คนเราไม่ว่าคนประเทศไหนก็สร้างปัญหาได้ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น เมื่อมีคนต่างประเทศเข้ามาในเมืองของเรา แล้วมาก่อความไม่สงบ ก็จะทำให้มีปัญหามากขึ้น”

มุกดา เกตพิบูลย์ กล่าวว่า “ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีน้อย ยิ่งในหมู่บ้านที่มีพวกวัยรุ่นติดยาเสพติด ยิ่งอันตราย”

รัตน์ปราณี กรมไทยสงค์ กล่าวว่า “เกษตรกรในทุกวันนี้ มีความวุ่นวายในวิถีชีวิตมากขึ้น มีความเสี่ยงในการลงทุนมากยิ่งขึ้น ผลผลิตมีความเสี่ยงต่อการถูกลักขโมยมากขึ้น ชีวิตและทรัพย์สินไม่ปลอดภัย”

สมควร เตียงงา กล่าวว่า “ในหมู่บ้านเราทุกวันนี้ เสี่ยงต่อการรักษาความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน และสุขภาพเสี่ยงต่อโรคติดต่อ”

สุมาพร นาคประโคน กล่าวว่า “มีการขโมยผลผลิตทางการเกษตรมากขึ้นทุกวัน วัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตรหายตลอด ยังมีคนเข้ามาเยาะความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินก็เยาะ เรื่องการลักขโมย อาชญากรรมก็เยาะตามมา”

แนวทางการพัฒนากระแสหลัก อันเป็นมัจฉาทิฐินำโดยวิธิตที่พึงพิงแนวคิดตะวันตก ถือเงินเป็นใหญ่ เน้นความมั่งคั่งของคนข้างบน โดยหวังว่ามันจะกระเด็นลงไปข้างล่าง (Trickle down) ก่อให้เกิดการทำลายทุนชีวิต คือ ตัวคนหรือทุนมนุษย์ ทุนทางสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

ทุนทางสังคมหรือการอยู่ร่วมกัน ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางศาสนธรรม ทั้งหมดเชื่อมโยงกัน ทำให้ชีวิตดำเนินไปได้อย่างมีคุณภาพและปกติสุข การพัฒนาสมัยใหม่ตามแนวตะวันตก คือ การไปเปลี่ยนทุนชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ให้เป็นเงินของคนส่วนน้อยและต่างชาติ จึงทำให้ผู้คนมีความทุกข์ สุขภาพไม่ดีและวิบัติทั้งแผ่นดิน (ประชาคมสุขภาพอำเภออุบลรัตน์, 2553, หน้า 7) ซึ่งการพัฒนาในปัจจุบันก่อเกิดช่องว่างทางรายได้ และภาวะเครียดในการดำเนินชีวิต เนื่องจาก ระบบการผลิตในภาคการเกษตรเปลี่ยนจากเพื่อบริโภคไปสู่เพื่อการค้า ทำให้ เกษตรกรไทยเป็นหนี้สินถึงร้อยละ 92 ชีวิตตกเป็นทาสของเงิน (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดีจังหวัดขอนแก่น, 2546, หน้า 14-15) ต้องอพยพไปทำงานในเมืองเพื่อหาเงินมาใช้หนี้ สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการตัดไม้ทำลายป่า การใช้สารเคมี ยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง (โครงการพัฒนาชุมชนภาคอีสานเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพอย่างยั่งยืน, 2550, หน้า 58) ชีวิตวิ่งตามกระแสวัตถุนิยม เอาเงินเป็นตัวตั้ง เห็นแก่ได้ มีความโลภ หลงทางตามกระแสสังคม ขาดแนวคิดในการพึ่งตนเองหวังแต่จะพึ่งคนอื่น (ประชาคมสุขภาพอำเภออุบลรัตน์, 2551ก, หน้า 10-13) ทำให้เกษตรกรแทบไม่มีทางเลือกในการบริโภคเลย เนื่องจาก ผัก ผลไม้ สมุนไพร และสัตว์เลี้ยงล้วนปนเปื้อนด้วยสารเคมีทั้งยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าเชื้อรา ยาฆ่าหอย ปุ๋ยเคมี เกษตรกรผันแปรตัวเองจากนักสร้างสิ่งมีชีวิตมาเป็นผู้ทำลาย จนตนเองอดอยาก หนี้สินเรื้อรัง และไม่มีความสุข (คำคุณ, 2551ก, หน้า 7) อัตราการฆ่าตัวตายและฆ่าคนอื่นตายติดอันดับ 1 ใน 10 ของโลก (คำคุณ, 2553ก, หน้า 9-13)

จะเห็นว่า กระแสความทันสมัยได้กระจายสู่ทุกพื้นที่ของไทย วิถีชีวิตของเกษตรกรในชนบทถูกวิถีชีวิตแบบคนเมืองเข้ามาแทนที่ ปัญหาวัยรุ่น ยาเสพติด การทะเลาะวิวาท การลักเล็กขโมยน้อย การทำร้ายร่างกาย ทำให้ชีวิตและทรัพย์สินไม่ปลอดภัย มีการขโมยผลผลิตทางการเกษตร วัสดุอุปกรณ์ในการทำการเกษตร รวมถึงการใช้สารพิษสารเคมีในการทำการเกษตรที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกร นอกจากนี้ เกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายประชาชนชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมองอีกว่า หากเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและมีแรงงานจากต่างชาติเข้ามาในประเทศไทยหรือในภาคการเกษตรมากยิ่งขึ้น จะทำให้เกิดปัญหาทางสังคมมากขึ้น ยิ่งจะทำให้ชีวิตและทรัพย์สินไม่ปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นหนึ่งในปัญหาที่สำคัญที่ต้องหาทางแก้ไข

7. นำเทคโนโลยีมาใช้น้อย

จำเนียร เสม็ดดี กล่าวว่า “เมื่อเกิดการแข่งขันทางการเกษตร การค้าขายต่าง ๆ ก็จะมีการนำเอาเครื่องมือใหม่ ๆ หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาแทนที่สิ่งของเก่า ๆ อาจทำให้เกษตรกรไทยเสียเปรียบมากขึ้น เพราะเกษตรกรไทยมีการนำเทคโนโลยีมาใช้น้อย เนื่องจาก เป็นการทำการเกษตรที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งมาสู่รุ่นหนึ่งเป็นสำคัญ”

ทองสา จุ่มคอม กล่าวว่า “ในเรื่องของเทคโนโลยีทางการเกษตร เกษตรกรของเราไม่ทันประเทศอื่นในอาเซียน มีการนำเทคโนโลยีมาใช้น้อย ส่วนใหญ่จะมีบ้างก็เป็นเพียงเครื่องจักรในการทำการเกษตร เช่น รถไถนา ซึ่งก็ไม่สามารถแข่งขันกับประเทศอื่น อีกทั้ง เกษตรกรเราเองก็มีความรู้ในเรื่องของเทคโนโลยีน้อย เช่น เรื่องของสายพันธุ์ การเพิ่มผลผลิต การรักษาคุณภาพของผลผลิต ยังไม่ทันสมัยเท่าที่ควร นอกจากนี้ เกษตรกรเองก็มองว่าสิ่งเหล่านี้จะทำให้การลงทุนสูงขึ้น”

ประมวล ชำกรม กล่าวว่ “การนำเทคโนโลยีมาช่วยในการทำเกษตร เกษตรกรบางครอบครัวยอมรับได้ แต่บางครอบครัวก็ปรับตัวลำบาก ทำให้เกษตรกรบ้านเรานำเทคโนโลยีมาใช้น้อย ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่เรื่องของเครื่องจักรกล แต่มันเป็นเรื่องของความรู้ในการจัดการดิน น้ำ พืช การคัดเลือกสายพันธุ์ การเพาะปลูกที่เหมาะสม การพัฒนาคุณภาพของผลผลิต ซึ่งในด้านนี้ เกษตรกรไทยยังสู้เกษตรกรในประเทศอื่นไม่ได้ ยังคงทำกันตามกระแส เน้นการผลิตจำนวนมาก ใช้สารพิษสารเคมี”

วารุณี เทพมูณี กล่าวว่ “เกษตรกรในประเทศของเราส่วนมากอาจเรียนรู้ไม่ทันเทคโนโลยีต่าง ๆ ของต่างประเทศที่จะมาพัฒนาการเกษตร และความรู้ของเกษตรกรอาจมีน้อย ทำให้การพัฒนาสินค้าด้านการเกษตรมีปัญหา”

วีระ สิทธิสาร กล่าวว่ “การผลิตสินค้าเกษตร จะมีคนเข้ามาในประเทศเยอะโดยเฉพาะจังหวัดบุรีรัมย์เป็นทางผ่านของคนเขมร คนก็เข้ามาเที่ยวในจังหวัดมากขึ้น ความต้องการอาหารก็มากขึ้น เราก็มียุทธศาสตร์ ๑ ส่งตลาด ราคาสินค้าเกษตรบางชนิดก็จะถูกเพราะเพื่อนบ้านเราผลิตได้ดีมีคุณภาพกว่าเพราะเทคโนโลยีของเขาทันสมัยกว่า”

สุรัตน์ วันวาลย์ กล่าวว่ “ในเรื่องการสื่อสารจะเสียเปรียบเขา เราไม่ทันเขา เทคโนโลยีไม่ทันเขายังตามหลังเขาอยู่ อีกทั้ง เกษตรกรไทยไม่ค่อยเรียนรู้ที่จะนำเทคโนโลยีทางการเกษตรใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการผลิต”

เสรี เทียงนิล กล่าวว่ “เกษตรกรไทยปรับตัวไม่ทันยุคสมัยในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านความรู้ ความสามารถและเทคโนโลยี นำเทคโนโลยีมาใช้น้อย จึงทำการการผลิตของเกษตรกรไทยเป็นไปในลักษณะลงทุนมากได้ผลน้อยหรือไม่คุ้มค่า ไม่มีการพัฒนาในระบบการผลิต บางปีเท่าทุนบางปีขาดทุนเป็นหนี้เป็นสิน เกษตรกรไทยไม่สามารถล้มตาอำปากได้”

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีความพยายามคิดค้นเทคโนโลยีทางการเงินเชื่อมต่อกับสมองกล จนสามารถโยกย้ายเงินข้ามประเทศด้วยความเร็วเท่าแสง การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เรื่องการเงินและการตลาดแพร่ระบาดไปอย่างกว้างขวาง มาตรการบีบบังคับให้เปิดการค้าเสรีและการเงินเสรี เป็นไปอย่างเป็นระบบ และด้วยความพยายามของมหาอำนาจที่จะฉีกกักกันอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้โลกไร้พรมแดนด้วยการค้าเสรีและการเงินเสรี แต่กลับส่งวนความรู้ไว้ใช้แต่เพียงผู้เดียวด้วยการจดลิขสิทธิ์ใครจะมาร่วมใช้ความรู้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จะต้องจ่ายค่าลิขสิทธิ์เพื่อกันการลอกเลียนแบบ จนทำให้คนที่คิดออกหรือประเทศที่คิดออก ร่ำรวยแต่เพียงผู้เดียว (ประชาคมสุขภาพอำเภออุบลรัตน์, 2553, หน้า 9-10) อย่างไรก็ตาม ในการผลิตจำเป็นต้องพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อให้ระบบการผลิตสอดคล้องกับบริบทของวิถีชีวิตและสภาพสิ่งแวดล้อมของเกษตรกรที่นับวันจะเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมากขึ้น ซึ่งจากประสบการณ์การทำเกษตรกรเชิงเดี่ยวจนแทบสิ้นเนื้อประดาตัว ทำให้ประชาชนชาวบ้านต้องปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตที่เรียกกันว่า “เกษตรพอเพียง” พัฒนาย่นย่อสู่การทำ “เกษตรประณีต” ในพื้นที่ขนาด 1 ไร่ พัฒนาสู่เกษตรประณีต 1 ตารางวา และพัฒนาย่นย่อสู่เกษตรประณีต 1 ตารางเมตร จนสามารถพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันเองอย่างยั่งยืน (ธวัชชัย เฟ็งพินิจ และ แสงอรุณ สุนทรีย์, 2552, หน้า 67-68) ทั้งนี้ หลักสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียงมีวัตถุประสงค์ให้มนุษย์รู้จักการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุด รู้จักความพอเพียง รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักที่จะผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนาระบบการผลิตของตนเอง (ทองทิพภา วิริยะพันธ์, 2550, หน้า 14-15)

จะเห็นว่า ระบบการผลิตของเกษตรกรไทย เป็นการผลิตที่ถือปฏิบัติต่อกันมา แม้จะมีการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตไปบ้าง แต่ก็เป็น การปรับเปลี่ยนจากใช้แรงงานคนเป็นใช้เครื่องจักรหรือการจ้างแทน เกษตรกรไทยยังขาดการเรียนรู้ในการพัฒนาระบบการผลิต มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ น้อย ทั้งในการผลิต การพัฒนาสายพันธุ์ การบำรุงรักษา การพัฒนาคุณภาพ ทำให้การผลิตในปัจจุบันของ เกษตรกรไทยเป็นการผลิตที่ไม่คุ้มทุน เกษตรกรติดอยู่ในวังวนหนี้สิน วิ่งตามกระแส ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่ง ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรไทย

8. มีโรคประจำตัว

กุน คำเปล่ง กล่าวว่า “จากการใช้สารพิษ สารเคมี ทำให้โรคระบาดมีมากขึ้น เกษตรกรมีโรค ประจำตัว ร่างกายอ่อนแอ อาหารการกินไม่สะอาด มีสารปนเปื้อน พักผ่อนน้อย ไม่สามารถทำงาน หนักได้หรือไม่สู้งาน”

คำมี มุ่งคุณ กล่าวว่า “การเจ็บหลังปวดเอว ชัดข้อ ทานอาหารไม่เป็นเวลา เร่งรีบอยู่กับงาน”

คุณ สงค์คลัง กล่าวว่า “มีปัญหาร่างกายไม่แข็งแรงทำงานไม่ได้ มีโรคภัยไข้เจ็บบ่อย ๆ อ่อนแอ”

จัด ทอยรัมย์ กล่าวว่า “ปัญหาของเกษตรกรจากการใช้สารเคมี ปัญหาที่เกิดจากการใช้กำลัง กายมากเกินไป ปัญหาที่เกิดจากอาหาร คือ กินอาหารไม่ตรงเวลา กินอาหารไม่สะอาด กินอาหารไม่มี ประโยชน์”

จันทร์ที ประทุมภา กล่าวว่า “ปัญหาเกิดจากสุขภาพทางร่างกาย สาเหตุเกิดจากที่เกษตรกร เจ็บป่วยจากการกินอาหารปนเปื้อนสารพิษเป็นส่วนใหญ่ ส่วนใหญ่เกษตรกรทำเชิงเดี่ยวมั่งง่ายไม่ทำ ด้วยตนเองจ้างแรงงาน ผลผลิตที่ได้รับไม่คุ้มทุน สุดท้ายเป็นหนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เป็นทุกข์”

ฉันทนา นามบุญ กล่าวว่า “ปัจจุบัน เกษตรกรที่อยู่ในชุมชนมีแต่คนแก่คนเฒ่า ซึ่งร่างกายไม่ สมบูรณ์แข็งแรง มีโรคประจำตัว อีกทั้ง การใช้สารพิษสารเคมี ยาฆ่าแมลงในการเกษตรที่นับวันจะ มากขึ้น ทำให้เกษตรกรได้รับสารพิษ บริโภคอาหารปนเปื้อน สุขภาพร่างกายจึงอ่อนแอ มีโรครุมเร้า เช่น เบาหวาน ความดัน ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่”

ดวงจันทร์ จำปามูล กล่าวว่า “เกษตรกรใช้สารพิษสารเคมีในการเกษตร ทำให้สารพิษตกค้าง สะสมในร่างกาย ก่อให้เกิดโรคร้ายแรงหลายโรค เช่น เบาหวาน ความดัน มะเร็ง”

ทวี สะเทินรัมย์ กล่าวว่า “ต่างคนต่างก็เร่งผลผลิตของตนเอง ทำให้เกิดปัญหาของการรีดเอา ผลประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยไม่คิดคำนึงถึงความปลอดภัยของสุขภาพ สร้างแต่สีสัน ให้สวยงามแต่ไม่มีความปลอดภัย”

ทองเต็ด ทาหาร กล่าวว่า “มีโรคประจำตัว ความเจ็บไข้ ไม่สบาย แพ้สารพิษต่าง ๆ”

ทองสา จุมคอม กล่าวว่า “มีโรคประจำตัว เช่น เบาหวาน โรคเก๊า โรคความดัน”

ธรรมพล วรรณคำ กล่าวว่า “สายพันธุ์ของพืชบางชนิดอ่อนแอหลง เพราะการพาณิชย์ที่ดี เกินไป ไม่สอดคล้องกับการใช้หลักความพอเพียง การค้าพาณิชย์ที่มุ่งแต่กำไรจนลืมใช้คุณภาพที่ดี ซึ่ง ส่งผลต่อสุขภาพของเกษตรกรไทย ที่ทำทุกอย่างให้นายทุน โดยที่สุขภาพของตัวเองและสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติทรุดโทรม”

บุญเรือง ช่วยนา กล่าวว่า “เกษตรกรกินอาหารไม่ปลอดภัย สารพิษ จึงเจ็บไข้ได้ป่วยบ่อย มีโรคประจำตัว ร่างกายอ่อนแอ ไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ จึงต้องจ้างแรงงานจ้างเครื่องจักร ลงทุนสูง ซึ่งไม่สามารถที่จะไปสู้เกษตรกรในประเทศอื่น ๆ ได้”

ประสาร พลแสน กล่าวว่า “ด้านอาหารการกิน กินตะพัดตะพื่อ ขาดความระวัง ผงชูรส รสดี เหล่านี้เป็นต้น มีโรคที่ติดตามเพราะเกษตรกรไม่ค่อยระวัง ใช้สารพิษสารเคมีแบบไม่ลืมหูลืมตา คิดเพียงอยากได้มาก อยากได้เยอะ สุดท้ายสารพิษก็เต็มตัว มีโรคประจำตัวทั้งโรคชั่วคราวโรคถาวรเต็มไปหมด”

ปรีชา วงศ์ศรี กล่าวว่า “สุขภาพไม่แข็งแรงมีโรคภัยไข้เจ็บ มีโรคประจำตัว”

เพียบ มลิมาศย์ กล่าวว่า “เกษตรกรมีโรคประจำตัวเอง เราต้องอาศัยปัญญาทำให้เท่ากันเรื่องสุขภาพ การผลิตที่ปลอดภัย การบริโภค การอยู่ การกิน การดูแลรักษาตนเอง”

ละออง สุวรรณอำไพ กล่าวว่า “ปัญหาด้านสุขภาพของเกษตรกร สุขภาพไม่แข็งแรง มีโรคประจำตัว ทำให้ไม่มีความสุข ไม่มีแรงหรือกำลังที่จะทำเกษตรกรรม”

วาสนา เค้ายา กล่าวว่า “สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง มีโรค อาหารกินไม่ปลอดภัย พักผ่อนไม่เพียงพอ”

วิจิต ประทุมภา กล่าวว่า “ร่างกายไม่แข็งแรง มีโรคภัยเบียดเบียน เช่น ความดัน เบาหวาน สาเหตุเพราะการกินอาหารที่มีแต่สารพิษสารเคมี ซึ่งตัวเองเป็นผู้นำมาใส่เอง”

ศักดิ์ชัย ทองดี กล่าวว่า “ปัญหาด้านสุขภาพของเกษตรกร คือ เกษตรกรที่มีอยู่มากขึ้น แต่แต่ละคนแก่ ร่างกายเริ่มอ่อนแอเพราะสังขาร มีโรคประจำตัว”

สกุล แก้วเลื่อน กล่าวว่า “ไม่แข็งแรงเท่าที่ควรเพราะอายุมาก เพราะเกษตรกรส่วนมากจะมีแต่คนที่อายุมากแล้ว คนรุ่นใหม่ก็ไม่มาสนใจการทำเกษตร มุ่งทำงานในเมือง”

สมควร เพียงงา กล่าวว่า “ร่างกายอ่อนแอ ใช้สารพิษ ไม่รักษาสุขภาพ”

สมบุญ สาลาด กล่าวว่า “เกษตรกรไทยทุกวันนี้ มีโรคประจำตัว ร่างกายไม่แข็งแรง สุขภาพจิตไม่ดี พักผ่อนไม่เพียงพอ กินอาหารไม่ตรงเวลา กินอาหารไม่ถูกสุขลักษณะ”

สมหมาย สารางคำ กล่าวว่า “มีโรคประจำตัว ส่วนใหญ่เกี่ยวกับอาหารการกิน”

สันติธร์ สำรรมรัมย์ กล่าวว่า “มีความโลภมาก คอยเบียดเบียนกันและกัน ไม่ช่วยเหลือกัน ร่างกายได้รับแต่สิ่งไม่ดี เช่น อาหารดิบ อากาศ สภาพแวดล้อม มีสังคมของเกษตรกรมุ่งประเด็นใหญ่ไปในทางอุตสาหกรรม ลูกหลานไปในทางอุตสาหกรรม จึงขาดผู้สืบทอด ต้นทุนที่ทำสูง ไม่สามารถพึ่งตนเองได้”

สำเรียน สุขแสง กล่าวว่า “ปัญหาของเกษตรกร คือ ปัญหาด้านสุขภาพที่มีโรคประจำตัว”

สุรพงษ์ ด้านซ้าย กล่าวว่า “ปัญหาด้านสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อร่างกาย ปัญหาด้านโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ การขาดสารอาหารบางอย่าง”

หนูเคน กุลสุวรรณ กล่าวว่า “เกษตรกรชอบกินอาหารที่ไม่ได้ผลิตเองเป็นส่วนมาก จึงทำให้เป็นโรคต่าง ๆ เช่น เบาหวาน ความดัน ภูมิแพ้ มะเร็ง เอ็ดส์ ไมเกรน”

หนูพลอย จุมเกต กล่าวว่า “ร่างกายไม่แข็งแรง เจ็บป่วย มีโรคภัย”

อุบล เกิดศักดิ์ ณ แวงน้อย กล่าวว่า “มีโรคประจำตัว ร่างกายอ่อนแอ อาหารการกินปนเปื้อนที่เกิดจากการใช้สารพิษสารเคมี”

การมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ นำมาซึ่งปัญหาด้านสุขภาพของคนในสังคม จนกลายมาเป็นปัญหาสำคัญที่ปัจจุบัน พบว่า โรคบางโรคเกิดขึ้นจากผลของความเจริญ โรคทางกายใหม่ ๆ ที่เพิ่มมากขึ้นมีความสัมพันธ์กับสารเคมีที่บริโภค เช่น มะเร็ง โรคอ้วน เป็นต้น รวมถึงปัญหาอุบัติเหตุ ปัญหาความเครียด การฆ่าตัวตาย โรคจิต โรคประสาท ความเหงา และความว้าเหว่ ได้สร้างปัญหาทั้งในครอบครัวและสังคม ความทุกข์ของคนในสังคมมีมากขึ้น ทั้งนี้ องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้คาดการณ์ไว้ว่าในปี พ.ศ.2565 จะมีผู้เสียชีวิตด้วยโรคไม่ติดต่อสูงถึงร้อยละ 73.0 และมีผู้ป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อร้อยละ 60.0 สำหรับประเทศไทยจะมีผู้ป่วยด้วยโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และหัวใจขาดเลือดมากขึ้น (ชูฤทธิ์ เตังไตรสรณ์, 2552, หน้า 1-2) ทั้งนี้ สถานการณ์ปัญหาสุขภาพและโรคภัยไข้เจ็บในสังคมไทยปัจจุบัน หากพิจารณาสาเหตุการป่วยและการตายจะเห็นถึงการระบาดวิทยา 3 แบบ ได้แก่ หนึ่งการดำรงอยู่ของโรคในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับความยากจน เช่น ภาวะโภชนาการพร่อง อาหารเป็นพิษ โรคติดเชื้อทางเดินหายใจ เป็นต้น ซึ่งมีสาเหตุมาจากการอพยพย้ายถิ่น ปัญหาด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาล สองเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสู่ความทันสมัยที่การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและการบริโภคทำให้เกิดโรคเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง มะเร็ง อุบัติเหตุ เป็นต้น ซึ่งเป็นสาเหตุการตายอันดับต้น ๆ ในปัจจุบัน เป็นกลุ่มโรคที่เกิดจากพฤติกรรมเสี่ยงที่สามารถป้องกันได้ เช่น การสูบบุหรี่ ดื่มสุรา ยาเสพติด เป็นต้น รวมทั้งความเครียดและขาดการออกกำลังกาย สามโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำ เช่น ไข้หวัดนก ชาร์ วัณโรคดื้อยา เอชไอวี เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีปัญหาสุขภาพด้านอื่น ๆ เช่น ความเสี่ยงจากการบริโภคอาหารที่ไม่ปลอดภัย จากสารพิษและสารเคมีที่ใช้ในการเกษตร การบริโภคแป้งและน้ำตาลมากเกินไป ปัญหาการขาดการออกกำลังกาย เป็นต้น ซึ่งปัญหาสุขภาพดังกล่าวได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ในทุกระดับของสังคมไทย ในภาคการเกษตรปัญหาสุขภาพก็มีความรุนแรง เช่น ปัญหาด้านปวดเมื่อยตามร่างกาย เบาหวาน ความดันโลหิตสูง การบริโภคสุรายาสูบสูง ปัญหาสุขภาพจิต ภาวะเครียด เป็นต้น ปัญหาทางสังคมจะมีลักษณะขาดความสัมพันธ์ในชุมชน ต่างคนต่างอยู่ เด็กและผู้สูงอายุขาดความอบอุ่น คุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างอ่อนแอ ไม่เข้มแข็ง ซึ่งคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่ถือเป็นรากหญ้าแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของชุมชน หากปล่อยทิ้งไว้จะมีสภาพอยู่ในวิกฤติ อันจะเกิดผลเสียต่อสังคมโดยรวม ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม (เจสดา ธนวิภาคนนท และคณะ, 2550, หน้า 1-2) จากผลการศึกษาขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) พบว่า เกษตรกรมีแนวโน้มการใช้สารเคมีที่มีพิษร้ายแรงมากยิ่งขึ้น มีการผสมสารเคมีเข้มข้นขึ้น ฉีดบ่อยขึ้น ทำให้เกษตรกรได้รับสารเคมีในปริมาณมาก ก่อให้เกิดการสะสมในร่างกายและผลผลิต (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2545, หน้า 13)

เรื่องของสุขภาพเป็นเรื่องใหญ่มาก เป็นเรื่องของสุขภาพทางสังคม ความเจ็บป่วยทุกชนิดคือ การเสียคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็โรคติดเชื้อ โรคมะเร็ง โรคทางพันธุกรรม หรือโรคเครียด ล้วนทำให้เสียคุณภาพทั้งสิ้น เมื่อเสียคุณภาพก็ไม่สบายหรือไม่เป็นปกติ ถ้ายังเสียมากขึ้นก็วิกฤตต้องเข้าไอซียู และถ้ายังเสียมากขึ้นระบบก็แตกสลาย คือ ตาย (ประชาคมสุขภาพอำเภออุบลรัตน์, 2554, หน้า 17) การใช้ยาฆ่าแมลง ตลอดจนการปล่อยของเสียลงสู่น้ำลำคลองต่าง ๆ จนเป็นเหตุให้ปลาตายหมด ทำให้เกษตรกรนับแสนคนต้องลำบากมาก (คำคุณ, 2551ก, หน้า 22) ซึ่งการวิจัยทางการแพทย์พบความสัมพันธ์ระหว่างโรคมะเร็งของหลาย ๆ อวัยวะกับสารเคมีที่ใช้ในการผลิตอาหารและสมุนไพรที่มนุษย์กินเข้าไป หลายประเทศจึงห้ามผลิตและห้ามนำเข้าสารเคมีเหล่านั้น แต่ประเทศไทยสารเคมี

เหล่านี้ ยังจำหน่ายอย่างแพร่หลายตามร้านขายผลิตภัณฑ์ในการทำเกษตรและตามแปลงของเกษตรกรทั่วไป เพื่อแก้ปัญหาหนี้ประชาชนชาวนาและพหุภาคีอีสานได้สนับสนุนให้สมาชิกเครือข่ายเกษตร ประณีต 1 ไร่ ทำเกษตรปลอดสารเคมี ซึ่งผลิตกันในครอบครัว เหลือแจกเพื่อนบ้านและเหลือขายในชุมชน (คำคุณ, 2553ข, หน้า 29) นอกจากนี้ ผลเสียของเขตการค้าเสรีอาเซียน คือ จะทำให้คนไทยที่เคยชินกับความสบายปรับตัวลำบาก สินค้าที่มีทั้งคุณภาพและด้อยคุณภาพจะทะลักเข้ามาในประเทศไทย เมื่อเกิดการแข่งขันกันมาก ๆ จะเกิดความขัดแย้งตามมา การแข่งขันกันสูง ๆ จะทำให้เกิดความเครียด และเกิดปัญหาสาธารณสุขต่าง ๆ ตามมา และสินค้าต่าง ๆ อาจเป็นตัวการนำโรคระบาดทั้งในคนและในสัตว์ได้โดยง่าย (คำคุณ, 2554, หน้า 11)

จะเห็นว่า ระบบการผลิตของเกษตรกรในปัจจุบันที่เน้นผลผลิตจำนวนมาก เร่งรัดผลผลิตให้ได้เร็ว ๆ จึงทำให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้าเป็นตัวช่วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสะสมอยู่ในผลผลิต ในพืช ในสิ่งแวดล้อม ในดิน และในร่างกายของเกษตรกรเอง นอกจากนี้ การทำเกษตรแบบการค้ายังทำให้เกษตรกรต้องทำงานหนัก พักผ่อนน้อย บริโภคอาหารปนเปื้อน กินอาหารที่ไม่มีประโยชน์ ร่างกายอ่อนแอ ทำให้เกษตรกรมีโรคประจำตัวอยู่มาก เช่น เบาหวาน ความดัน มะเร็ง ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ต้องหาทางแก้ไข

9. การรวมกลุ่มไม่เข้มแข็ง

ศชาภรณ์ ศรีคล้าย กล่าวว่า “เกษตรกรอาจจะไม่ค่อยรู้หรือเข้าใจต่าง ๆ กับอาเซียนว่าเป็นอย่างไร อาจจะล่าช้าไม่ค่อยทันเหตุการณ์ อาจจะเป็นผลด้อยที่ยังไม่รู้หรือเข้าใจอย่างถ่องแท้ อาจเกิดปัญหาตามมาหลาย ๆ ปัญหาทั้งด้านครอบครัว ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านแหล่งเงินทุน กลุ่มเครือข่าย ๆ ที่สามารถเป็นทั้งแหล่งทุน แหล่งปัจจัยต่าง ๆ ที่เกษตรกรสามารถประสานงานกันได้ ถ้ามีข้อสงสัยก็สามารถซักถามได้ แต่เกษตรกรเองหรือกลุ่มเกษตรกรที่มียังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร”

คำนิง เจริญศิริ กล่าวว่า “การรวมกลุ่มของเกษตรกรต้องเข้มแข็งกว่านี้ ต้องสามารถช่วยเหลือกันและกันได้ สร้างเกราะป้องกันสมาชิกในกลุ่มได้ การรวมกลุ่มที่เข้มแข็งจะทำให้เรียนรู้โลกกว้างของเพื่อนบ้านมากขึ้น ความหลากหลายของสังคมโลก ความแตกต่างซึ่งกันและกัน การแข่งขันเอารอดเอาเปรียบหรือระบบทุนนิยมที่มาพร้อมวัตถุนิยมอุตสาหกรรม ซึ่งอาจทำให้จิตใจสำนึกคุณธรรมศีลธรรม เสื่อมลง สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติลดลง การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ”

คำมี มุ่งคุณ กล่าวว่า “การรวมกลุ่มต้องเข้มแข็งมากขึ้น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มเกษตรกรต้องเข้มแข็ง เพื่อสร้างอำนาจต่อรองระหว่างกลุ่มอาเซียนด้วยกัน ไม่ว่าจะด้านภาษา การเกษตร การสื่อสาร เปลี่ยนวิถีชีวิตจากเดิมไปสู่ความรู้ความเห็นใหม่ ๆ แต่อาจจะสู้บางประเทศไม่ได้ ถ้ากลุ่มเกษตรกรของเรายังไม่เข้มแข็งพอ”

ทวี สะเทินรัมย์ กล่าวว่า “มีการแข่งขันกันสูงในเรื่องเศรษฐกิจสังคม ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ขณะที่การรวมกลุ่มของเกษตรกรไทยยังไม่เข้มแข็ง ยังไม่สามารถสร้างอำนาจต่อรองกับภายนอกได้ เพราะเกษตรกรไทยยังอาศัยนายทุน อาศัยทุนและปัจจัยการผลิตจากบุคคลภายนอก ทำให้เกษตรกรไทยไม่สามารถพึ่งกันเองและพึ่งพาตนเองได้ เราต้องสร้างกลุ่มให้เข้มแข็ง สามารถช่วยเหลือกันและกันได้ในทุกเรื่อง”

ธรรมพล วรรณคำ กล่าวว่า “การรวมกลุ่มต้องเข้มแข็ง เพื่อช่วยเหลือกันในการคัดสรร การเลือกสายพันธุ์ที่แข็งแรงที่เหมาะสมในภูมิภาคของตน สามารถขายตรงต่อผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศได้ ไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ไม่มุ่งแต่แสวงหากำไรมากเกินไป ซึ่งหากกลุ่มเกษตรกรของเรายังเป็นแบบต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างผลิต ไม่เข้มแข็งเช่นนี้ เราจะสู้กับประเทศอื่น ๆ ไม่ได้”

บัญชา สุขสงวน กล่าวว่า “การแข่งขันที่เกิดขึ้นตอนนี้ มีการแข่งขันกันอย่างเสรี อาจทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบ ตามระบอบทุนนิยม ในขณะที่เกษตรกรยังไม่สามารถรวมตัวรวมกลุ่มกันที่เข้มแข็งได้ เราย่อมเสียเปรียบในทางการค้าและการผลิตมากขึ้น”

บุญ ศุภเลิศ กล่าวว่า “ด้านการผลิตทางเกษตรอาจจะสู้เขาไม่ได้ เพราะเรายังมีสารเคมีปนเปื้อน ทำให้ราคาตกต่ำ เราต้องมีการรวมกลุ่มกันที่เข้มแข็ง แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการผลิต การสร้างมูลค่าของผลผลิต การตลาด และช่วยเหลือกันในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น”

ประสาร พลแสน กล่าวว่า “แนวทางที่จะต้องปฏิบัติ เพื่อจะพ้นจากการเสี่ยง คือ เราต้องตั้งกลุ่มเพื่อเตรียมความพร้อมที่จะต้อนรับสถานการณ์ ยามศึกเรารบ ยามสงบเราฝึก กลุ่มที่ตั้งขึ้นต้องเข้มแข็งเพียงพอ สมาชิกช่วยเหลือกัน มีหน่วยงานสนับสนุน มีการให้ความรู้เรื่องของเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย การสร้างคุณภาพในการผลิต”

พานิช น้อยยาง กล่าวว่า “ถ้าไม่สามัคคี รวมกลุ่มไม่เข้มแข็ง จะทำให้เกิดปัญหาสินค้าราคาตกต่ำ ขาดทุน เพราะประเทศอื่น ๆ ราคาผลผลิตต่ำกว่าประเทศเรามาก”

การอยู่ร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิต สิ่งมีชีวิตทุกเผ่าพันธุ์จึงต้องรวมตัวกันเพื่อให้การมีชีวิตรอดสูง ดูจากธรรมชาติมันก็อยู่กันเป็นรัง นกก็อยู่เป็นฝูง ช้างก็อยู่เป็นโขลง เพื่อจะได้ช่วยกันหาอาหารและช่วยกันป้องกันภัยอันตรายที่อาจเข้ามาทำร้าย อย่างไรก็ตาม ลัทธิทุนนิยมและลัทธิปัจเจกนิยมสุดโต่งกำลังเข้ามาหลอกหลอนให้คนไทยของเราอยู่กันอย่างเดี่ยว ๆ เพื่อจะได้ถูกหลอกถูกต้มตุ๋นได้ง่าย ทำให้ต้องเสียค่าไถ่และเป็นหนี้เป็นสินถึงร้อยละ 90 เมื่อถูกล้างสมองด้วยระบบเงินเป็นพระเจ้า ทำให้ไม่มีเวลามาใส่ใจกัน ต่างคนต่างวิ่งไล่ล่าหาเงิน ชีวิตจึงลำบาก คนจำนวนมากอดอยาก หนี้สินล้นพ้นตัวจนอยู่ในชุมชนไม่ได้ (ประชาคมสุขภาพอำเภออุบลรัตน์, 2551ข, หน้า 6) มีตัวอย่างจำนวนมากให้เห็นว่า เมื่อชุมชนรวมตัวร่วมคิดร่วมทำชุมชนเข้มแข็ง จะสามารถแก้ปัญหาทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเป็นพลังทางการเมืองที่สำคัญ เพราะเมื่อแก้เศรษฐกิจได้ไม่มีความยากจน ทุกคนมีเกียรติ เป็นตัวของตัวเอง แต่เมื่อพิจารณาดูเรื่องสิทธิชุมชนที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญกลับขาดการออกกฎหมายลูกที่จะทำให้เกิดขึ้นจริง ทุกวันนี้ทรัพยากรหมดไปเพราะรัฐเป็นผู้ดูแล แล้วไปจัดการใช้อย่างไม่เป็นธรรม เป็นเหตุของความยากจนและความขัดแย้งในบ้านเมือง ควรรับทำความเข้าใจในสภาพความเป็นจริงของคนไทย (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดี จังหวัดขอนแก่น, 2551ก, หน้า 19)

จะเห็นว่า ด้วยพลังของระบบทุนนิยมเสรี ทำให้เกษตรกรไทยต้องพึ่งพาทายนอกมากขึ้น ต่างคนต่างเร่งรัดผลผลิต ต่างคนต่างทำต่างคนต่างผลิต โดยมีนายทุนภายนอกคอยหนุนหลังอยู่ ทำให้การรวมกลุ่มไม่เข้มแข็ง ไม่สามารถสร้างอำนาจต่อรองได้ เกษตรกรไทยจึงเสียเปรียบมาโดยตลอด ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งในการสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกร

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ปัญหาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรตามแนวคิดเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทั้งหมด 9 ประเด็น ซึ่ง

เรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ ทักษะการสื่อสารต่ำ ความรู้ในการเพาะปลูกไม่ก้าวหน้า ขาดความรู้ด้านการลงทุนและการตลาด แรงงานในท้องถิ่นมีน้อย ขาดการเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ชีวิตและทรัพย์สินไม่ปลอดภัย นำเทคโนโลยีมาใช้น้อย มีโรคประจำตัว และการรวมกลุ่มไม่เข้มแข็ง

แนวทางการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรตามแนวคิดเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แนวทางการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกร หมายถึง วิธีการหรือแนวทางที่เกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เห็นว่า สามารถนำมาใช้สำหรับการพัฒนาเกษตรกรให้มีความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของไทย ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูล การให้ค่าคะแนนของกลุ่มเป้าหมาย สามารถสรุปแนวทางการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรตามแนวคิดเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามลำดับค่าคะแนน ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.2 แนวทางการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรตามแนวคิดเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่	แนวทางการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกร	คะแนน	ร้อยละ
1	พัฒนาทักษะการสื่อสาร	122	34.46
2	เรียนรู้ประชาคมอาเซียน	77	21.75
3	ผลิตอาหารปลอดภัย	43	12.15
4	แลกเปลี่ยนประเพณีวัฒนธรรม	31	8.76
5	พัฒนากลุ่มให้เข้มแข็ง	23	6.50
6	เน้นเศรษฐกิจพอเพียง	16	4.52
7	สร้างอาชีพเสริมในท้องถิ่น	12	3.39
8	พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่	9	2.54
9	มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ	8	2.26
10	สร้างแหล่งท่องเที่ยว	6	1.69
11	ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี	5	1.41
12	พัฒนาพันธุ์พืช	2	0.57
รวม		354	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า แนวทางการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรตามแนวคิดเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทั้งหมด 12 ประเด็น ซึ่งประเด็นที่มีค่าคะแนนสูงที่สุด 3 อันดับ ประกอบด้วย พัฒนาทักษะการสื่อสาร เรียนรู้

ประชาคมอาเซียน และผลิตอาหารปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 34.46, 21.75 และ 12.15 ตามลำดับ ซึ่งคณะผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลประกอบในแต่ละประเด็น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. พัฒนาทักษะการสื่อสาร

ก้อม หล่าโคตร์ กล่าวว่า “เราต้องมีการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร ด้านภาษา ปรับเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องของการสื่อสาร การใช้ภาษาให้เข้ากับสถานการณ์ในสังคมอาเซียน ทั้งภาษาของตัวเอง และภาษาสากล”

กัลยาณี นาคุดม กล่าวว่า “เรียนรู้ในด้านการใช้ภาษาต่าง ๆ เพื่อจะได้รับรู้ถึงค่าจ้างแรงงานของประเทศอื่น ๆ และภาษาการสื่อสารกับแรงงานเหล่านั้น”

ขจรพงษ์ ช่อสกุล กล่าวว่า “ถ้าเรามีความพร้อมในด้านการสื่อสาร ด้านภาษา จะทำให้เราได้รู้ภาษาต่าง ๆ ในสังคมอาเซียน จะทำให้เราไม่ตงงานและทำให้เรากลับทำอะไร ๆ ที่เรายังไม่เคยทำ”

จำเนียร เสม็ดดี กล่าวว่า “ด้านการสื่อสาร ต้องพูดภาษาของตัวเองให้รู้เรื่อง ต้องพูดภาษาต่างประเทศได้ เพื่อการทำงาน อาจจะได้ไปทำงานต่างประเทศหรือเพื่อค้าขาย อาจจะได้ไปค้าขายต่างประเทศ”

เจริญ สอนโท กล่าวว่า “เราต้องรู้จักสื่อสารในสิ่งที่เรามีให้คนอื่นเข้าใจเรื่อง เรียนรู้ภาษา และอ่านหนังสือเกี่ยวกับอาเซียนให้มาก ๆ”

ฉันทนา นานบุญ กล่าวว่า “ต้องเตรียมพร้อมด้านภาษา อย่างน้อยต้องรู้คำทักทาย ต้องรู้จักสื่อสาร การตื่นตัวในข่าวสาร และต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในการทำเกษตร เพราะถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงในการทำเกษตร อาจทำให้สู้ประเทศอื่นไม่ได้”

ชาย ดีจะมาลา กล่าวว่า “เรียนรู้ที่จะสื่อสารให้มากขึ้น เรียนรู้ภาษาเพิ่มมากขึ้น เรียนรู้ถึงคำว่าอาเซียนให้มาก ๆ”

ณอม ภูมิแกดำ กล่าวว่า “เกษตรกรต้องพูดเป็น สื่อสารเป็น ต้องพัฒนาทักษะการสื่อสาร ต้องพร้อมที่จะพัฒนาการ เปลี่ยนแปลงในเรื่องภาษา การคิดการเปลี่ยนแปลงของสินค้าของไทยและศึกษาค้นหาข้อเป็นจริงว่า ต้องทำยังไงสินค้าของเกษตรกรจะก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ”

ทองสดี ศิริ กล่าวว่า “เกษตรกรสามารถพูดหรือสื่อสารกับคนต่างชาติได้ เข้าใจกันได้ ค้าขายกันได้ แลกเปลี่ยนกันได้ ต้องมีความพร้อม ต้องเรียนรู้ด้านภาษาด้วย”

ทองสุก ยวนใจ กล่าวว่า “ต้องเตรียมพร้อมในด้านของการสื่อสาร ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารด้วยภาษาไทยเอง หรือภาษากลางในการติดต่อสื่อสาร”

นรินทร์ เสนาหมื่น กล่าวว่า “ด้านภาษา ด้านการสื่อสาร เราต้องพัฒนาทักษะในด้านนี้ให้มาก ๆ เพราะเกษตรกรไทยเราด้อยในเรื่องการสื่อสารกว่าประเทศอื่น เราต้องกล้าที่จะสื่อสารกับคนต่างชาติ มีทักษะในการสื่อสารที่สามารถเข้าใจและสื่อสารกันได้”

บัญชา สุขสงวน กล่าวว่า “ด้านการสื่อสาร ด้านภาษา คือ สิ่งที่ต้องทำต้องพัฒนา”

ประกอบ สุเรนรัมย์ กล่าวว่า “จะต้องศึกษาด้านทักษะการสื่อสารให้มาก เพราะเกษตรกรไทยจะต้องนำเสนอในสิ่งที่ตนเองทำ สิ่งที่มี สิ่งที่เป็นจุดเด่นของตนเอง เราต้องเรียนรู้เรื่องภาษาให้มาก โดยเฉพาะภาษากลาง ส่วนมากการติดต่อทุกอย่างจะใช้ภาษากลางเป็นส่วนใหญ่ และต้องแนะนำลูกหลานให้ศึกษาด้านภาษาให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ อย่างน้อยลูกหลานก็จะช่วยเสริมความอ่อนด้อยของเกษตรกรไทยในด้านนี้”

ประมวล ปชชัชโย กล่าวว่า “การศึกษาของเกษตรกรไทยค่อนข้างต่ำ การพูด การเขียน การสื่อสารจะไม่ค่อยดีนัก ไม่สามารถที่จะพูดในสิ่งที่ตนเองทำให้คนอื่นเข้าใจได้ ไม่สามารถที่จะสื่อสารได้ ไม่ว่าจะเป็นด้วยภาษาถิ่นหรือภาษาไทย ยิ่งเป็นภาษาต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นของประเทศใด เกษตรกรไทยยังไม่มีความรู้พอที่จะสื่อสารได้ ทำให้ทักษะด้านการศึกษาของเกษตรกรไทยเราอ่อนมาก ๆ ซึ่งต้องพัฒนาในด้านนี้อย่างเร่งด่วน”

ประสิทธิ์ พันต้น กล่าวว่า “ด้านการสื่อสาร ด้านภาษา เราต้องพัฒนาเอามาก ๆ เพราะจะมีส่วนในการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยน การหาความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับประเทศในอาเซียน”

ปราณี ปัตตะเน กล่าวว่า “ต้องมีการปรับเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องการสื่อสาร เรื่องภาษาให้เข้ากับสถานการณ์ของอาเซียน เราต้องพัฒนาในด้านนี้ก่อนด้านอื่น ๆ เพราะหากสื่อสารหรือใช้ภาษาไม่ถูกต้อง ไม่ได้ผล ด้านอื่น ๆ ไม่ต้องพูดถึง”

เปรมกมล แก้วพูน กล่าวว่า “เราต้องฝึกต้องพัฒนาวิธีการสื่อสารของเรา เตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้ภาษาจะได้รู้จักหลาย ๆ ประเทศที่มาารวมกันให้พอที่จะสื่อสารเข้าใจกันได้ ไม่ใช่จะพูดเพียงภาษาของตนเอง ปล่อยให้คนชาติอื่นเข้ามาเรียนรู้ภาษาของเรา มาสื่อสารกับเรา เราต้องเรียนรู้ภาษาของคนอื่น เรียนรู้วิธีการสื่อสารกับคนอื่น เพื่อที่เราจะได้เรียนรู้คนอื่น”

ผุสดี ประสานรัมย์ กล่าวว่า “เราต้องมีความพร้อมในด้านการสื่อสาร มีความพร้อมทางด้านภาษา ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เรากระตือรือร้นในการทำงาน”

มณี ทอนรัมย์ กล่าวว่า “เกิดการตื่นตัวในการดำรงชีวิต ต้องพยายามชวนชวน ต้องพัฒนาการสื่อสารและเรียนรู้ภาษาที่สาม เพื่อการดำรงชีวิตร่วมกับชาติอื่น ๆ ในอาเซียน”

ละอองดาว ท้าวมะตรี กล่าวว่า “ด้านภาษาและการสื่อสารเราต้องพัฒนามากกว่านี้ เพราะประเทศไทยเราอ่อนด้อยกว่าประเทศอื่น ๆ เกษตรกรไทยไม่เคยสนใจในเรื่องนี้มาก่อน แต่การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจะไม่สนใจไม่ได้ จะไม่พัฒนาไม่ได้ เพราะเราต้องสื่อสารกับคนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คนในหมู่บ้านเรา เพื่อรักษาประโยชน์ของตนเอง รักษาอาชีพ วัฒนธรรมของตนเอง”

วัง งามดี กล่าวว่า “ต้องพร้อมด้านภาษา เพื่อจะได้พูดกันรู้เรื่อง สื่อสารกันได้ เราต้องเรียนรู้เรื่องของคนอื่น ในขณะที่เดียวกับเราก็ต้องสอนคนอื่นในเรื่องของเราได้ เราต้องพูดต้องสื่อสารในเรื่องของเราในภาษาของเราให้คนอื่นเข้าใจได้ ในขณะเดียวกัน คนชาติอื่นพูดเรื่องของเขาเราก็ต้องรู้หรือเข้าใจได้เช่นกัน”

วันนา บุรินรัมย์ กล่าวว่า “ควรเตรียมความพร้อมในเรื่องภาษาการสื่อสารให้เกษตรกรเพิ่มขึ้น เพราะเป็นสิ่งจำเป็นมาก เนื่องจากเกษตรกรต้องพบเจอผู้คนที่หลากหลายขึ้น ภาษาที่หลากหลายขึ้น”

เวียง ชลอล กล่าวว่า “เราจะต้องพัฒนาทักษะในการสื่อสาร เพราะเราจะได้เรียนรู้ภาษาของประเทศต่าง ๆ ในขณะเดียวกันประเทศต่าง ๆ ก็จะมาเรียนรู้ภาษาของเรา การสื่อสารทั้งของเราและของเขาจึงจำเป็น”

สกุล แก้วเลื่อน กล่าวว่า “เราต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารของเรา การพูด การเขียน เอาภาษาของเราก่อน เพื่อที่เราจะสื่อสารให้คนอื่นเข้าใจ ในขณะเดียวกัน เราก็ต้องเรียนรู้ในเรื่องของภาษา ดูข่าวสารที่เกี่ยวกับความรู้อาเซียนให้มากขึ้น จะได้ว่าเรา เรา มีความพร้อมมากขึ้น”

สมร สินชัย กล่าวว่า “ด้านภาษาและการสื่อสารต้องเรียนรู้ต้องพัฒนา ฝึกการใช้ภาษาให้มากขึ้น ทั้งภาษาของเราเอง ภาษาบ้านเรา ภาษาไทยเรา และต้องฝึกพูดพูดภาษาอังกฤษบ้าง ในด้านภาษาและการสื่อสารของเกษตรกรในประเทศเราดีกว่าประเทศอื่นอีกหลายประเทศ”

สาม ปุระหล่า กล่าวว่า “ถ้าการสื่อสารไม่รู้เรื่องก็ไม่มีประโยชน์ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เราต้องพัฒนาทักษะในด้านนี้ เกษตรกรต้องกล้าที่จะนำเสนอในสิ่งที่ตนมี ต้องสื่อสารกับบุคคลภายนอก เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ แลกเปลี่ยนผลผลิต แลกเปลี่ยนทัศนคติต่อกัน ถ้าทักษะการสื่อสารเราไปได้ เราก็จะเรียนรู้และเข้ากันได้หลาย ๆ เรื่อง”

สามารถ สอนโท กล่าวว่า “เราต้องสามารถสื่อสารกับคนในอาเซียนได้ เราต้องพัฒนาในด้านนี้อย่างจริงจัง เริ่มแรกก็อาจจะสื่อสารด้วยภาษาของเรา ขอเพียงกล้าพูด กล้าแสดงออก จากนั้นค่อยเรียนรู้ภาษาของประเทศอื่น ๆ เขา เอาแค่มีความสามารถที่จะสื่อสารด้วยภาษาของตนเองก่อนจะเป็นภาษาถิ่นก็ได้เป็นเบื้องต้น เพราะเกษตรกรเราไม่ค่อยกล้าพูดกล้าแสดงออก หากทักษะในด้านนี้ไม่เกิด การเรียนรู้ในด้านอื่น ๆ ก็ไม่มี”

สุจิตรา หงษ์เวียงจันทร์ กล่าวว่า “เรายังไม่กล้าพูดกับคนต่างชาติเท่าไร เราต้องพัฒนาในด้านนี้ก่อน ให้พูดในสิ่งที่ตัวเองเป็น ตัวเองมีได้ก่อน จากนั้นค่อยเรียนรู้ในด้านภาษา ไม่ว่าจะเป็นภาษาอังกฤษก็ต้องค่อย ๆ เรียนรู้และหัดพูดไปเรื่อย ๆ เรียนรู้ให้มากขึ้น”

สุนิจ กระยอม กล่าวว่า “เกษตรกรไม่ค่อยกล้าพูดหรือสื่อสารกับคนอื่น ๆ ไม่มั่นใจในสิ่งที่ตนเองจะพูด เราต้องพัฒนาทักษะในด้านนี้ก่อนเป็นลำดับแรก ซึ่งอาจจะเริ่มจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันเองในกลุ่ม จากนั้นให้คนนอกกลุ่มเข้ามาร่วมบ้างเป็นบางครั้ง จะทำให้เกษตรกรค่อย ๆ พัฒนาทักษะในด้านนี้ เราคงไม่คาดหวังว่าเกษตรกรต้องพูดภาษาอังกฤษได้ หรือพูดภาษาของประเทศต่าง ๆ ได้ เอาแค่พูดภาษาของเราที่พอ เพียงแต่พูดให้คนอื่นเข้าใจได้ก็พอ ส่วนด้านอื่น ๆ ก็จะมีการเรียนรู้ไปเอง”

สุภาภรณ์ ภูมิแถมำ กล่าวว่า “เราต้องพัฒนาทักษะในการสื่อสารของเรา เพราะประชาคมอาเซียน จะทำให้มีประเพณีวัฒนธรรมต่างชาติที่หลากหลายมากขึ้น เราต้องสื่อสารประเพณีวัฒนธรรมของเราให้ต่างชาติเข้าใจได้”

หนูค่าย เคล็ดทอง กล่าวว่า “พัฒนาและเรียนรู้ในเรื่องการพูด การเขียน การสื่อสารให้มาก”
อภิรมย์ อภิรมย์ กล่าวว่า “เราต้องสื่อสารได้ ต้องพูดภาษาที่สามได้”

อ้อยทิพย์ ฤทธิยง กล่าวว่า “เราต้องรู้จักการเตรียมพร้อมในด้านการสื่อสาร การใช้ภาษา เพราะต้องนำเสนอในเรื่องวัฒนธรรม เรื่องอาหารการกิน และการท่องเที่ยว”

อารักษ์ ภาษี กล่าวว่า “เราต้องพัฒนาทักษะในเรื่องของการสื่อสาร เพราะถ้ารอให้ลูกหลานไปศึกษาหรือให้เราไปเข้าโรงเรียนคงไม่ทันการณ์ ไม่จำเป็นต้องเป็นภาษาต่างประเทศหรือภาษาอังกฤษ เป็นภาษาถิ่นของตนเองหรือภาษาไทยก็ได้ แต่ต้องพอที่จะสื่อสารให้คนชาติอื่นเข้าใจได้ ในสิ่งที่เราปลูกหรือเราผลิต เพื่อที่เราจะทำการกิจกรรมอะไรจะได้บอกถูก หรือขายอะไรก็ได้บอกถูก คงไม่ถึงขั้นเก่งหรอก แต่ก็ไม่ถึงกับว่าไม่รู้อะไรเลย”

อินทิตรา ปราบบำรุง กล่าวว่า “พัฒนาทักษะการสื่อสารของตนเองก่อน พูดเป็น นำเสนอเป็น บอกเป็น ถามเป็น เขียนเป็น เข้าใจกันได้ เริ่มจากภาษาของตนเองก่อน จากนั้นค่อยพัฒนาไปเป็นภาษาไทย และพัฒนาไปเป็นภาษาของประเทศอื่น ๆ ต่อไป”

อุดม ทิวา กล่าวว่ “เกษตรกรต้องพร้อมทงด้นการสื่อสารให้มากที่สุด เพราะการสื่อสารจะเป็นเครื่องมือทงด้นการประกอบอาชีพ การแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ การพัฒนาความรู้ ด้นเศรษฐกิจการค้า เมื่อคนในหลาย ๆ ประเทศมาอยู่ร่วมกัน”

การเคารพคุณค่าความเป็นมนุษย์ของคนทุกคนเป็นพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน ควรใช้เป็นพื้นฐานของการพัฒนา การศึกษาแบบที่เป็นอยู่ ทำให้คนไทยขาดความมั่นใจ แต่หากปรับเปลี่ยนใหม่ให้คนไปเรียนรู้จากของจริง เรียนจากการปฏิบัติ เรียนจากวิถีชีวิตจริงให้มากขึ้นแล้วเอาตำรามาเป็นตัวประกอบ ทุกคนจะมีความมั่นใจ ไม่กลัวว่าจะไม่รู้ กล้าคิด กล้าทำ กล้าพูดมากขึ้น (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดีจังหวัดขอนแก่น, 2551ก, หน้า 16-17) หน่วยงานภาครัฐต้องทำงานเชิงรุก อบรมให้ความรู้ ส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมเกษตรกรให้มีการรวมตัวกันมากขึ้น และเพิ่มอำนาจการต่อรองเพิ่มขึ้น เปิดโอกาสให้เกษตรกรไทยได้เรียนรู้และมีเงินทุนไปค้าขายได้อย่างเสรี ส่งเสริมให้บัณฑิตคืนถิ่น เร่งให้มีการเรียนรู้อย่างน้อย 3 ภาษาในอาเซียนและปรับหลักสูตรให้ค้าขายได้จริง เนื่องจาก เกษตรกรไทยยังขาดการเรียนรู้ภาษาต่างชาติ อาจจะทำให้เกิดปัญหากับผู้ประกอบการได้ (คำคุณ, 2554, หน้า 11-12)

จะเห็นได้ว่า แนวทางการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนตามแนวคิดของเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สำคัญที่สุด คือ พัฒนาทักษะการสื่อสาร เพราะมองว่าเกษตรกรไทยยังคงมีทักษะด้นการเขียน การฟัง การพูดไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งทักษะการสื่อสารนี้จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเรียนรู้ระหว่างกันและกัน บอกความต้องการ บอกสิ่งที่คิด การนำเสนอวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม และความเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่นให้กับคนชาติอื่น โดยเริ่มจากการใช้ภาษาของตนเองในแต่ละท้องถิ่นสื่อสารให้กับคนชาติอื่นเข้าใจได้เป็นลำดับแรกก่อน จากนั้นค่อยเรียนรู้ในเรื่องของภาษาและเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

2. เรียนรู้ประชาคมอาเซียน

กวี ทุมมา กล่าวว่ “เกษตรกรต้องเตรียมพร้อมในการเรียนรู้ที่จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เรียนรู้เรื่องของอาเซียน เรียนรู้ประเทศสมาชิกอาเซียน เรียนรู้ภาพรวมของประชาคมอาเซียน อย่างน้อยต้องรู้ว่าคืออะไร มีผลต่อเราอย่างไร เราจะเตรียมรับมืออย่างไร”

กัลยาณี นาคุดม กล่าวว่ “การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จะทำให้มีความก้าวหน้าในด้นธุรกิจต่าง ๆ และความเจริญก้าวหน้าในด้นการเรียนรู้ถึงสังคม ถึงวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง เราจึงต้องรู้ว่าประชาคมอาเซียนคืออะไร รู้ข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของตนเอง”

เกวลี ใจตาง กล่าวว่ “เรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน เรียนรู้ในการปฏิบัติในการเข้าร่วมประชาคมอาเซียนว่าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับตัวเองอย่างไร ตัวเองจะเตรียมตัวในด้นใดบ้าง”

โกศล อัดฮาด กล่าวว่ “เราต้องเรียนรู้ข้อมูลเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ต้องมีการเตรียมความรู้และความพร้อมในการทำมาหากินหรือการประกอบอาชีพ ความพร้อมในการการแข่งขันที่จะเกิดขึ้นในอาเซียนหลาย ๆ ด้น”

ศษารณ ศรีคล้าย กล่าวว่ “ต้องเรียนรู้ต้องเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ต้องมีความกระตือรือร้นมากขึ้น พร้อมที่จะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ ไม่ให้คนอื่นเขาว่าเรา

ได้ อาจจะไปศึกษาหรือทำความเข้าใจเรื่องอาเซียนอย่างครบกระบวนการ ซึ่งจะทำให้เราตื่นตัวพร้อมที่จะรับมืออยู่ตลอดเวลา”

คำนึ่ง เจริญศิริ กล่าวว่า “เราต้องเข้าใจความเป็นประชาคมอาเซียน ต้องเรียนรู้ในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะยังไงเราก็ต้องเข้าสู่ประชาคมอาเซียน สุดท้าย คือ ความผาสุก ความปลอดภัยไร้ความวิตกกังวล”

คำนาง โสภี กล่าวว่า “ต้องเตรียมตัวเตรียมใจ เพราะยังไงเราก็จะต้องมีการแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศในทุก ๆ เรื่อง เราต้องเรียนรู้เรื่องของเขาให้เข้าใจ รู้ว่าอาเซียนคืออะไร เราจะทำตัวอย่างไร เพื่อให้เราอยู่ได้กับความหลากหลายทางเชื้อชาติ”

ฉันทนา นานบุญ กล่าวว่า “ต้องมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพราะต้องแข่งขันกับอีกหลายประเทศ เราจำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน เพราะยังไงเราก็หนีไม่พ้น การเรียนรู้จะทำให้เราเข้าใจ ไม่ตื่นตระหนก และไม่เสียโอกาสดี ๆ ในการเป็นประชาคมอาเซียนร่วมกับประเทศอื่น”

ดวงจันทร์ จำปามูล กล่าวว่า “เรียนรู้ถึงคำว่าอาเซียน หากความรู้เพิ่มเติม เราต้องพยายามหาความรู้ใส่ตัวเองไม่หยุดนิ่ง เพราะอาเซียนย่อมนำทั้งโอกาสและวิกฤติ หากเราเรียนรู้เพียงพอ โอกาสดี ๆ ก็ย่อมจะเกิดขึ้น แต่ขณะนี้ เกษตรกรไทยเรายังมีความรู้ความตื่นตัวในเรื่องของประชาคมอาเซียนค่อนข้างน้อย ซึ่งเราจะต้องกระตุ้นการเรียนรู้ในเรื่องนี้ให้มาก ๆ”

ทวี สะเทินรัมย์ กล่าวว่า “ทำความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน พัฒนาองค์ความรู้ด้านการเกษตร หากความรู้เพิ่ม ศักยภาพระบบการทำเกษตรของกลุ่มสมาชิกอาเซียน ศึกษาวิจัย ผลดีผลเสียในการเกษตรของตนเอง หากจุดด้อย จุดเด่นของตนเอง เพื่อนำมาพัฒนาตนเอง”

ทองลวด ทองจิตร กล่าวว่า “เรียนรู้และรับรู้ข่าวสารของประเทศสมาชิกในอาเซียนว่าเขาทำอะไรและต้องการอะไรบ้าง เราต้องเรียนรู้ว่าประเทศสมาชิกมีความโดดเด่นด้านการเกษตรอย่างไรบ้าง ด้านการทำเกษตรผสมผสานของประเทศสมาชิกเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้เราเข้าใจมากขึ้น นำมาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น เพราะว่าเป็นงานที่เราทำมาตลอด ซึ่งการเรียนรู้ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรจึงมีความจำเป็น เพราะจะทำให้เกษตรกรตื่นตัวและพัฒนาความรู้มากขึ้น”

ธรรมพล วรรัตนคำ กล่าวว่า “ต้องพัฒนาความรู้เรื่องประชาคมอาเซียนเพิ่มมากขึ้น ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้เรื่องประชาคมอาเซียนแก่เกษตรกร เพราะเกษตรกรยังมีความรู้ความตื่นตัวในเรื่องนี้น้อย ต้องทำให้เป็นวาระแห่งชาติ ทุกภาคส่วนก็จะช่วยเหลือกันได้ ไม่ใช่แค่ตัวเกษตรกรแต่รวมถึงรัฐบาลที่จริงจังในการส่งเสริม ไม่ใช่แค่นโยบายเท่านั้น ควรจะพัฒนาที่เป็นระบบและต่อเนื่อง”

บุญ ศุภเลิศ กล่าวว่า “เราต้องเรียนรู้ประชาคมอาเซียน ต้องรู้ว่าแต่ละประเทศมีความโดดเด่นด้านการเกษตรอย่างไรบ้าง เราจะต้องมาพัฒนาความพร้อมของเกษตรกรไทยในด้านใดบ้าง ต้องหันมาสร้างความพร้อมทั้งด้านการผลิต ด้านแรงงาน ด้านคุณภาพ การผลิตจะต้องเลิกใช้สารเคมีหันไปใช้สารอินทรีย์แทน ด้านแรงงานศึกษาแต่ละงานให้เข้าใจ ด้านคุณภาพให้มีความปลอดภัยเป็นที่ยอมรับของกลุ่มอาเซียน ก่อนอื่นก็ต้องให้เกษตรกรเรียนรู้ทำความเข้าใจประชาคมอาเซียนก่อน”

ประมวล ชำกรม กล่าวว่า “ต้องตื่นตัวอยู่เสมอ เราควรปรับตัวของเราให้เข้ากับประชาคมอาเซียน ต้องเรียนรู้ประชาคมอาเซียน เพื่อให้เราอยู่ได้ท่ามกลางการแข่งขัน”

ปราณี ปัตตะเนน กล่าวว่า “ต้องมีการปรับเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องประชาคมอาเซียน เรียนรู้สถานการณ์ของอาเซียน เพื่อที่เราจะได้เตรียมรับมือให้ถูกต้อง”

พิฑูรย์ กลางสาทร กล่าวว่า “เราต้องเรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมระหว่างประเทศมากขึ้น เรียนรู้ความเป็นอาเซียนมากขึ้น เราต้องขยันมากขึ้น เพราะการแข่งขันด้านอาชีพและแรงงานจะสูงขึ้นในกลุ่มของประเทศในอาเซียน หากเรารู้จักอาเซียนมากขึ้นเราก็มีความพร้อม”

ภานุมาศ ประสานรัมย์ กล่าวว่า “เราต้องเรียนรู้เกี่ยวกับความต้องการด้านอาชีพของประเทศอาเซียน ความต้องการด้านการผลิต ด้านการลงทุน การแปรรูปผลผลิต เพื่อสร้างจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ตนเอง หากเรารู้จักอาเซียนมากขึ้น เราก็จะรู้ว่าตนเองต้องทำอะไร พัฒนาในด้านไหน”

มยุรา แพงพวย กล่าวว่า “จะเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านธุรกิจต้องปรับตัวให้เข้ากับประชาคมอาเซียน ด้านธุรกิจการเกษตรจะมีพืชผลของประเทศอื่นเข้ามาแย่งตลาดของไทย ทำให้พืชผลมีราคาถูกลงและสินค้าของเขาอาจมีคุณภาพดีกว่าของเรา ซึ่งเราต้องเรียนรู้ประชาคมอาเซียน เพื่อให้รู้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ และนำมาพัฒนาจุดอ่อนของเรา”

วารุณี เทพมณี กล่าวว่า “เปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม เพราะถ้าเราไม่รู้จักกระตือรือร้นติดตาม เรียนรู้ข่าวสารของประชาคมอาเซียน เราก็อาจจะตามไม่ทันไม่รู้เหตุการณ์บ้านเมือง ไม่สามารถปรับตัวทันคนอื่น และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ก็จะไม่เกิดขึ้น”

วิจิต ประทุมภา กล่าวว่า “ต้องขยันมากขึ้น หากความรู้เข้าตัวเองให้มากขึ้น เพราะจะได้ตามประเทศเพื่อนบ้านได้ทัน ต้องเรียนรู้เรื่องอาเซียนให้มาก ต้องตื่นตัว ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญเนื่องจากเกษตรกรจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนค่อนข้างน้อย และไม่คอยตื่นตัว จึงต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมให้เกิดขึ้นกับเกษตรกรโดยเร็ว”

วุ่น ปังพิมาย กล่าวว่า “อีกไม่นาน เราจะร่วมเป็นหนึ่งในเดียวกับอีกหลายประเทศ แต่เกษตรกรไทยยังคงวนเวียนกับการทำมาหากิน ไม่รู้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น และที่สำคัญไม่รู้ว่าจะเกิดผลกระทบกับตนเองอย่างไร จึงต้องให้เกษตรกรเรียนรู้เรื่องประชาคมอาเซียนให้เข้าใจ ให้รู้ว่าเป็นอย่างไร เราจะพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ พัฒนาชุมชนหมู่บ้านของเราไปอย่างไร”

สกุล แก้วเลื่อน กล่าวว่า “เกษตรกรไทยต้องดูข่าวสารให้มากขึ้นที่เกี่ยวกับความรู้อาเซียน ต้องมีการเตรียมความพร้อมมากกว่านี้ ต้องเรียนรู้ประชาคมอาเซียน กระตือรือร้นมากกว่านี้ เพราะยังไงเราก็ต้องเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อเกษตรกรไทยอย่างแน่นอน ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนจึงสำคัญ รู้เขารู้เรา จะทำให้เราอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันที่เกิดขึ้น”

สมควร เตียงงา กล่าวว่า “พัฒนาคน พัฒนาความรู้ ความสามารถ เรียนรู้ประชาคมอาเซียน พัฒนาทักษะด้านภาษา ด้านการทำมาหากินให้เก่งเทียมกับประเทศอื่น ๆ เพราะชีวิตประจำวันต้องเปลี่ยนไป จะอยู่นิ่ง หรือจะอยู่ตัวคนเดียวไม่ได้แล้ว”

สมจิตร์ เถาว์เบา กล่าวว่า “เราต้องรู้ว่าอาเซียนคืออะไร รู้ว่ามีประเทศใดบ้าง ศาสนาใดบ้าง รู้ถึงผลที่จะเกิดขึ้นต่อการสร้างเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้า รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นกับชีวิตและการประกอบอาชีพของเรา ชีวิตเราจะเป็นอย่างไร ครอบครัวเราจะเป็นอย่างไร ชุมชนหมู่บ้านเราจะเป็นอย่างไร สังคมเราจะเป็นอย่างไร ซึ่งถ้าเราเรียนรู้ทันเรียนรู้ไวก็จะมีผลในหน้าที่การงาน มีชีวิตที่ดีขึ้น”

สมพงษ์ โขงรัมย์ กล่าวว่า “ต้องเรียนรู้ว่าประชาคมอาเซียนคืออะไร รู้ความต้องการของประเทศสมาชิก รู้จักสื่อสารรู้ภาษาต่างประเทศให้มากขึ้น รู้ว่าพืชผักที่เราปลูกชื่ออะไร คนมาเลย”

ชอบกินอะไร คนบรูไนชอบอะไร คนสิงคโปร์ชอบอะไร จะขายอะไรให้คนฟิลิปปินส์ จะปลูกอะไรให้มีรายได้ คนชาติไหนชอบผลไม้อะไร ซึ่งเกษตรกรไทยต้องรู้อะไร”

สมมุง อินทร์เฮ้า กล่าวว่า “เราจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เราต้องเรียนรู้ประชาคมอาเซียน ศึกษาให้เข้าใจก่อนเราจึงจะมีความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้ จึงจะรู้ว่าตัวเราจะเปลี่ยนแปลงอะไรได้บ้าง รักษาอะไรไว้บ้าง ถ้าไม่มีความรู้ก็คงเป็นไปไม่ได้”

สาม ปุระหล่า กล่าวว่า “การเตรียมตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ต้องทำตัวให้เป็นคนหุตา กว่างไกล ขยันศึกษาเรียนรู้ทุกอย่างที่ควรรู้ เราจะทำแบบเดิมแบบเก่าที่เคยทำกันมาไม่ได้ ต้องประยุกต์ปรับปรุงพัฒนาให้เข้ากับยุคสมัย ต้องรู้ว่าอะไรที่ควรรักษาอะไรที่ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ทันโลกทันยุคสมัย ต้องเรียนรู้ประชาคมอาเซียน เราถึงจะเตรียมตัวถูก”

สามารถ สอนโท กล่าวว่า “ต้องเรียนรู้จักประชาคมอาเซียนให้มากกว่านี้ แน่แน่นอนว่าเรารู้ว่าต้องมีแรงงานต่างด้าวเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น เพราะรายได้ของบ้านเราน้อยกว่าประเทศเขา แต่เราจะจัดการอย่างไรกับเรื่องนี้ เราจะใช้แรงงานกลุ่มนี้อย่างไร จะเลือกอย่างไร จะวางแผนอย่างไร เพื่อให้แรงงานกลุ่มนี้เข้ามาสร้างปัญหาให้กับเกษตรกรของเรา สังคมของเรา นอกจากนี้ เรายังต้องเรียนรู้อีกว่าแต่ละประเทศมีความพร้อมด้านใด มีจุดเด่นอะไร เราจะสร้างจุดเด่นของเราในด้านไหน”

สีจันท์ บุญเชียง กล่าวว่า “เราต้องเรียนรู้เรื่องประชาคมอาเซียน เพราะถ้าเราไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับอาเซียนหรือเราไม่สนใจ เราอาจรู้ไม่ทันเขาได้ เราอาจมีปัญหาในด้านของการเปลี่ยนแปลงทางด้านการปรับตัวเข้าสู่อาเซียน”

สุมาพร นาคประโคน กล่าวว่า “เราต้องรู้เรื่องของเพื่อนบ้าน เรื่องของอาเซียน รู้ว่าเขาเก่งด้านไหน เราเก่งด้านไหน สิ่งไหนที่จะเรียนรู้พัฒนาร่วมกันได้ สิ่งไหนที่จะเป็นเอกลักษณ์ทั้งของเขาและของเรา ทำให้รู้สึกว่าการกระตือรือร้นในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำงาน เรื่องการทำการมาหากินหรือความรับผิดชอบ เพราะประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศเขาเก่งกว่าเราในหลาย ๆ ด้าน”

สุรัตน์ วันวาลย์ กล่าวว่า “เราต้องเรียนรู้ประชาคมอาเซียน เราต้องตื่นตัวเราเองให้ทันเขาทุกอย่าง จึงจะเท่าเทียมเขาได้ เพราะทุกวันนี้เรายังตามหลังเขา เราต้องเตรียมตัวของเราให้พร้อม”

สุริยกร ศรีชิน กล่าวว่า “ก่อนอื่นเราต้องรู้ว่าประชาคมอาเซียนเป็นอย่างไร การจะทำให้เกษตรกรมีความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เราต้องรู้ก่อนว่า ด้านการทำเกษตรกรรมที่เกษตรกรมีความรู้ความเชี่ยวชาญมากกว่าอีก 9 ประเทศ ด้านแรงงานที่มีคุณภาพเฉพาะด้านที่เรามีความรู้ความเชี่ยวชาญมากกว่าเขา ถ้าเข้าสู่ประชาคมอาเซียนคิดว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เพราะจะต้องมีการปรับตัวและศึกษาเรียนรู้เรื่องราวของอาเซียนเรื่องราวของเพื่อนบ้านให้แจ่มแจ้ง เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง”

สุวลี ภาษี กล่าวว่า “ต้องหมั่นศึกษาเรียนรู้เพื่อนบ้านให้มากขึ้น เรียนรู้ประชาคมอาเซียน และตั้งใจรับมือกับสถานการณ์ที่จะเข้ามาอย่างมีสติ สำหรับความคิดส่วนตัว ผลเสียคงมากกว่าผลดี เพราะตามชนบทเกษตรกรยังไม่รู้เรื่องอะไรเกี่ยวกับอาเซียน คิดว่าด้านการเกษตรถ้าเราพากันมาทำเกษตรอินทรีย์น่าจะเป็นจุดเด่นของเกษตรกรไทย เพราะต่างชาติที่เข้ามาไทยคงจะอยากทานอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัยต่อสุขภาพ”

เสรี เทียงนิล กล่าวว่า “ต้องเตรียมตัวเรียนรู้และเข้าใจให้ชัดเจนเกี่ยวกับอาเซียน สังคมชนบทต้องเรียนรู้อีกมาก ในการที่จะปรับเปลี่ยนตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ของอาเซียน โดยเฉพาะคนชนบท จะถูกคนหัวหมอฉวยโอกาสเอารัดเอาเปรียบมาก ๆ หากไม่มีความรู้ในด้านนี้”

หนา เชื้อกุดรู กล่าวว่า “เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ต้องคิดใหม่และทำความเข้าใจในด้านต่าง ๆ ที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตให้มากที่สุด ประชาคมอาเซียนต้องเรียนรู้ทำความเข้าใจให้มาก”

หนูนิล สාරวมรัมย์ กล่าวว่า “ทำให้ตัวเองตื่นตัวมากขึ้น รู้เรื่องของอาเซียน รู้เรื่องของเพื่อนบ้านมากขึ้น เมื่อรู้ว่าจะมีคู่แข่งเรื่องอาชีพและยังจะถูกแย่งอาชีพอีก แย่งงานทำ และยังคงถูกเลิกจ้างอีก เพราะนิสัยคนไทยขี้เกียจทำงานและเลิกงาน”

อารักษ์ ภาษี กล่าวว่า “เรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียน ในระดับประชาชนหรือคนที่ไม่ได้รับการศึกษาตามชนบทที่ห่างไกล โดยเฉพาะเกษตรกรในชนบท เรียนรู้เรื่องสินค้าทางการเกษตร การขนส่ง เพื่อให้ทันต่อความสดและปลอดภัย เรื่องไทยกับอาเซียนยังเรียนรู้ห่างกันเยอะเลย”

อินทรา ปราบบำรุง กล่าวว่า “เรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน ในเรื่องความเจริญก้าวหน้าในธุรกิจต่าง ๆ ความเจริญก้าวหน้าในการเรียนรู้สู่สังคม และมีการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดี”

อุดม ทีขาว กล่าวว่า “เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในตัวเกษตรกรเอง ประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละประเทศที่จะเข้ามาในประเทศไทย ภาษา สิ่งของต่าง วัตถุดิบที่เข้ามาหาเรา เพราะเราต้องค้าขายกับต่างประเทศ ราคาสินค้าที่ต่างกัน แม้กระทั่งค่าแรงของแรงงานแต่ละประเทศ ดังนั้น เราจึงต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนให้มากกว่านี้ ตื่นตัวกว่านี้”

อุบล เกิดศักดิ์ ณ แวงน้อย กล่าวว่า “การเรียนรู้ประชาคมอาเซียน จะกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของคนไทย”

การจากรายงานการประชุมเครือข่ายชาวนาและพหุภาคีภาคอีสาน ครั้งที่ 9/2554 (2554, หน้า 2-3) เรื่อง “เขตการค้าเสรีอาเซียน: วิฤตหรือโอกาสของเกษตรกรทฤษฎีใหม่” วันที่ 24 กันยายน 2554 ณ ศูนย์เรียนรู้พอจันทร์ที่ ประทุมภา บ้านโนนรัง ตำบลตลาดไพร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งที่ประชุมได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องเขตการค้าเสรีอาเซียน เพราะการค้าเสรี หมายถึง ภาษีสินค้าทั้งสินค้าการเกษตร สินค้าแปรรูปของภาคอุตสาหกรรม และบริการของประเทศต่าง ๆ จะไม่เก็บภาษีต่อกัน ซึ่งเชื่อกันว่าโดยวิธีนี้จะช่วยส่งเสริมให้ประเทศต่าง ๆ พยายามพัฒนาคุณภาพสินค้าของตนและจะทำให้ให้ผู้บริโภคสินค้าทั่วอาเซียนได้รับประโยชน์ ซึ่งในการเรียนรู้เกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเมือง และความมั่นคงของประเทศ และที่มีผลกระทบต่อเกษตรกรโดยตรงอย่างเห็นได้ชัด คือ เรื่องของเศรษฐกิจ เรื่องของประชาคมอาเซียนเป็นเรื่องที่เกษตรกรไทยยังไม่ค่อยทราบ เช่น ภาษีเท่ากันกับศูนย์คืออะไร ที่ผ่านมาระบบภาษีช่วยกันและช่วยเหลือสินค้าเกษตร และสินค้าอื่น ๆ แต่อนาคตกลไกช่วยเหลือเหล่านี้จะใช้ไม่ได้ ดังนั้น ในอนาคตใครผลิตของดี ผลิตของถูกก็จะขายดี ขยายแรงงานและการจ้างงานได้มาก ซึ่งเกษตรกรไทยสามารถที่จะเตรียมพร้อมรับมือกับเรื่องนี้ โดยที่สามารถพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสด้วยการผลิตสินค้าที่ไม่เหมือนเขาและแข่งขันกับเขาได้ เช่น ข้าวลักษณะพิเศษผลิตอาหารปลอดภัย เพราะในอนาคตตลาดเกษตรอินทรีย์จะเป็นตลาดที่ใหญ่มาก

ทั้งนี้ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความเข้าใจเรื่องการค้าเสรีผ่านสื่อต่าง ๆ ของรัฐมากขึ้น ผ่านผู้นำชุมชน โรงเรียน วิทยุ โทรทัศน์ และสื่ออื่น ๆ ให้ประชาชนทราบและเตรียมรับมือ

อย่างกว้างขวาง ส่งเสริมให้เกษตรกรไทยได้เรียนรู้และมีเงินทุนไปค้าขายได้อย่างเสรี เตรียมแรงงานให้พร้อม และอบรมแรงงานให้มีคุณภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนแนวทางการแข่งขันกับต่างประเทศโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง สร้างมาตรฐานการส่งออก ควบคุมการนำเข้าและส่งออกผลผลิตอย่างเต็มที่ ตามที่กฎหมายระหว่างประเทศจะเอื้อไว้และให้ความสำคัญกับคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การคุ้มครองที่ดิน และการนำเข้าสารเคมี พัฒนาการคุ้มครองชุมชนต่าง ๆ จนเป็นที่พึงของชุมชนได้ (คำคุณ, 2554, หน้า 12)

เนื่องจากเกษตรกรไทยโดยส่วนใหญ่ ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน การเรียนรู้ประชาคมอาเซียนจึงมีความสำคัญ เพื่อให้เกษตรกรได้รู้จักอาเซียน รู้จักประเทศสมาชิก รู้จักว่าแต่ละประเทศมีจุดเด่นอย่างไร และเราจะมีจุดเด่นอะไร จะพัฒนาด้านเกษตรกรไปอย่างไร เพื่อให้สามารถขายผลผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าการเกษตรของไทยได้ ซึ่งการเรียนรู้ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรยังมีความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมในด้านอื่น ๆ อีกมาก

3. ผลิตอาหารปลอดภัย

เกวลี ใจตาง กล่าวว่า “การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนที่สำคัญ คือ การผลิตอาหารที่ปลอดภัย การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ใช้น้ำหมักชีวภาพ เพื่อทดแทนสารเคมีต่าง ๆ”

คชาภรณ์ ศรีคล้าย กล่าวว่า “เกษตรกรจะต้องมีตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรได้มากขึ้น มีกลุ่มเครือข่าย ๆ มีกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ มีกลุ่มปลูกผักปลอดภัย ฯลฯ นานาชนิด ที่สามารถเป็นทั้งแหล่งทุน แหล่งปัจจัยต่าง ๆ ที่เกษตรกรสามารถประสานงานกันได้”

คำมี มุ่งคุณ กล่าวว่า “เรียนรู้การแปรรูปอาหาร การตรวจสอบ อาหารสะอาด ปลอดภัย”

ดารา ดงกันจ่า กล่าวว่า “เกษตรกรต้องเรียนรู้ให้มากขึ้นและระมัดระวังเรื่องสารเคมีและหาสิ่งทดแทนสารเคมีที่จะนำเข้ามา เพื่อสร้างจุดเด่นในสินค้าเกษตรกรของเรา อีกทั้ง เราก็มีความรู้ในด้านเกษตรอินทรีย์ค่อนข้างมาก การทำปุ๋ยชีวภาพ ซึ่งจะทำให้เรามีโอกาสในกลุ่มอาเซียนมากขึ้น”

นาง กณนอก กล่าวว่า “ปรับปรุงระบบการผลิตของเราให้สะอาด ปลอดภัย เพื่อคุณภาพของผลผลิต ซึ่งไม่ว่าประเทศไหนก็ต้องการอาหารปลอดภัยจากสารพิษสารเคมี”

บัวแก้ว บุญแย้ม กล่าวว่า “การทำเกษตรจะต้องทำให้ปลอดภัย ทำให้คุณภาพให้ได้ ราคาผลผลิตการเกษตรก็จะดี”

บุญ ศุภเลิศ กล่าวว่า “ต้องเตรียมความพร้อมทั้งด้านการผลิต ด้านแรงงาน ด้านคุณภาพ ในการผลิตจะต้องเลิกใช้สารเคมีหันไปใช้สารอินทรีย์แทน ผลิตอาหารปลอดภัยออกสู่ตลาดอาเซียน เน้นในด้านคุณภาพให้มีความปลอดภัยให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มอาเซียน”

ประมวล ปัชชโย กล่าวว่า “เราต้องให้การศึกษาแก่เกษตรกรของไทย โดยเฉพาะเรื่องของการผลิตอาหารปลอดภัย การทำและใช้ปุ๋ยชีวภาพ ซึ่งจะทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง สุขภาพร่างกายดีขึ้น สิ่งแวดล้อมระบบนิเวศดีขึ้น ราคาสินค้าดี เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ เกษตรกรไทยยังต้องเรียนรู้ในเรื่องนี้อีกมาก”

พรชัย สุราราชภรณ์ กล่าวว่า “ในเรื่องของการเกษตรจะต้องมีการพัฒนาให้ดีขึ้น ต้องให้ความรู้ในการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีต่าง ๆ แก่เกษตรกรอย่างจริงจังถึงผลเสียที่เกิดขึ้น ให้หันกลับมาเน้นผลผลิตอาหารให้ปลอดภัยจากสารพิษ ใช้ปุ๋ยชีวภาพ ใช้ระบบการผลิตแบบธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลดีทุกด้าน”

มุกดา เกตพิบูลย์ กล่าวว่า “เตรียมความพร้อมในการผลิตอาหารปลอดภัย การใช้ น้ำหมักชีวภาพแทนการใช้สารเคมีเพื่อความปลอดภัย ซึ่งปัจจุบันเกษตรกรใช้สารเคมีและยาฆ่าแมลงสูงมาก หากเราต้องแข่งขันกับกลุ่มประเทศอาเซียน เกษตรกรไทยต้องมุ่งมาผลิตอาหารปลอดภัยเป็นหลัก เพราะลดต้นทุน เป็นผลดีต่อสุขภาพ ต่อระบบนิเวศ ต่อสิ่งแวดล้อม และทำให้สินค้าเกษตรกรของไทยสามารถส่งไปขายได้ทั่วโลก”

สีจันท์ บุญเชื้อ กล่าวว่า “เกษตรกรต้องขยายตลาดให้หลากหลายขึ้น มีการรวมกลุ่มที่เน้นผลิตอาหารปลอดภัย สามารถเป็นกลุ่มหรือเป็นเครือข่ายที่ช่วยเหลือด้านปัจจัยการผลิต และด้านการกระจายผลผลิตจากเกษตรกรสู่ภูมิภาคหรือประเทศอื่นได้”

สุวดี ภาษี กล่าวว่า “คิดว่าควรเตรียมความพร้อมด้านการเกษตร ถ้าเราพากันมาทำเกษตรอินทรีย์น่าจะเป็นจุดเด่นของเกษตรกรไทย เพราะต่างชาติที่เข้ามาในไทยคงจะอยากทานอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัยต่อสุขภาพ ซึ่งจะต้องเรียนรู้และเตรียมพร้อมต้องไม่ให้ภาคการเกษตรของไทยเกิดผลกระทบ เพราะผลผลิตของไทยลงทุนสูงและสินค้าการเกษตรยังไม่มีคุณภาพ ยังปนเปื้อนสารเคมีอยู่มาก การผลิตอาหารปลอดภัยจึงน่าจะเป็นจุดที่น่าสนใจของภาคการเกษตรของไทย”

ปัจจุบัน เกษตรกรแทบไม่มีทางเลือกในการบริโภคเลย เนื่องจากผัก ผลไม้ สมุนไพร และสัตว์เลี้ยงล้วนปนเปื้อนด้วยสารเคมี ทั้งยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าเชื้อรา ยาฆ่าหอย และยาฆ่าสารพัดชนิด รวมทั้ง ปุ๋ยเคมีที่ถูกนำมาใส่ไร่นา (คำคุณ, 2551ก, หน้า 7) การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จะทำให้สินค้าที่มีคุณภาพและด้อยคุณภาพของต่างชาติจะทะลักเข้ามาในประเทศไทย ชาวต่างชาติที่ต้นทุนต่ำ ทำนาได้ปีละหลายครั้งจะเข้ามาตีตลาด ทำให้ชาวไทยและสินค้าอื่นที่มาตรฐานต่ำจะขายไม่ได้ราคา ถึงขั้นต้องปิดกิจการจากการรู้ไม่เท่าทันระบบการค้าเสรี เกษตรกรไทยจะต้องหาจุดเด่นของสินค้าของตนเองไม่ว่าจะเป็นความสด รสชาติที่อร่อย เพื่อใช้เป็นจุดขายในการทำการค้า โดยเกษตรกรไทยต้องหันมาผลิตผลผลิตทางการเกษตรมีคุณภาพปลอดภัย ด้วยการผลิตอาหารปลอดภัยหรือเกษตรอินทรีย์ เร่งสร้างดินที่อุดมสมบูรณ์ด้วยปุ๋ยคอกปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ พืชตระกูลถั่ว ไล่เตียนดิน เร่งเตรียมแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรทั้งสระน้ำและบ่อบาดาล (คำคุณ, 2554, หน้า 11-12) การมีสมุนไพรปลอดภัยที่กินได้ ขายได้ใช้เป็นอาหารและยา ที่สำคัญสามารถปลูกร่วมกับกล้วยและไม้สร้างบ้านได้ ดังนั้น ในระยะเริ่มต้นการปลูกสมุนไพรเป็นอาหารและยาจึงควรเลือกสมุนไพรที่ชอบแดดมาปลูกคู่กับกล้วยและไม้สร้างบ้าน เมื่อกล้วยโตก็ย้ายสมุนไพรไปปลูกในแปลงอื่นต่อ เมื่อกล้วยและต้นไม้โตเราก็จะมีสมุนไพรเต็มทุ่ง สามารถนำมาแปรรูปเป็นทั้งอาหารและยาปลอดภัยให้คนไทยได้กินอย่างถ้วนหน้า มีเหลือไว้แจก แลก และขายแก่ชาวโลกที่สนใจของดีที่มีในเมืองไทย (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดีจังหวัดขอนแก่น, 2554, หน้า 7)

จากการตัดสินใจเลือกทำเกษตรธรรมชาติ ทำให้สมาชิกเครือข่าย ฯ ประจักษ์ว่าวิถีชีวิตแบบนี้เหมาะสมกับสภาพของตนเอง ทำให้มีอยู่มีกิน มีอาหารปลอดภัยไว้กินไว้แจกไว้ขาย มีปัจจัย 4 พอเพียง ได้ออกกำลังกาย ได้เรียนรู้ปัญหาและการแก้ปัญหา (ประชาคมสุขภาพอำเภออุบลรัตน์, 2551ข, หน้า 9-10) นอกจากนี้ ยังได้ปัญญาได้เรียนรู้จากของจริง ในการสร้างความสมดุลให้กับธรรมชาติ บำรุงดินด้วยปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก สร้างความหลากหลายทางชีวภาพ ปลูกไม้ยืนต้น เลี้ยงสัตว์ พืชสวนครัว ช่วยฟื้นความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เกิดกัลยาณมิตร ความสามัคคี มีแหล่งเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา ช่วยให้มีไม้ยืนต้นหลายชนิด มีร่างกายและจิตใจแข็งแรง มีความสุขทั้งทางกาย ทางใจ ทาง

สังคม และทางปัญญา (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดีจังหวัดขอนแก่น, 2550ก, หน้า 19-21) ทั้งนี้ เครือข่าย ฯ ค้นพบว่า เมื่อเปลี่ยนวิถีคิดมาทำการเกษตรธรรมชาติปรากฏว่า มีอยู่มีกิน เหลือกินได้แจก ทำให้มีเพื่อน มีเงิน มีความสุข ช่วยให้เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต และพึ่งตนเองได้อย่างมีความสุข (คำคุณ, 2552ก, หน้า 14-15) ทั้งนี้ ภาคเกษตรกรรมเป็นส่วนที่คนไทยถนัดและคุ้นเคย โดยการส่งออกภาคเกษตรกรรมคิดเป็นมูลค่าถึงร้อยละ 13 ของจีดีพี อาหารและผลิตภัณฑ์จากภาคเกษตรเป็นแหล่งรายได้สำคัญของประเทศเกือบร้อยละ 10 ของจีดีพี ซึ่งหากวัดกันที่ความพร้อมของทรัพยากรและศักยภาพในการแข่งขันอุตสาหกรรมอาหารมีแววรุ่งมาก การพัฒนาสู่ศูนย์กลางด้านอาหารนั้นเรามีโอกาสโดดเด่นมาก ไม่ใช่แค่ศูนย์กลางอาหารของอาเซียน แต่รวมถึงศูนย์กลางอาหารของเอเชียและของโลก ซึ่งเวลาพูดถึงเรื่องอาหารไม่ใช่แค่การค้าขาย นำเข้า ส่งออก แต่ยังรวมถึงกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ โดยเฉพาะการผลิตในภาคการเกษตรอย่างการปลูก การเลี้ยง อาหารยังเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในแง่ที่อยู่อาศัย สุขภาพ และสุขอนามัย เพราะอาหารเป็นส่วนสำคัญในการป้องกันการป่วยในบางโรค เช่น โรคอ้วน เบาหวาน อันเป็นการกระตุ้นให้เกิดการสร้างโอกาสในการพัฒนา การผลิตอาหารหลากหลายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น อาหารมีคุณภาพ รสชาติถูกปาก ถือเป็นส่งเสริมให้สังคมมนุษย์โลกมี “ความมั่นคงทางอาหาร” ในการสร้างอิทธิพลและบทบาทของไทยในอาเซียน ไม่มีธุรกิจใดดีกว่าอาหาร เพราะเรามีศักยภาพและความพร้อม เช่นเดียวกับที่ญี่ปุ่นมีศักยภาพในอุตสาหกรรมยานยนต์ เราสามารถแสดงบทบาททั่วโลกได้คล้ายกัน ทั้งนี้ ต้องมองอย่างบูรณาการไม่ใช่มองด้านค้าขายเพียงอย่างเดียว (กฤตยา เชื้อมวรา ศาสตร์, 2557, หน้า 17)

ดังนั้น การผลิตอาหารปลอดภัย จึงเป็นอีกแนวประเด็นหนึ่งในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรไทย เพราะจะทำให้ผลผลิตในภาคการเกษตรเป็นที่ต้องการของกลุ่มประเทศอาเซียน สร้างมูลค่าเพิ่ม ขายได้ราคาดี ลดต้นทุนการผลิต นอกจากนี้ ยังมีผลดีต่อสุขภาพของเกษตรกร ทำให้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศดีขึ้น ซึ่งองค์ความรู้ในด้านเกษตรอินทรีย์ การทำและใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพนั้น เกษตรกรไทยทำได้ดีไม่แพ้เกษตรกรในประเทศอื่น ๆ

4. แลกเปลี่ยนประเพณีวัฒนธรรม

กัลยาณี นาคุดม กล่าวว่า “การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจะมีความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ และความเจริญก้าวหน้าในด้านการเรียนรู้ถึงสังคม ถึงวัฒนธรรมที่แตกต่าง เกษตรกรไทยจึงควรเตรียมความพร้อมไว้ในทุก ๆ ด้าน ต้องเรียนรู้แลกเปลี่ยนประเพณีวัฒนธรรมกับประเทศอื่น ๆ เพื่อรู้ว่าเราจะปรับตัวอย่างไร จะมีการนำเอาวัฒนธรรมประเพณีต่างชาติมาใช้อย่างไร และจะรักษาประเพณีวัฒนธรรมของตนเองไว้อย่างไร”

ค่านาง โสภี กล่าวว่า “ต้องเตรียมตัวเตรียมใจ เพราะเราจะต้องมีการแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศในทุก ๆ เรื่อง โดยเฉพาะเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีที่ต้องช่วยกันรักษาไว้ไม่ให้โดนดูถูกสิ้นหายไปกับวัฒนธรรมของต่างชาติ ดังนั้น เราต้องเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับชาติอื่น เพื่อให้รู้ว่าเราจะปรับตัวอย่างไร จะรักษาอนุรักษ์อย่างไร และเราจะนำของเขามาใช้ได้อย่างไร”

ดวงจันทร์ จำปามูล กล่าวว่า “เตรียมพัฒนาตัวเองเพื่อเพิ่มศักยภาพให้เท่าเทียมกับคนอื่น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมร่วมกันกับหลาย ๆ ประเทศ และจะได้รู้วัฒนธรรมประเพณีของต่างชาติมากขึ้น”

ทวี สะเทินรัมย์ กล่าวว่า “มีการตื่นตัวและพัฒนาตนเองให้พร้อม รู้จักตนเองให้มากกว่าเดิม รู้จักบริบทของตนเอง เรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียน เพื่อจะได้ปรับตัวให้เหมาะสม”

ทองหยอด จำปา กล่าวว่า “ต้องเตรียมตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ทั้ง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ต้องเรียนรู้แลกเปลี่ยนประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อให้เรารู้จักที่จะใช้ชีวิตร่วมกัน”

นุสริน บัวสาย กล่าวว่า “วัฒนธรรมของหลายประเทศจะเข้ามาในบ้านเรา เราจึงต้องเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประเพณีวัฒนธรรมกับคนต่างชาติ รู้ว่าเขาชีวิตอย่างไร และเรามีชีวิตอย่างไร จะได้ปรับกันได้ และเราจะรักษาประเพณีวัฒนธรรมของเราไว้อย่างไร”

ประจวบ ชัยนา กล่าวว่า “ต้องเตรียมพร้อมในด้านประเพณีวัฒนธรรม คนแต่ละชาติแต่ละ ภาษาประเพณีวัฒนธรรมและศาสนาจะแตกต่างกัน การไปมาหาสู่กันก็สะดวกมากในการข้ามแดน เราจึงต้องแลกเปลี่ยนประเพณีวัฒนธรรม เพื่อให้รู้จักกับประเพณีวัฒนธรรมที่หลากหลาย รู้จักที่จะปฏิบัติต่อคนชาติอื่น และให้คนชาติอื่นรู้จักกับประเพณีวัฒนธรรมของเรา รู้จักที่จะปฏิบัติตัวในการอยู่กับเรา มีการเคารพต่อประเพณีวัฒนธรรมของกันและกัน สิ่งไหนที่เราเคารพเราบูชา คนชาติอื่นก็ไม่ดูหมิ่นดูแคลน การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ การกินการอยู่ของเราล้วนเกี่ยวข้องกับประเพณีวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา คนชาติอื่นก็ต้องรู้ เพื่อไม่ให้ลบลู่และมีการปฏิบัติตัวที่ดี”

ประสิทธิ์ ชัยนา กล่าวว่า “เตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงการด้านภาษาและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ เราต้องแลกเปลี่ยนประเพณีวัฒนธรรมกับชาติอื่น ๆ เรียนรู้ที่จะปฏิบัติตน เรียนรู้ที่จะอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของเรา สามารถที่จะบอกลูกหลานไม่ให้หลงไหลไปกับกระแสของต่างชาติ จนหลงลืมวัฒนธรรมของไทย”

เปรมกมล แก้วพูน กล่าวว่า “เราต้องแลกเปลี่ยนประเพณีวัฒนธรรม เพราะประเพณีวัฒนธรรมจะเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งของเราและของเขาเมื่อต้องมาอยู่ร่วมกัน เกษตรกรจะได้เรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละประเทศที่หลากหลาย ได้แลกเปลี่ยนภาษาซึ่งกันและกัน จะได้รู้จักสังคมและวัฒนธรรมระหว่างประเทศมากขึ้น”

สกุล แก้วเลื่อน กล่าวว่า “ต้องปรับตัวให้พร้อมอยู่ตลอด ไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรม ประเพณี การตลาด คบคนหลากหลาย และเรียนรู้ให้รู้เท่าทัน การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนประเพณีวัฒนธรรมนั้นสำคัญ เพราะจะทำให้เกิดการเตรียมความพร้อมมากขึ้น”

สุนิจ กระยอม กล่าวว่า “ด้านความรู้เกษตรกรต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมให้มากขึ้นกว่าเดิม ด้านวัฒนธรรมประเพณีต้องศึกษาหาความรู้ในเรื่องวัฒนธรรมของประเทศข้างเคียง และต้องอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย”

สุวัฒน์ชัย จำปามูล กล่าวว่า “เตรียมพร้อมที่จะได้รู้จักกับต่างประเทศ จะได้แลกเปลี่ยนประเพณีวัฒนธรรม จะได้พัฒนาศักยภาพตนเอง พัฒนาเรื่องของการพูดภาษาต่างชาติ ส่วนด้านสังคม สิ่งเสพติด อาชญากรรม ทรัพย์สินต้องระวังเพิ่มขึ้น”

การใช้ชีวิตร่วมกันในชุมชนนั้น เป็นชีวิตวัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม ๆ หนึ่ง วัฒนธรรมจึงมีความหมายที่ครอบคลุมมาก อะไร ๆ ที่เป็นวิถีชีวิตร่วมกันก็เป็นวัฒนธรรม เช่น ระบบความเชื่อร่วมกัน ระบบคุณค่าร่วมกัน การทำมาหากินที่สอดคล้องกัน

สิ่งแวดล้อมและความชำนาญที่ถ่ายทอดกันมา การอยู่ การกิน ขนบธรรมเนียมประเพณี สุนทรียธรรม การจัดการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรม การไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง การดูแลรักษาสุขภาพ การเรียนรู้ที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาดั้งเดิม วัฒนธรรมเป็นระบบชีวิตที่พยายามรักษาคุณภาพของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดี จังหวัดขอนแก่น, 2552ก, หน้า 17) เกษตรกรควรมีการรวมตัวเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมกับเกษตรกรในอาเซียนอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีการทำพันธสัญญาอาเซียน (MOU) ทำงานเชื่อมต่อกับสื่อมวลชน เพื่อเผยแพร่ไปสู่เกษตรกรไทยคนอื่น ๆ (คำคุณ, 2554, หน้า 12)

เกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มองว่า การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจะทำให้เกิดการหลั่งไหลของผู้คน รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมที่คนแต่ละชาตินำติดตัวมา ก่อเกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งจำเป็นที่เกษตรกรต้องเรียนรู้ถึงความหลากหลายนั้น โดยการแลกเปลี่ยนประเพณีวัฒนธรรมเพื่อให้รู้จักว่าคนแต่ละชาตินั้นมีประเพณีวัฒนธรรมอย่างไร รวมถึงเพื่อถ่ายทอดประเพณีวัฒนธรรมของไทยให้คนชาติอื่นรู้จัก อันจะนำไปสู่การปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข รวมถึงเพื่อรักษาประเพณีวัฒนธรรมของไทยเราเอาไว้และถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไป เพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้นำไปปฏิบัติอนุรักษ์รักษาประเพณีที่ดั้งเดิมของตน ไม่หลงไหลไปตามกระแสวัฒนธรรมของต่างชาติ จนหลงลืมความเป็นไทย

5. พัฒนากลุ่มให้เข้มแข็ง

กัลยาณี นาคอุดม กล่าวว่า “เราต้องพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็ง เพราะการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง จะสามารถมีอำนาจต่อรองในด้านการตลาด สามารถกำหนดราคาสินค้าการเกษตร และยังช่วยเหลือกัน ในด้านการผลิต การแบ่งปันความรู้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในอีกหลายด้าน จะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีความเจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น”

ศุภวรรณ ศรีคล้าย กล่าวว่า “ต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกร เพราะเท่าที่มีอยู่ยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร ยังมีการรวมกลุ่มที่สมาชิกเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเข้าไปร่วมมือกันน้อย การพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็ง จะทำให้เกิดการสร้างตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรได้มากขึ้น มีกลุ่มเครือข่าย ๆ มีกลุ่มเกษตรอินทรีย์ มีกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ ฯลฯ ที่สามารถเป็นทั้งแหล่งทุน แหล่งปัจจัยการผลิต แหล่งปัจจัยต่าง ๆ ที่เกษตรกรสามารถประสานงานกันได้ ถ้ามีข้อสงสัยก็สามารถซักถามหรือช่วยเหลือกันได้”

คำมี มุ่งคุณ กล่าวว่า “พัฒนากลุ่มให้เข้มแข็ง ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่ม และระหว่างกลุ่มอย่างต่อเนื่อง”

ทวิ สะเทินรัมย์ กล่าวว่า “พัฒนารวมกลุ่มที่เข้มแข็ง พัฒนาองค์ความรู้ด้านการเกษตร หาความรู้เพิ่ม ศึกษาระบบการทำงานเกษตรของกลุ่ม ผลดีผลเสียในการเกษตรของตนเอง หาจุดต่อยจุดเด่นของตนเอง”

ทองเต็ด ทาหาร กล่าวว่า “เตรียมความพร้อมในด้านการรวมกลุ่มการผลิต เพราะเกษตรกรไทยได้ประสบผลสำเร็จมาโดยตลอด เนื่องจากมีการอบรมอยู่เสมอ ความเข้มแข็งของกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรง”

ธรรมพล วรรณคำ กล่าวว่า “พัฒนากลุ่มให้เข้มแข็ง ให้ช่วยเหลือกันได้จริง ๆ เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำเกษตรกร ทั้งการปลูกพืชผักผลไม้ ตลอดทั้งปัญหาของเกษตรกร จนถึงมือผู้บริโภค การสร้างตลาดการผลิตหรือการขายตรงต่อผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ จะทำให้ผลผลิตได้ราคาดีขึ้น เพราะไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ถ้าสมาชิกมีความรู้เพิ่มมากขึ้น มีรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้น แนวคิดที่จะพัฒนากลุ่มเกษตรกร คงได้รับความสำคัญในวาระแห่งชาติ ทุกภาคส่วนก็จะช่วยเหลือกันได้ ไม่ใช่แค่ตัวเกษตรกรแต่รวมถึงรัฐบาลที่จริงจังในการส่งเสริม”

มุกดา เกตพิบูลย์ กล่าวว่า “การเตรียมความพร้อมของเกษตรกร ในการรวมกลุ่มพัฒนากลุ่มให้ที่เข้มแข็ง จะเกิดการจ้างงานที่หลากหลาย มีรายได้เข้าสู่ประเทศมากขึ้น”

สามารถ สอนโห กล่าวว่า “กลุ่มเกษตรกรต้องสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้น เพื่อต่อรองราคาผลผลิตของเรากับกลุ่มที่ทำเศรษฐกิจในแต่ละประเทศ จะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น”

อินทรา ปราบบำรุง กล่าวว่า “การรวมกลุ่มเกษตรกรมีผลดี เพราะจะได้ค้าขายได้ง่าย พัฒนากลุ่มให้เข้มแข็ง แต่ละกลุ่มทำในสิ่งที่ถนัดที่เป็นจุดแข็ง จะทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น”

ชุมชนต้องรวมตัวสร้างความเข้มแข็ง รวมพลังสามัคคี หันมาใช้ภูมิปัญญาเพิ่มคุณค่าของผลผลิตและเพิ่มมูลค่าของผลิตผล รู้จักรวมกันซื้อรวมกันขาย เรียนรู้ เอื้ออาทร แบ่งปัน บริหารจัดการ และมีวินัย ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมีคุณธรรม ยอมรับในสิ่งที่ถูกต้อง ให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ชาวบ้าน จริงใจ โปร่งใส รู้ร้อนรู้หนาว และไม่ประหารแนวคิดของประชาชน (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดีจังหวัดขอนแก่น, 2550, หน้า 58) เกษตรกรควรมีการรวมตัวเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง ให้สามารถผลิตสินค้าคุณภาพดีมีมาตรฐาน ปลอดภัยและมี และรวมตัวกันจัดการการตลาดทั้งในประเทศและส่งออกสู่ผู้บริโภคที่รู้คุณค่าในต่างประเทศ มีการติดตามตลาดการค้าอย่างต่อเนื่อง (คำคุณ, 2554, หน้า 12) ทั้งนี้ กลเม็ดในการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม สิ่งที่สำคัญ คือ การพัฒนาคนด้วยการจัดกระบวนการสร้างบรรยากาศให้ได้คิดจนคิดได้ ได้ทดลองทำจนทำเป็น ลองย้อนกลับไปดูวิถีชีวิตของคนอีสานจะมาไสเหลือ(พูดคุย)กัน ต้มโฮม(รวมกลุ่ม)ลงแขกเกี่ยวข้าวช่วยกัน ปรากฏว่ากิจกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวกันมาก เมื่อเครือข่าย ๆ หันมารวมตัวใช้แนวทางวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวอีสาน เลียนแบบธรรมชาติ และเจริญรอยตามพระพุทธเจ้าที่ตรัสว่า ถ้าอยากเจริญต้องหมั่นประชุมเป็นนิจ ด้วยวิธีดังกล่าวทำให้พอบองค์ความรู้มากมายที่ช่วยในการดับทุกข์สร้างสุข (ประชาคมสุขภาพอำเภออุบลรัตน์, 2551, หน้า 6-7) เราต้องรวมกลุ่มเพื่อสร้างพลังต่อรองด้วยยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน จุดแข็งที่เรามี คือ การมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางทั้งด้านการท่องเที่ยว สุขภาพ โครงสร้างพื้นฐาน โลจิสติกส์ ยานยนต์ โดยเฉพาะด้านอาหารด้วยวิสัยทัศน์ “ผงาดเป็นศูนย์กลางอาเซียน” เราจึงต้องร่วมกันคิดมาตรการเชิงรุก อาจเริ่มด้วยการค้าสินค้า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการทำให้เป็นตลาดเดียว ซึ่งไทยมีความพร้อมด้านยานยนต์มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านเกษตรกรรมและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ (กฤตยา เชื่อมวราศาสตร์, 2557, หน้า 17)

แม้ในปัจจุบัน จะมีการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรเกิดขึ้นจำนวนมาก ทั้งที่เกิดจากการผลักดันของหน่วยงานราชการและองค์กรพัฒนา แต่ก็ยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ เพราะกลุ่มที่มีนั้นยังไม่สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกได้อย่างจริงจัง ไม่มีอำนาจต่อรองในกลไกการตลาดแบบเบ็ดเสร็จ และยังไม่มียุทธศาสตร์ในการช่วยเหลือสมาชิกในด้านการลงทุนและการตลาดเท่าที่ควร

การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จึงควรพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็ง ให้กลุ่มสามารถช่วยเหลือ และสนองต่อความต้องการของสมาชิกได้ สร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างเสรีมากขึ้น

6. เน้นเศรษฐกิจพอเพียง

คำนึ่ง เจริญศิริ กล่าวว่า “แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จะทำให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข พึ่งตนเองในวิถีการใช้ชีวิต มีความเข้าใจในการดำเนินชีวิต เข้าใจโลก เข้าใจทางธรรม และความเป็นไปของธรรมชาติ ไม่ตื่นตระหนกต่อการเปลี่ยนแปลงและดำรงตนได้อย่างมีความสุข”

คำมี มุ่งคุณ กล่าวว่า “ต้องมีการกระตุ้นให้เกษตรกรหันมาเน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัว เพราะเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองได้ อยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นกัลยาณมิตร ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงนี้จะทำให้เกษตรกรไทยโดดเด่นในเวทีอาเซียนได้”

จำเนียร เสม็ดดี กล่าวว่า “เตรียมความพร้อมด้านการทำการเกษตร เน้นเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนาความรู้ทางด้านเกษตรของตนเอง ไม่ต้องไปตามใครหรือหลงใหลไปกับสิ่งใด เศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้เราเข้าใจตนเอง เข้าใจสิ่งรอบตัว เข้าใจเพื่อนมนุษย์มากกว่าการแข่งขันชิงดีชิงเด่นกันหรือเอาัดเอาเปรียบกัน เกษตรกรไทยมีความถนัดและความพร้อมในด้านเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าเกษตรกรประเทศต่าง ๆ ในโลก เมื่อเราเน้นเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้เราเป็นที่สนใจและมีความก้าวหน้าทางการเกษตร เพราะทุกวันนี้คนเริ่มหันมาสนใจในเรื่องธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การทำเกษตรอินทรีย์ การผลิตอาหารปลอดภัย การดำรงอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์กับธรรมชาติ”

ตา พรหมจันทร์ กล่าวว่า “เกษตรกรต้องรู้จักทำเกษตรพอเพียงให้มากขึ้น ซึ่งเป็นการทำเกษตรที่เน้นเศรษฐกิจพอเพียง เน้นความยั่งยืนของการพออยู่พอกินและสิ่งรอบตัว เราต้องมีการศึกษาเรียนรู้ในแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงตามแบบอย่างของพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นเรื่องที่คนไทยทุกคนควรรู้ควรปฏิบัติ เพราะเป็นของพระเจ้าอยู่หัวเรา ซึ่งเหมาะสมกับสังคมไทยทุกด้าน ยิ่งในด้านเกษตรแล้ว เศรษฐกิจพอเพียงมีความเหมาะสมที่สุด ซึ่งหากเกษตรกรเน้นเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้สามารถอยู่ในประชาคมอาเซียนได้อย่างดี เพราะเราจะอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้”

ถนอม ภูมิแถม กล่าวว่า “เน้นเศรษฐกิจพอเพียง และควรมีการพัฒนาเกษตรกรของเราให้นำไปปฏิบัติให้ดีที่สุด เพื่อสินค้าของไทยจะได้รับความนิยมจากคนประเทศอื่น ๆ เพื่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกร”

ทรงเดช ชวดรัมย์ กล่าวว่า “การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรมีหลักปฏิบัติที่สำคัญ คือ 1) พึ่งตนเองมากขึ้น ครอบครัวยู่ได้มีอยู่มีกิน 2) สร้างสถาบันครอบครัวให้แข็งแรงเข้มแข็ง 3) ไว้ใจใครไม่ได้ ดูแลตนเองและครอบครัวให้มากขึ้น และ 4) เน้นหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ”

ทองลวด ทองจิตร กล่าวว่า “เกษตรกรต้องหันมาทำเกษตรผสมผสาน เกษตรพอเพียง เน้นเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเศรษฐกิจพอเพียงเป็นของคนไทย จะทำให้เกษตรกรอยู่ร่วมในประชาคมอาเซียนได้ สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติเราก็จะยั่งยืน ชีวิตของเกษตรกรก็จะยั่งยืนด้วย”

ทองสา จุ่มคอม กล่าวว่า “เราต้องเพิ่มความขยันมากขึ้น ทำเกษตรแบบประหยัดลดรายจ่าย เน้นเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเราไม่รู้ว่าประชาคมอาเซียนจะมีผลกับเราในด้านดีหรือด้านร้ายมากน้อยเพียงใด เศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้เราอยู่ได้”

ธรรมพล วรรณคำ กล่าวว่า “ส่งเสริมการทำเกษตรให้มั่นคง เน้นเศรษฐกิจพอเพียง ทำเกษตรผสมผสาน ปลูกพืชรวมกันหลายๆ ชนิด เพื่อประกันความเสี่ยงของเรา เมื่อองค์ประกอบอื่น ๆ เราได้รับการสนับสนุนจากส่วนกลางให้เกิดแนวทางไว้ เช่น ผลผลิตที่ได้ ได้รับการยอมรับ และมีค่าตอบแทนที่เหมาะสม”

บัญชา สุขสงวน กล่าวว่า “เกษตรกรที่เข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นย่อมจะมีน้อย เพราะสามารถสร้างปัจจัยในการดำเนินชีวิตได้ ดังนั้น จึงควรสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาเน้นเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ดำรงตนอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับจากทั่วโลกแล้วว่า สามารถดำรงอยู่ได้ในกระแสโลกปัจจุบัน”

ประจวบ ชัยนา กล่าวว่า “เราต้องใช้หลักในการพึ่งตนเอง ในการทำอยู่ทำกิน อยู่แบบพอเพียง ทำอยู่ทำกินให้ครบวงจร เราจะไม่หวังพึ่งภายนอก ถ้าจะพึ่ง เราก็พึ่งเป็นบางอย่าง แต่การเน้นเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้เราอยู่ได้โดยแทบจะไม่ต้องพึ่งใคร”

ประสาน พลแสน กล่าวว่า “ดำเนินชีวิตตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรกรควรแสวงหาปัญญา ผู้มีปัญญาเท่านั้นจึงจะรู้แนวทางแก้ปัญหา สำหรับผมอายุปานนี้แล้วการเปลี่ยนแปลงอาจจะยากสำหรับตัวผม เพราะการอยู่ การกิน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาดั้งเดิม เข้ากระดูกดำ แต่ยังไงผมก็เชื่อในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง”

มณี ทอนรัมย์ กล่าวว่า “การทำเกษตรประณีต เน้นเศรษฐกิจพอเพียง เพราะการที่เกษตรกรมีพอเพียง จะทำให้เราไม่ขาดแคลน ไม่ขัดสนในเรื่องอาหารการกิน ในเรื่องการดำรงชีวิต”

รัตน์ปราณี กรมไทยสงค์ กล่าวว่า “โดยวิถีชีวิตของตนเองก็คงจะอยู่ที่สวนเหมือนเดิม จะใช้ชีวิตเรียบง่าย ๆ ง่าย ๆ อยู่ในโลกที่เราสร้างเองด้วยมือเรา แต่ก็พร้อมที่จะรับความเปลี่ยนแปลงทุกด้าน ทั้งทางสุขภาพที่มั่นใจในเรื่องการดูแลตนเอง เพราะเรามีการใช้แพทย์วิถีธรรม ในเรื่องการผลิตเราก็ทำกินเอง เน้นเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าเหลือเราก็มีการแจก แลก ขายกันอยู่แล้ว แต่ออนาคตข้างหน้าเราอยากเอาโอกาสนี้ออกเผยแพร่เรื่องการทำเกษตรแบบพึ่งตนเอง เกษตรประณีต การปลูกต้นไม้ ดอกไม้ เผยแพร่ให้ทั่วอาเซียน เผยแพร่เศรษฐกิจพอเพียง เพราะเศรษฐกิจพอเพียงเป็นของคนไทย เป็นของบ้านเรา เป็นเอกลักษณ์ของเรา”

วีระ สิทธิสาร กล่าวว่า “เกษตรกรควรเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อการใช้ชีวิตในการตั้งรับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงจะช่วยให้เกษตรกรอยู่รอดได้”

ศาสนพงษ์ ดีจะมาลา กล่าวว่า “ต้องรู้จักศึกษาหาความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น การทำเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาในด้านสังคมและชุมชน ด้านเทคโนโลยีต้องมีใช้ให้ทันสถานการณ์ในปัจจุบัน”

สมปอง ชันอาสา กล่าวว่า “การพัฒนาการศึกษา การอยู่อย่างพอเพียง ทำเกษตรอินทรีย์ ปลูกพืชปลอดสารเคมี ให้ทำสมุดหรือบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน เน้นเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองและครอบครัว”

สมพงษ์ โขงรัมย์ กล่าวว่า “ต้องเน้นหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพราะคนเห็นแก่เงินเยอะขึ้น ขาดความรู้ความเข้าใจ วิ่งตามเงิน ต่างชาติมีเงินมาซื้อมาล่อ ทำให้เยาวชนทำการเกษตรน้อยลง กว่า จะหันมาทำเกษตรตอนอายุ 50 ขึ้นไป”

การพัฒนาที่ใช้เงินเป็นตัวตั้งโดยเป็นทั้งตัวชี้วัดและเป็นเป้าหมายในการพัฒนา ได้ส่งผลกระทบที่ค่อนข้างรุนแรงและต่อเนื่อง เช่น ในกรณีวิกฤติอุทกภัยในปี พ.ศ.2554 ที่ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของคนไทยอย่างรุนแรง ซึ่งวิธีแก้ปัญหาของระบบทุนนิยม คือ เมื่อน้ำท่วมจะสร้างกำแพงเขื่อนกัน คอยอุดรูรั่วและเอาเครื่องสูบน้ำดูดน้ำออก หากจรับน้ำเป็นแพรับบาปปล่อยให้ น้ำท่วมไป 1-6 เดือน และเอาเงินชดเชยไป แต่ในระบบเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้คิดใหม่ได้โดยกลับไปแก้ปัญหาที่ต้นเหตุด้วยการขุดสระขนาดเล็ก 10 ล้านสระ จุน้ำสระละ 2,000 ล้านลิตร แล้วเร่งปลูกต้นไม้ยืนต้นสร้างบ้านได้ 1,000-5,000 ล้านต้นทั่วโลก และ 1-5 ล้านล้านต้นทั่วโลก น่าจะเป็นการแก้ปัญหาระยะยาวที่ชาวไทยและชาวโลกต้องช่วยกันคนละไม้คนละมือ (คำคุณ, 2555ช, หน้า 6) ทั้งนี้ ทางเลือกทางรอดของเกษตรกรทั่วอาเซียน ต้องหันกลับมาใช้แนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่สู่เศรษฐกิจพอเพียง โดยนำความรู้คุณธรรมมาจัดการยุทธศาสตร์ของเศรษฐกิจพอเพียง โดยยุทธศาสตร์ที่หนึ่ง คือ นำจุดแข็งของประเทศอาเซียนที่มีของฟรีมากมาย ทั้งน้ำฝน ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ แสงแดด และที่ดินบริเวณมหาศาล หาตัวเชื่อมตัวช่วยนำของฟรี ๆ เหล่านี้มาแปรรูปให้เกิดของฟรี เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยต้นไม้สร้างบ้านได้ที่มีใบ ดอก ผล กิ่งก้าน สาขาลำต้น ราก สมุนไพร และเห็ด จนทุกครัวเรือนของเกษตรกรไทยและเกษตรกรอาเซียนทุกครอบครัว มีอยู่มีกินเหลือกินได้แจกเหลือแจกได้ขาย ทำให้มีญาติ มีเงิน มีสุขภาพที่แข็งแรง ประการที่สองใช้เหตุและผลในการใช้เวลา ช่วยให้มีเวลาเหลือ มีเหตุผลในการใช้จ่ายทำให้มีเงินเหลือ โดยเกษตรกรหันมาปลูกทุกอย่างที่กินกินทุกอย่างที่ปลูกจะช่วยให้ไม่ต้องซื้อกิน และประการที่สาม คือ การออม ทั้งออมน้ำ ออมดิน ออมสัตว์ ออมต้นไม้ ออมเงิน ส่งสมกัลยาณมิตร ส่งสมภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาและส่งสมคุณงามความดี จนมีเครือข่ายเกษตรกรดี ๆ ทั่วอาเซียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำได้เลยเป็นการทำความดีโดยไม่ต้องขออนุมัติใครเป็นการพึ่งตนเองและช่วยเหลือคนอื่นได้ที่สำคัญ คือ ทำแล้วเกิดความสุขทันที (คำคุณ, 2554, หน้า 6-7)

แนวทางการพัฒนาที่สำคัญของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ ซึ่งได้รับการเชิดชูจากองค์การสหประชาชาติด้วยการทูลเกล้า ฯ ถวายรางวัล The Human Development Lifetime Achievement Award เมื่อปี พ.ศ.2549 และได้ให้ประเทศสมาชิก 166 ประเทศยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน (ธวัชชัย เฟ็งพิณิจ, พรทวี พลเวียงพล และ พิมพ์ชนก วัดทอง, 2557, หน้า 4) เนื่องจาก เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่เสนอแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก พร้อมกับเห็นความสำคัญของ

ความรู้และการเรียนรู้ มีคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน พากเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ (โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย, 2550, หน้า 15) ทั้งนี้ เศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชประสงค์ที่จะให้คนไทยนำไปปฏิบัติ คือ การปลูกฝังวัฒนธรรมทางปัญญา เพื่อให้คนไทยรู้จักการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล มีการลงมือปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ทดลองสิ่งที่ได้คิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ บนพื้นฐานของการบูรณาการคุณธรรมกับความรู้หรือปัญญาในเชิงปทัฏฐาน กับปัญญาในเชิงปฏิกฐานเข้าด้วยกัน (สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, 2551, หน้า 49) ถือเป็นพื้นฐานในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา นำไปสู่วิธีคิดและการตัดสินใจที่ถูกต้องเป็นประโยชน์สำหรับคนทุกระดับ แนวปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นสากล เพราะไม่มีเงื่อนไขข้อจำกัดทางกายภาพ เป็นเรื่องที่ต้องเกิดขึ้นจากศักยภาพด้านจิตใจและการพัฒนาสติปัญญา บนพื้นฐานของความรู้ด้วยการใช้เหตุและผล เพื่อความไม่ประมาท นำไปสู่ความสามัคคี ความมีคุณธรรมและจริยธรรม ในการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างไม่เอาัดเอาเปรียบ นำไปสู่สันติภาพและความยั่งยืนไม่ว่าจะนำไปประยุกต์ในระดับและภาคใด (แกมทอง อินทรรัตน์, 2551, หน้า 1) ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาที่ลุ่มลึกและกินความมากกว่ามิติทางเศรษฐกิจหรือการผลิต เน้นความยั่งยืนของระบบการผลิตที่ส่งผลไปสู่การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การบริหารความเสี่ยง และยกระดับความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนและสังคม (อมรวิรัช นาครทรรพ, 2551, หน้า 1)

การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จะทำให้เกิดการหลั่งไหลทางสังคมวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งย่อมมีผลกระทบทั้งในด้านการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยง ซึ่งเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือมองว่าการเตรียมความพร้อมที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เน้นเศรษฐกิจพอเพียง เพราะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับจากประชาคมโลกว่า สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคล สังคม และประเทศชาติ ซึ่งการกระตุ้นให้เกษตรกรหันมาเน้นเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ จะทำให้เกษตรกรมีภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สามารถพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การเตรียมความพร้อมดังกล่าวสามารถดำเนินการได้ง่าย เพราะปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของคนไทยโดยเฉพาะ เกษตรกรไทยมีความพร้อมในการนำไปปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ภาคการเกษตรของไทยมีความโดดเด่นในประชาคมอาเซียนมากยิ่งขึ้น

7. สร้างอาชีพเสริมในท้องถิ่น

จัด ทอธรรมย์ กล่าวว่า “สร้างอาชีพเสริมขึ้นในหมู่บ้านในท้องถิ่น พัฒนาจุดเด่นในผลิตภัณฑ์ในชุมชนของตนเอง ให้เกิดงานขึ้นในชุมชนมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง การรวมกลุ่ม การประกอบอาชีพ การทำมาค้าขายก็จะง่ายขึ้น”

ธมลวรรณ พันธุ์อง กล่าวว่า “สังคมกว้างขึ้นในหลาย ๆ ด้าน การค้าขายในด้านการเกษตรก็จะง่ายขึ้น แต่ต้องมีการสร้างอาชีพเสริมให้ท้องถิ่น เพราะเราจะหวังพึ่งเพียงสินค้าทางการเกษตรอย่างเดียวไม่ได้ เราต้องสร้างงานสร้างอาชีพสร้างรายได้ จากสิ่งที่เป็นภูมิปัญญาเป็นท้องถิ่นของเราในเรื่องของอาหารการกิน เครื่องไม้เครื่องมือ”

นุสริน บัวสาย กล่าวว่า “การคมนาคมสะดวกขึ้น ความเจริญทางวัตถุจะมากขึ้น การค้าขายจะดีขึ้น จะมีคนเข้ามาลงทุนในชุมชนมากขึ้น อาชีพแปลก ๆ ก็จะเกิดขึ้นตามมา คนในชุมชนจะต้องทำอาชีพเสริม เพื่อสร้างรายได้ขึ้นมา เพราะรายได้คงต้องเพิ่มตามไปด้วย”

บุญเกิด เค้าเหลือง กล่าวว่า “จะได้มีการแลกเปลี่ยนสินค้าทางการเกษตรในชุมชน มีคนเดินทางเข้ามาในชุมชนมาก เราต้องสร้างอาชีพขึ้นในท้องถิ่นในชุมชนของเรา เพื่อให้คนต่างถิ่นที่เข้ามาในท้องถิ่นได้เลือกซื้อเลือกหา ซึ่งเป็นอาชีพเสริมในเรื่องการพัฒนาผลผลิต การพัฒนาภูมิปัญญา การนำทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างให้เกิดมูลค่า”

บุญเรือง ช่วยนา กล่าวว่า “ผลิตทางการเกษตรจะขายได้มาก ไม่ว่าจะเป็พืชผัก และผลไม้ทุกอย่าง เราต้องสร้างอาชีพเสริมในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการปลูกผักผลไม้ การแปรรูป เพราะเศรษฐกิจจะดีขึ้น คนซื้อจะเยอะขึ้น”

ปราณี ปัตตะเน กล่าวว่า “เราจะ得有ประเทศเพื่อนบ้านเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน เกิดการจ้างงานหลากหลาย มีรายได้เข้าสู่ประเทศมากขึ้น มีอาชีพเสริมในหมู่บ้านในชุมชน การค้าขาย การประดิษฐ์ประดอยตกแต่ง เล็ก ๆ น้อย ๆ ก็จะขายได้”

ลำดวน สิมหลวง กล่าวว่า “สร้างอาชีพเสริมในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็ในด้านอาหารการกิน เพราะเมื่อคนต่างประเทศเข้ามาแล้ว อาหารการกินของบ้านเราของท้องถิ่นเราจะเป็นที่สนใจ พืชผักผลไม้ก็จะขายได้ ผลผลิตทางการเกษตรก็จะขายได้”

วารุณี เทพมุณี กล่าวว่า “ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร และการเรียนรู้จะมีมากขึ้น คนจะเข้ามาถึงชุมชนถึงท้องถิ่นของเรา เราจะต้องมีอาชีพเสริมในท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นกับคนในหมู่บ้าน พวกเขาเหล่านั้นจะเดินมาหาเรา จะสนใจสิ่งของที่เรามี เราต้องเก็บเกี่ยวโอกาสเหล่านี้ โดยการสร้างอาชีพเสริมเพื่อผลิตสินค้าท้องถิ่นขายให้กับคนเหล่านั้น”

วีระ สิทธิสาร กล่าวว่า “จะมีคนเข้ามาในประเทศเยอะ คนเข้ามาเที่ยวในจังหวัดมากขึ้น ความต้องการอาหารก็มากขึ้น เราต้องสร้างอาชีพเสริมในท้องถิ่นให้เกิดขึ้น การแปรรูปอาหารในท้องถิ่นจึงน่าสนใจ เพราะคนที่เข้ามาเขาก็ต้องการอยากกินอาหารท้องถิ่นอาหารพื้นเมือง”

หนูนิล ส้าวมรัมย์ กล่าวว่า “ประเทศไทย เป็นประเทศที่น่าสนใจไม่น้อยในกลุ่มอาเซียนและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทำเงินเข้าประเทศปีละหลายล้าน อนาคตคนยิ่งจะเดินทางเข้ามาในประเทศมาก ในแต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่นจึงควรมีอาชีพเสริมเกิดขึ้น ทั้งในด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ งานฝีมือ เครื่องจักสาน สิ่งทอ งานภูมิปัญญา ขายได้ทั้งนั้น เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว”

ภาคธุรกิจมีความสามารถในการจัดการสูงกว่าภาคอื่น ๆ การจัดการมีความจำเป็นต่อการสร้างวิถีแห่งความพอเพียง ภาคธุรกิจจึงมีประโยชน์ต่อการสร้างเสริมระบบเศรษฐกิจพอเพียง บริษัทแต่ละบริษัทควรส่งเสริมชุมชนเข้มแข็งในตำบลใดตำบลหนึ่งไม่ใช่โดยเอาเงินไปให้ แต่โดยไปเป็นภาคีเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ส่งเสริมการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำของชุมชน การทำแผนแม่บทชุมชนและการขับเคลื่อน การพัฒนา เมื่อชุมชนผลิตสินค้าได้มากเหลือกิน เหลือแจก เหลือใช้ด้วยตนเองแล้ว ควรมีตลาดและการส่งออก จะทำให้เศรษฐกิจชุมชนกับเศรษฐกิจมหภาคเชื่อมต่อกันอย่างเกื้อกูลกันและกัน จะทำให้เกิดความมั่นคง มากกว่าการพึ่งพิงตลาดต่างประเทศอย่างเดียว (คำคุณ, 2555ช, หน้า 19) ผลผลิตต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็ดอก ผล ยอด ใบ เนื้อไม้ และสมุนไพร สามารถนำมาใช้อยู่ใช้กิน เหลือกิน

ได้แจก ทำให้มีเพื่อน เหลือแจกได้ขายทำให้มีเงิน เหลือจากขายยังนำมาแปรรูปอุตสาหกรรมในครัวเรือน และขยายผลจนเป็นอุตสาหกรรมในชุมชน ผลผลิตเหล่านี้จึงกลายเป็นธุรกิจครอบครัวและชุมชน ทำให้มีรายได้เสริม (คำคุณ, 2552ข, หน้า 28) จากการพัฒนาและวิจัยเครือข่าย ๆ พบว่า ต้นไม้ยืนต้นที่หลากหลายสามารถสร้างบ้านได้ และยังมีผัก ผลไม้ ยารักษาโรค น้ำมันเชื้อเพลิง มีดอกไม้สวยงาม หรือมีกลิ่นหอมไว้ทำน้ำหอม หรือสารไล่แมลง ล่อแมลง มีอาหารไว้เลี้ยงสัตว์ มีเนื้อไม้ทำเฟอร์นิเจอร์ได้ (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดีจังหวัดขอนแก่น, 2552ข, หน้า 6) เทศบาล และ อบจ. เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นเช่นเดียวกับ อบต. ความเป็นอิสระและความเข้มแข็งของเทศบาล และ อบจ. มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจพอเพียงในเมือง ซึ่งต้องเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน เทศบาล และ อบจ. ต้องไม่เป็นเอเยนต์ของทุนขนาดใหญ่ที่เข้าทำลายความพอเพียงและความสมดุลในจังหวัด ต้องเชื่อมโยงเศรษฐกิจในเมืองและชุมชน โดยส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ทำการตลาดให้ชุมชนเชื่อมโยงผู้บริโภคในเมืองกับผู้ผลิตในชนบทให้เกื้อกูลกัน ต้องพยายามดูแลให้ประชาชนมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ พยายามลดอาชีพที่เป็นมิถนาคาชีวะ (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดีจังหวัดขอนแก่น, 2551ข, หน้า 12)

เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสานได้เรียนรู้จากมาร์ติน วิลเลอร์ จากมูลนิธิอาน้อยแห่งประเทศไทย และจากบทความของศาสตราจารย์ นพ.ประเวศ วะสี ทำให้มีความเชื่อว่า คนจนทุกคนพันทุกข์ได้และมีทางออกที่จะดับทุกข์สร้างสุขได้อย่างแน่นอน หลังจากศูนย์เรียนรู้ได้ทดลองชวนคนจนศูนย์ละ 3 คน มาร่วมกระบวนการโดยสนับสนุนอาหารปลอดสารพิษ ให้นะยะสั้น ๆ ให้ความรู้และชวนคิดจนคิดได้ มาออกแบบการทำอยู่ท่ากินพร้อมให้เงินลงทุน 500 บาท สนับสนุนให้ไปทดลองทำ จนทำเป็น หลายคนเริ่มมีอยู่มีกิน เหลือกินได้แจกทำให้มีเพื่อน เหลือแจกได้ขายทำให้มีเงินหลายคนเริ่มเพาะกล้าไม้และนำไปปลูกจนเป็นนางสิบนายสิบ เชื่อว่าในอนาคตแต่ละคนจะกลายเป็นนางพันนายพัน คือ มีต้นไม้ยืนต้นที่หลากหลายนับพันต้น ช่วยให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันได้อย่างแน่นอน (คำคุณ, 2551ข, หน้า 6) ตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน ได้ค้นพบว่า เกษตรกรต้นแบบและเกษตรกรเป้าหมายที่ปลูกต้นไม้ยืนต้นที่กินได้และใช้เนื้อไม้สร้างบ้านได้ ซ่อมบ้านได้ และทำเฟอร์นิเจอร์ได้ รวมจำนวนชนิดได้มากกว่า 20 ชนิด และรวมจำนวนได้มากกว่า 1,000 ต้น พบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ทั้งด้านเศรษฐกิจ คือ รายจ่ายลดลง หนี้สินลดลงจนหมดไป เงินออมเพิ่มขึ้น รายได้ค่อย ๆ เพิ่มขึ้น และมีบ้านอายุชีวิตสิ่งแวดล้อมดีขึ้น เพราะมีต้นไม้ยืนต้นเพิ่มขึ้นทั้ง ชนิดและปริมาณ ดินดีขึ้น ระบบนิเวศโดยรวมดีขึ้น ร่มรื่นขึ้นและลดภาวะโลกร้อน ครอบครัวและสังคมดีขึ้น เพราะมีอาหารกินเพิ่ม มีความหวังและมีความฝัน วิถีชีวิตโดยรวมดีขึ้น เพราะพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองได้อย่างสมดุลและมีความสุข ขณะนี้จึงช่วยกันพัฒนาและวิจัยต้นไม้ยืนต้นปลอดสารเคมี ทั้งเพาะ ทั้งปลูก ทั้งบำรุงรักษา (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดีจังหวัดขอนแก่น, 2550ค, หน้า 46) นอกจากนี้ การแปรรูปผลผลิตที่หลากหลายจากแปลงเกษตรผสมผสานปลอดสารพิษและสารเคมี เก็บไว้กินและใช้ในครัวเรือน มีหลากหลายรสชาติและหลากหลายผลิตภัณฑ์ ช่วยให้ลดรายจ่ายในครอบครัว พึ่งพาตนเองได้มากขึ้น เกิดอาชีพเสริมในครอบครัวและชุมชน ช่วยเพิ่มรายรับช่วยให้มีเงินออมได้ตลอดปี ทำให้มีอยู่มีกิน มีความสุข ชุมชน รักใคร่กลมเกลียวกันพาไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถเรียนรู้ต่อยอด

พัฒนาสู่การแปรรูปด้านอื่น ๆ และถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลาน พัฒนาเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดีจังหวัดขอนแก่น, 2550ง, หน้า 29-30)

จะเห็นว่า การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่ง คือ สร้างอาชีพเสริมในท้องถิ่น เพราะเมื่อเปิดประชาคมอาเซียน การเดินทางของคนในกลุ่มสมาชิกจะมีมากขึ้น ทั้งนี้เกษตรกรจะต้องใช้โอกาสนี้ เพื่อสร้างรายได้ สร้างเศรษฐกิจชุมชนที่ดี โดยการสร้างอาชีพเสริมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชน แปรรูปสินค้าทางการเกษตรกร นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างรายได้ให้เกิดขึ้น ซึ่งจะได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เพราะแต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่นต่างมีทรัพยากรมีภูมิปัญญาที่แตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้เกิดการอนุรักษ์ไปพร้อม ๆ กันด้วย

8. พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่

คำนึ่ง เจริญศิริ กล่าวว่า “ความหลากหลายของสังคมโลก ความแตกต่างซึ่งกันและกัน การเรียนรู้โลกกว้างของเพื่อนบ้าน การเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ความเป็นไปของธรรมชาติ การพึ่งตนเองในวิถีการใช้ชีวิต มีการแข่งขัน เอาจริงเอาจังหรือระบบทุนนิยมที่มาพร้อมกันกับวัตถุนิยมและอุตสาหกรรม ซึ่งอาจทำให้จิตใจ สำนึกคุณธรรม ศีลธรรม เสื่อมลง เกษตรกรต้องเตรียมสร้างและพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่มากขึ้น เนื่องจาก ทรัพยากรธรรมชาติที่ลดลง การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติและการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติรุนแรงมากขึ้น”

ดารา ดงกันจำ กล่าวว่า “ด้านสิ่งแวดล้อมเกษตรกรต้องเรียนรู้ให้มากขึ้น และระมัดระวังเรื่องสารเคมีและหาสิ่งทดแทนสารเคมีที่จะล้นไหลกันเข้ามา เพราะการไปมาหาสู่กันสะดวกสบาย”

ทองเต็ด ทาหาร กล่าวว่า “บริหารจัดการสิ่งแวดล้อม พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้สมดุลกับธรรมชาติ และรักษาธรรมชาติไว้เหมือนเดิม เพราะธรรมชาติที่สมดุลที่จะทำการดำรงชีวิตของคนเราสมดุลด้วย”

บัวแก้ว บุญแย้ม กล่าวว่า “พัฒนาสร้างสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่ในทุก ๆ ด้าน ถ้าเรามีความรู้ มีจิตสำนึกเพิ่มมากขึ้น รับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้น จะเป็นผลดีในแบบที่เราไม่เคยเห็น ทำเกษตรให้ปลอดภัยและมีคุณภาพให้ได้ราคา สิ่งแวดล้อมก็จะดีขึ้น”

ประมวล ชำกรม กล่าวว่า “เราสร้างเราทำของเราไปเรื่อย ๆ ปลุกต้นไม้ให้เยอะ ๆ สร้างอากาศดี ๆ พัฒนาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติของเรา ให้มีคุณค่าให้น่าอยู่สู่ประชาคมอาเซียน”

ปรีชา วงศ์ศรี กล่าวว่า “ต้องพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่ พัฒนาประชากรของเราให้มีคุณภาพ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ไม่ตัดไม้ทำลายป่า ช่วยกันรักษาแม่น้ำลำธารให้สะอาด ดูแลถนนหนทางให้สะอาด”

พิฑูรย์ กลางสาทร กล่าวว่า “ต้องสามัคคีกัน ช่วยเหลือกัน ดูแลซึ่งกันและกัน เพราะจะมีคนมากมายหลากหลายประเทศเข้ามาในประเทศเรา ยังเป็นห่วงว่าเขาจะทำลายธรรมชาติที่เรามีอยู่ เราต้องรักษาและพัฒนาสิ่งแวดล้อมของเราให้น่าอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน กลัวคนต่างประเทศเข้ามาในบ้านในเมืองของเราแล้วมาก่อความไม่สงบ”

มุกดา เกตพิบูลย์ กล่าวว่า “จะมีการสร้างเขตอุตสาหกรรมเพิ่มเป็นจำนวนมาก และจะมีการปล่อยน้ำเสียซึ่งจะเกิดผลกระทบต่อเกษตรกรเป็นอย่างมาก ต้องช่วยกันผลิตอาหารให้ปลอดภัย พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่น่าอาศัย สร้างความหลากหลายทางชีวภาพให้เกิดขึ้น เพราะธรรมชาติจะให้อากาศ อาหาร สมุนไพร และความสมดุลแก่เรา”

รัตน์ปราณี กรมไทยสงค์ กล่าวว่า “ทำเกษตรแบบพึ่งตนเอง เกษตรประณีต ปลูกต้นไม้ให้หลากหลาย สร้างความสมดุลตามธรรมชาติ พัฒนาสิ่งแวดล้อม ลดการใช้สารเคมี ใช้ปุ๋ยชีวภาพสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้เกิดขึ้นในผืนแผ่นดินของเรา ให้อาเซียนรู้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์น่าอยู่”

ลำตวน สิมหลวง กล่าวว่า “ต้องไม่ให้เกิดปัญหาในชุมชน ทั้งในเรื่องของสิ่งแวดล้อมและการเดินทางที่ไม่สะดวก เนื่องจากจะมีคนจากต่างถิ่นเข้ามา เราต้องพัฒนาสิ่งแวดล้อมของเราให้น่าอยู่พัฒนาธรรมชาติของเราให้ร่มรื่น”

สมจิตร เถาว์เบา กล่าวว่า “จะมีการสร้างเขตอุตสาหกรรมเพิ่มเป็นจำนวนมาก ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อเกษตรกรและมีจะการปล่อยของเสียออกจากโรงงาน ซึ่งจะทำลายสัตว์และสร้างมลพิษ เราจึงต้องปลูกต้นไม้ให้มากเข้าไว้ พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่ รักษาความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยป้องกันเราจากมลพิษเหล่านั้น”

บทเรียนสำคัญของมหาอุทกภัยปี พ.ศ.2554 บ่งชี้ชัดเจนถึงภัยธรรมชาติจากน้ำมีมนุษย์ ทั้งจากการตัดไม้ทำลายป่า การสร้างเขื่อนปิดกั้นทางน้ำผืนภูธรธรรมชาติ แล้วยังไม่ยอมเข้าใจธรรมชาติว่าน้ำจะไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำเสมอ บทเรียนครั้งนั้นชี้ชัดถึงการขาดการเตรียมพร้อมของคนไทยในทุก ๆ ด้านและทุกภาคส่วน ขาดความรู้ที่มากที่ประกอบเป็นปัญญา เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภัยที่เกิดจากการทำลายธรรมชาติ การละทิ้งภูมิปัญญาในการแก้ปัญหา เช่น การขุดลอกคูคลองไม่ให้ตันเขิน การปลูกต้นไม้ยืนต้นสร้างบ้านได้หลากหลายชนิด และมาตรการอื่น ๆ ในการสร้างสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น มีสติและเรียนรู้เกี่ยวกับภัยที่เกิดจากการทำลายธรรมชาติอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ (คำคุณ, 2555ช, หน้า 10) เราสามารถส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่ ด้วยการลงมือปลูกต้นไม้ คืนชีวิตให้แผ่นดินไทย สิ่งแวดล้อมที่ดีจะได้กลับคืนมาในไม่ช้า ต้นไม้สารพัดชนิดเหล่านี้จะกลายเป็นสิ่งที่มีมูลค่าและคุณค่า การส่งเสริมสนับสนุนและลงมือพัฒนาเกษตรกรรมด้วยวิถีธรรมชาติ ไม่พึ่งสารเคมี สารพิษ ยาฆ่าคนไทยให้ตายผ่อนส่ง แทนที่จะมุ่งทำอะไรเพื่อการค้าให้ได้เงินมาก ๆ เราควรใช้จุดแข็งของแผ่นดินสุวรรณภูมิ สร้างคุณค่าและมูลค่าผลผลิตเพื่ออัฐมูเลี้ยงดูคนไทย จากการเจียดแบ่งพื้นที่บางส่วนปลูกพืชที่ใช้ทดแทนพลังงานจากน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ เพราะทั่วโลกมีความต้องการใช้พลังงานอย่างมาก แต่น้ำมันและก๊าซธรรมชาติมีจำกัดและถูกมนุษย์ขุดขึ้นมาใช้จนจะหมดแล้ว (คำคุณ, 2551ก, หน้า 39)

เพื่อสร้างเกราะป้องกันให้กับมนุษย์ จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างความหลากหลายทางชีวภาพสร้างธรรมชาติที่สมดุล พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่ เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นคุณค่าการดำรงชีวิตและการอยู่อาศัยของมนุษย์ การเปิดประชาคมอาเซียนจะทำให้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจ มีการเปิดโรงงานอุตสาหกรรมหรือการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมที่ดีจะช่วยป้องกันมนุษย์จากผลกระทบเหล่านั้น ซึ่งเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือมองว่า การปลูกต้นไม้ที่หลากหลาย การทำเกษตรธรรมชาติ การไม่ใช้สารเคมี จะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่สำหรับมนุษย์มากขึ้น

9. มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ

เกวลี ใจตาบ กล่าวว่า “เราต้องมีกิจกรรมในการส่งเสริมสุขภาพของเกษตรกร เพราะเกษตรกรทุกวันนี้มีความเสี่ยงในด้านสุขภาพสูง เราต้องส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตอาหารปลอดภัย ปลอดภัยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ใช้น้ำหมักชีวภาพ กินอาหารที่มีประโยชน์ ออกกำลังกายสม่ำเสมอ พักผ่อนให้เพียงพอ”

ธรรมพล วรรณคำ กล่าวว่า “การค้าพาณิชย์ที่มุ่งแต่กำไร จนลืมเรื่องของคุณภาพที่ดี ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชากรโลก เราจึงต้องหันมาใส่ใจเรื่องของสุขภาพให้มากขึ้น มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของเกษตรกร มีการรวมกลุ่มด้านสุขภาพ เน้นการผลิตที่ไม่ทำลายสุขภาพ”

นาง กณนอก กล่าวว่า “ปรับปรุงการผลิต สร้างอาหารปลอดภัย เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพ ทำเกษตรแบบพอเพียงปลอดภัยสารเคมี มีการออกกำลังกายสม่ำเสมอ กินอาหารที่ดีมีคุณภาพ เพื่อคุณภาพของชีวิตที่ดี”

รัตน์ปราณี กรมไทยสงค์ กล่าวว่า “พร้อมที่จะรับความเปลี่ยนแปลงทุกด้าน ในด้านสุขภาพ จะต้องมีการส่งเสริมสุขภาพ มีการใช้แพทย์วิถีธรรมชาติ ใช้สมุนไพรพื้นบ้าน ในเรื่องการผลิตเราก็ทำกินเอง กินอาหารที่มีประโยชน์ปลอดภัย ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอด้วยการทำเกษตรพึ่งตนเอง ถ้าเหลือเราก็มีการแจก แลก ขายกันอยู่แล้ว”

สมนึก ขวัญกิจสิทธิกุล กล่าวว่า “เกษตรกรส่วนใหญ่มีแต่ผู้สูงอายุ สุขภาพร่างกายก็เสื่อมไปตามกาลเวลา จึงต้องมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนกัน กินอาหารที่มีประโยชน์ ออกกำลังกายสม่ำเสมอ พักผ่อนเพียงพอ เน้นการพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันเองในกลุ่ม”

สมปอง ชันอาสา กล่าวว่า “จำเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะในด้านที่สำคัญต่าง ๆ เช่น เรื่องของสุขภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรง จึงต้องมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพให้กับเกษตรกร มีการดูแลสุขภาพร่างกายที่ดี ให้ความรู้ในด้านการปฏิบัติตน การลดความเสี่ยงในการเกิดโรคต่าง ๆ”

สมมุง อินทร์เฮ้า กล่าวว่า “ต้องเตรียมตัวให้พร้อมก่อน ถ้าเราจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เราต้องศึกษา เช่น การปรับตัวให้พร้อมว่าจะต้องมีแรงงานต่างด้าวเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น โรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ก็คงมากมายตามไปด้วย เราจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านสุขภาพร่างกาย ด้านความรู้ในการปฏิบัติตน ด้านการป้องกันโรค มีการส่งเสริมสุขภาพในหมู่บ้าน”

สำรวย แก้วแจ็ก กล่าวว่า “ต้องเตรียมพร้อมในเรื่องของสุขภาพให้มากกว่านี้ยกตัวอย่าง เช่น ผลไม้ พืชผัก ไม่ปลอดภัย ไร้สารเคมี ไม่มีการตรวจสอบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกร จึงควรส่งเสริมในการทำเกษตรปลอดภัย ถ้าจะใช้ปุ๋ยก็ให้ใช้ปุ๋ยชีวภาพหรือปุ๋ยมูลสัตว์ มูลควาย ฯลฯ หรือปุ๋ยที่หมักเอง ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมสุขภาพไปในตัว”

อุบล เกิดศักดิ์ ฌ แวงน้อย กล่าวว่า “เราต้องกระตุ้นเตือนตัวในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในทุก ๆ ด้าน ด้านผลผลิตของเกษตรกร ด้านจิตใจ ด้านสุขภาพ ระบบการผลิต การดำรงชีพ การกินการอยู่ ต้องส่งเสริมสุขภาพ”

อุศิมา สายทอง กล่าวว่า “ต้องสร้างสถาบันครอบครัวให้แข็งแรงและเข้มแข็งพึ่งตนเองให้มาก ครอบครัวอยู่ดี มีอยู่มีกิน ทุกคนสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในชุมชน”

จากผลการศึกษาขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) พบว่า เกษตรกรมีแนวโน้มการใช้สารเคมีที่มีพิษร้ายแรงมากยิ่งขึ้น มีการผสมสารเคมีเข้มข้นขึ้น ฉีดบ่อยขึ้น ทำให้

เกษตรกรได้รับสารเคมีในปริมาณมาก ก่อให้เกิดการสะสมในร่างกายและผลผลิต เกษตรกรมีความเสี่ยงสูงในด้านสุขภาพ (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2545, หน้า 13) รวมถึง รายงานการวิจัยทางการแพทย์หลาย ๆ ชิ้นพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรคมะเร็งของหลาย ๆ อวัยวะกับสารเคมีที่ใช้ในการผลิตอาหารที่มนุษย์กินเข้าไปในหลาย ๆ ประเทศห้ามผลิตและห้ามนำเข้าสารเคมีเหล่านี้ แต่สำหรับประเทศไทยสารเคมีเหล่านี้ยังมีจำหน่ายอย่างแพร่หลาย เช่น ตามร้านขายผลิตภัณฑ์ในการทำการเกษตรทั่วไป เพื่อแก้ปัญหานี้เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสานจึงได้สนับสนุนให้สมาชิกเครือข่ายเกษตรประณีต 1 ไร่ ปลอดภัยผลิตปลอดภัย จมนมีเหลือกินในครอบครัว เหลือแจกเพื่อนบ้าน และเหลือขายในชุมชน (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดีจังหวัดขอนแก่น, 2554, หน้า 25) การที่คนรวมกลุ่มกันคิด ทำให้มองเห็นภาพการพึ่งตนเอง ภาพความหลากหลายทางชีวภาพ ภาพความสุขทางกาย ทางใจ ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ ซึ่งความสุขของคนไม่ได้อยู่ที่มีเงินมาก ๆ มีวัตถุมาก ๆ แต่ความสุขของคนน่าจะอยู่ที่การอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม จินตนาการเหล่านี้พาไปสู่ความสุขและการเปลี่ยนแปลงสุขภาพในทุกด้าน การที่มีอาหารการกินที่อุดมสมบูรณ์ มีสิ่งแวดล้อมดี มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น มีความมั่นใจในอนาคต ทำให้ความเจ็บป่วยลดลงไปและสมาชิกหันมาให้ความสำคัญด้านสุขภาพ การที่องค์กรชุมชนรวมกลุ่มกันพูดคุยกันเพื่อแก้ปัญหายาก ๆ เช่น ปัญหาอุบัติเหตุ ปัญหาเหล้า ปัญหาบุหรี ปัญหาเสพติด ปัญหาเอดส์ เป็นต้น ถือเป็นจุดสำคัญที่ชาวสาธารณสุขควรจับตามอง หันมาร่วมเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ทั้งคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ (ประชาคมสุขภาพอำเภออุบลรัตน์, 2553, หน้า 55)

เมื่อพูดถึงสุขภาพชุมชน เรามักจะนึกถึงสถานีนอนามัยและโรงพยาบาลชุมชน จริงอยู่สถานีนอนามัยและโรงพยาบาลชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในระบบสุขภาพชุมชน แต่ถ้าเราเริ่มที่ระบบบริการสุขภาพเลย จะทำให้เราเห็นแคบและแยกส่วน เราควรเริ่มที่คนและชุมชน ก่อน เพราะคนและชุมชน คือ หัวใจของสุขภาพะ สำนึกในศักดิ์ศรีและศักยภาพแห่งความเป็นคน คือ กำเนิดสุขภาพะที่ลึกที่สุด (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดีจังหวัดขอนแก่น, 2552ก, หน้า 14-15) การรักษาคุณภาพอาหารและสิ่งแวดล้อม การใช้ยาฆ่าแมลง ตลอดจนการปล่อยของเสียลงสู่น้ำลำคลองของโรงงานต่าง ๆ จนเป็นเหตุให้ปลาตายหมด ทำให้เกษตรกรนับแสนคนริมแม่น้ำต้องลำบากมาก เมื่อแม่น้ำไร้ชีวิตก็กระทบคนทั้งหมด เราจึงต้องดูแลทรัพยากรต่าง ๆ ให้เป็นไปเพื่อเศรษฐกิจพอเพียง (คำคุณ, 2551ก, หน้า 22) จากวลี “งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข” เป็นตัวกำหนดชีวิต จนไม่สามารถจัดความสัมพันธ์ระหว่างความสุขที่สร้างได้ด้วยการทำงานดับทุกข์กับความสนุกสนาน หลหรรษ์ที่ซื้อหาได้ด้วยเงิน ไม่สามารถจัดความสัมพันธ์ระหว่างการแบ่งปันกับการแข่งขัน รวมทั้ง ไม่สามารถจัดความสัมพันธ์ระหว่างการพึ่งตนเองกับการพึ่งเงิน พึ่งตลาด และพึ่งคนอื่น การหลงผิดเข้าสู่วิกฤตทั้งในด้านเศรษฐกิจที่มีรายจ่ายสูง รายรับต่ำ หนี้สินล้นพ้นตัว ในด้านสิ่งแวดล้อม มีสภาพดินเลน น้ำแล้ง ป่าหมด มลภาวะมาก ในด้านสังคมครอบครัวตกอยู่ในสภาพแตกกระจายไปคนละทิศคนละทาง ชุมชนล่มสลาย ต่างคนต่างอยู่ แก้ปัญหาของตนเองและของส่วนรวมไม่ได้ เป็นผลให้วิถีชีวิตโดยรวมพึ่งตนเองไม่ได้ เกิดทุกขภาวะทั้งทุกขภาวะทางกาย ทางใจ ทางสังคม และทางปัญญา ความสุขที่แท้จริงของชีวิต คือ การมีหลักประกันในชีวิต มีอยู่มีกินไม่อดไม่อยาก มีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง มีครอบครัวที่อบอุ่น มีชุมชนที่เข้มแข็ง มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความภูมิใจ มีอิสรภาพที่จะคิดดี

พุดดี ทำดี โดยไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม และมีความสามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสมดุลทั้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งความสุขที่กล่าวมานี้สามารถสร้างได้ทุกคน (คำคุณ, 2553ก, หน้า 17) ซึ่งสังคมไทยยังขาดการนำคนดีมาใช้ ขาดกระบวนการนำคนดีมีรวมตัวร่วมคิดร่วมเรียนรู้ และร่วมทำในการค้นหาปัญหา หาสาเหตุ หาทางเลือกและวางแผนปฏิบัติการแก้ปัญหาด้วยทุนทางสังคมของตนเอง อาศัยทุนทางสิ่งแวดล้อมหันมาอมน้ำ ออมดิน ออมต้นไม้ ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ มาเชื่อมต่อกับวิถีชีวิตเพื่อให้ทุกชีวิตอยู่กันอย่างสมดุลและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดีจังหวัดขอนแก่น, 2550ข, หน้า 58) ทั้งนี้ ในการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในชุมชนนั้น ต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องในประเด็นนั้น ๆ เช่น ประเด็นความสำคัญของการสร้างสุขภาพโดยประชาชนเองหรือจะเป็นการ “สร้างนำซ่อม” ของกระทรวงสาธารณสุข จะเน้นเรื่องอาหารปนเปื้อนสารพิษ พิษภัยของเหล่า บุหรี่ หรืออบายมุขต่าง ๆ การสร้างอาหารปลอดภัย โดยชุมชนให้มีมากพอแจกและจำหน่ายแก่ผู้บริโภคที่สนใจ การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี ทั้งพืช ผัก ผลไม้ หรือแม้แต่สมุนไพรปลอดภัย เพื่อสุขภาพของคนในชุมชน (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดีจังหวัดขอนแก่น, 2552ก, หน้า 11)

ปัจจุบัน เกษตรกรไทยต้องเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงในด้านสุขภาวะสูง ทั้งจากการผลิตที่ไม่ปลอดภัย มีการใช้สารพิษสารเคมีสูง อันตรายมากขึ้น ผสมเข้มข้นมากขึ้น และฉีดบ่อยขึ้น อาหารที่กินเข้าไปปนเปื้อน ภาวะเครียดจากการลงทุนสูงราคาผลผลิตไม่คุ้มค่า เป็นหนี้เป็นสิน มีวิถีชีวิตที่เร่งรีบขาดการดูแลสุขภาพ พักผ่อนไม่เพียงพอ บริโภคอาหารไม่ถูกสุขลักษณะและไม่ประโยชน์ จึงควรมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการดูแลสุขภาพร่วมกันของเกษตรกร เน้นการทำเกษตรปลอดภัย เพื่อสร้างอาหารที่ปลอดภัย สร้างสิ่งแวดล้อมที่นาอยู่ ปลูกสมุนไพรบริโภค และนำภูมิปัญญามาใช้ในการส่งเสริมสุขภาพร่วมกัน

10. สร้างแหล่งท่องเที่ยว

จำเนียร เสม็ดดี กล่าวว่า “เราต้องนำเอาความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ มาสร้างแหล่งท่องเที่ยว เพราะจะมีการเดินทางไปมาหาสู่กันได้ง่ายขึ้น แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่เรา”

บัวเรียน แรมไธสงค์ กล่าวว่า “ในชุมชนในบ้านของเรา จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เป็นสถานที่ดึงดูดคนต่างถิ่นให้เข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรมของเรา”

ประกอบ สุเรนรัมย์ กล่าวว่า “การค้าขายตัวได้มากขึ้นและปลอดภัย จะทำให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น การเดินทางจะสะดวก เราจึงต้องมีความพร้อมทั้งในเรื่องการตลาดและการท่องเที่ยว เราต้องสร้างแหล่งท่องเที่ยวให้มีขึ้นในชุมชนของเรา จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านการเกษตร ด้านการประกอบอาชีพ ด้านภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ หรือด้านไหนก็ได้ ซึ่งนอกจากจะทำให้คนในชุมชนมีงานมีรายได้มีอาชีพแล้ว เรายังจะได้นำเสนอสิ่งดี ๆ ของเราให้ชาวต่างชาติได้สัมผัส เพราะทุกชุมชนในประเทศไทยเราล้วนมีจุดเด่นในด้านนี้”

มงคล วงศ์ศิริ กล่าวว่า “ต้องสนับสนุนในเรื่องของการท่องเที่ยว ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว สร้างแหล่งท่องเที่ยว เพราะจะมีผลดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่อประเทศ”

วุ่น ปังพิมาย กล่าวว่า “เราต้องมีแหล่งท่องเที่ยวของเราเอง ให้นักท่องเที่ยวเข้ามา ซึ่งนอกจากจะทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้นแล้ว ยังจะทำให้เราได้สัมผัสกับคนต่างชาติต่างภาษา ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านภาษากับเขา ได้เรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน”

สมนึก ขวัญกิจสิทธิกุล กล่าวว่า “เราต้องสร้างแหล่งท่องเที่ยวของเราเอง ผมก็พอมีความรู้ภาษาอังกฤษบ้างไม่มาก พอสื่อสารได้บ้างคำ ถ้ามีคนต่างชาติเข้ามาคงได้ภาษาเพิ่มขึ้น ได้มีการสนทนาพูดคุยกับคนต่างชาติมากขึ้น”

สมพงษ์ ไชยรัมย์ กล่าวว่า “การมีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของเรา จะดึงดูดให้คนต่างชาติเข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมของเรา ซึ่งสิ่งที่เป็นท้องถิ่นชาวต่างชาติจะสนใจมาก จะทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันมากขึ้น รู้เขารู้เรามากขึ้น รู้ว่าคนชาติต่าง ๆ เป็นอย่างไร คนที่เขามาเที่ยวบ้านเราชอบกิน ผัก ผลไม้อะไร”

สมยงค์ แข็งขยัน กล่าวว่า “การไปมาหาสู่กันจะสะดวกมาก ในการท่องเที่ยวข้ามแดนจะทำได้ง่าย เราจึงต้องสร้างแหล่งท่องเที่ยวขึ้นในหมู่บ้านของเรา เพราะเมื่อเขามาเที่ยวบ้านเรา เราจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ เพราะคนแต่ละชาติประเพณีวัฒนธรรมและศาสนาจะแตกต่างกัน”

สาม ปุระหล่า กล่าวว่า “สนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวในชุมชน และต้องทำตัวให้เป็นคนหูตากว้างไกล ขยันเรียนรู้ทุกอย่างที่ควรรู้”

สุวลี ภาษี กล่าวว่า “ด้านการเกษตร ถ้าเราพากันมาทำเกษตรอินทรีย์น่าจะเป็นจุดเด่นของเกษตรกรไทย เพราะต่างชาติที่เข้ามาไทยคงจะอยากทานอาหารที่มีประโยชน์และปลอดภัยต่อสุขภาพ และเราก็สามารถสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้”

เสรี เทียงนิล กล่าวว่า “การค้าขายและการท่องเที่ยวจะดีขึ้น เงินจะไหลเข้าประเทศมากขึ้น เพราะการคมนาคมจะสะดวกขึ้น เราจึงต้องคว้าโอกาสนี้ด้วยการสร้างแหล่งท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนของเรา เพราะแหล่งท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ถ่วงการเสมอไป การใช้ชีวิต การประกอบอาชีพ การทำบุญประเพณี การกินการอยู่ของเราสามารถสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้”

อำนวยการ ศรีคล้าย กล่าวว่า “เราต้องทำเกษตรอินทรีย์ ปลอดภัยดี ทำปุ๋ยชีวภาพ ปลูกไม้ยืนต้นที่หลากหลาย สร้างสิ่งแวดล้อมให้สมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้จะดึงดูดให้คนชาติอื่นเข้ามาหาเรา เราสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ เพราะธรรมชาติที่สมบูรณ์ อากาศบริสุทธิ์ การอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติของคนเป็นเรื่องที่น่าสนใจ”

ที่ผ่านมา การท่องเที่ยวของเราจัดแบบกระท่อนกระแท่นไม่ครบวงจร และก็กลัวกันว่าถ้านักท่องเที่ยวมากจะกระทบกระเทือนสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ถ้าจัดให้เชื่อมโยงครบวงจรการท่องเที่ยวจะส่งเสริมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม สร้างวิชาการและสร้างรายได้อย่างมหาศาล ประเทศฝรั่งเศสเขามีนักท่องเที่ยวแต่ละปีเท่ากับจำนวนประชากรของฝรั่งเศส คือ ประมาณ 60 ล้านคน ก็ไม่เห็นจะกระทบกระเทือนวัฒนธรรมหรือสิ่งแวดล้อม กลับเป็นโอกาสที่เขาจะขายสินค้าวัฒนธรรมของเขาดีเสียอีกที่มีคนเอาเงินมาให้ถึงบ้าน ทุกจังหวัดควรมีการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นทุกพื้นที่ อนุรักษ์ และสร้างแหล่งท่องเที่ยวสร้างแหล่งเรียนรู้ เช่น สิ่งแวดล้อมที่สวยงาม โบราณสถาน วัดวาอาราม พิพิธภัณฑ์ชีวิตชุมชน ตลาดชุมชน มีร้านค้าที่ขายสินค้าวัฒนธรรม การมีที่พักที่สะอาดราคาพอสมควร รวมทั้ง การมีโฮมสเตย์ที่ราคาพอเหมาะพอควร จัดฝึกอบรมมัคคุเทศก์ที่มีคุณภาพสูงให้

พอเพียง เพื่อการสร้างงานและการให้ความรู้ที่ดีแก่นักท่องเที่ยว มีระบบการเงินที่ได้จากการท่องเที่ยวที่เป็นธรรมต่อผู้ทำงาน ต่อชุมชน รวมทั้งมีเงินไปสนับสนุนการศึกษาวิจัย การทะนุบำรุงสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม (คำคุณ, 2555ก, หน้า 20-21) การเป็นคนดี มีคุณธรรม มีศีลธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา มีจิตอาสา มีน้ำใจ มีการพัฒนาตนเองตลอดเวลา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มองโลกในแง่ดี ยิ้มแย้มเบิกบาน ใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น ร่วมกันฟื้นฟูและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมเป็นประเพณีและวิถีชีวิตที่ดีงาม ล้วนเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่า สามารถสร้างแรงดึงดูดให้คนต่างถิ่นเข้ามาสัมผัสมาเรียนรู้ได้ (คำคุณ, 2551ค, หน้า 9)

การเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรที่สำคัญประการหนึ่ง คือ สร้างแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มองว่าเมื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน จะทำให้การเดินทางไปมาหาสู่กันง่ายขึ้น ซึ่งชุมชนเกษตรไทยล้วนมีสิ่งดึงดูดความสนใจของคนชาติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาในการทำมาหากิน ประเพณี วัฒนธรรม การทำเกษตรธรรมชาติ ซึ่งล้วนสามารถนำไปพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นได้ เมื่อมีคนเข้ามาในชุมชนจะเป็นการเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นได้มีงาน มีรายได้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย

11. ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี

โกศล อัดฮาด กล่าวว่า “เกษตรกรต้องเตรียมความพร้อมของในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในเรื่องความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี และวิธีการเกี่ยวกับการเกษตรแผนใหม่ ต้องรู้จักในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ให้การผลิตเป็นไปอย่างมีคุณภาพ โดยไม่ทำลายสิ่งที่มีอยู่”

จัด ทอยรัมย์ กล่าวว่า “เกษตรกรต้องรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสม มีการเรียนรู้เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของตนเอง เพราะความต้องการในการบริโภคจะมีมากขึ้น เราจึงต้องนำเทคโนโลยีในการผลิตเข้ามาช่วย แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานของการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ”

ทองสา จุมคอม กล่าวว่า “เกษตรกรเราใช้เทคโนโลยีไม่เป็น มีความรู้ในด้านเทคโนโลยีน้อย ทำให้เราไม่ทันประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน ซึ่งเราต้องเรียนรู้ที่จะประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ เพื่อให้การผลิตของเรามีคุณภาพได้มาตรฐาน ทั้งในเรื่องการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว การรักษา”

นุสริน บัวสาย กล่าวว่า “ในอนาคต มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เกษตรกรต้องนำเอาเครื่องจักรที่ทันสมัยเข้ามาช่วย เพื่อให้ผลผลิตทางการเกษตรของเรามีคุณภาพ อีกทั้ง จะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงความทันสมัยในการทำการเกษตรของแต่ละประเทศ เกษตรกรจึงต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เหล่านี้ รู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อช่วยเพิ่มการผลิตขึ้น โดยยังรักษาจุดเด่นของตัวเองไว้ เช่น การผลิตอาหารปลอดภัย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม”

ผุสดี ประสานรัมย์ กล่าวว่า “การแปรรูปผลผลิต การค้าขาย และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับเกษตรกร การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นเรื่องที่ต้องมีการเตรียมพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน”

มุกดา เกตพิบูลย์ กล่าวว่า “ต้องเตรียมความพร้อมทางการศึกษาและเทคโนโลยี เพราะยังไม่ทันเขา ไม่ใช่เราจะมุ่งแต่ผลิตแบบเดิม ๆ อยู่อย่างนี้ อย่างน้อยเราต้องรู้จักนำเอาความรู้หรือเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้บ้าง เพื่อให้ภาคการเกษตรของเราก้าวทันประเทศอื่น”

วารุณี เทพมูณี กล่าวว่า “ด้านเทคโนโลยี ด้านการเรียนรู้เราต้องพัฒนา เพราะถ้าเรารู้ถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยเราจะได้ผลิตได้มากกว่าเดิม จากที่เราผลิตด้วยมือเราเอง เปลี่ยนเป็นผลิตด้วยเครื่องจักรหรือความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งเราต้องรู้จักเลือกใช้ให้เหมาะสม”

สุนิจ กระยอม กล่าวว่า “เกษตรกรต้องรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้ก้าวทันประชาคมอาเซียน จะมีผลดีกับเกษตรกร คือ มีความก้าวหน้าด้านการผลิต แปรรูป การตลาดมากขึ้น และยังจะได้ศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยไม่ล้มหรือทำลายสิ่งดี ๆ ที่เรามีอยู่”

อารักษ์ ภาษี กล่าวว่า “ผลผลิตจากประเทศไทยต้นทุนสูง ราคาต่ำ คุณภาพต่ำ เพราะเทคโนโลยีเครื่องจักรกลทางเกษตรทุกอย่างของเรายังไม่ทันสมัยเท่าเขา เราจึงต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตให้มาก ต้องรู้จักปรับใช้ให้เหมาะสม ให้ความรู้แก่เกษตรกรในการประยุกต์ใช้โดยไม่ให้เทคโนโลยีเหล่านั้นมาทำลายความรู้ภูมิปัญญาของเกษตรกรไทย”

ยุทธวิธีที่สำคัญในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี คือ หนึ่งในทฤษฎีสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาของศาสตราจารย์ นพ.ประเวศ วะสี ซึ่งตกผลึกจากการศึกษาในชุมชนที่ประสบความสำเร็จจนทั่วโลกและทั่วโลก ผสมผสานกับแก่นของพระไตรปิฎกวางยุทธศาสตร์ไว้ 3 ยุทธศาสตร์ คือ 3 มุมของสามเหลี่ยม โดยมุมแรก คือ การสร้างความรู้โดยเน้นการผสมผสานความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ากับความรู้ด้านศีลธรรม คือ การอยู่ร่วมผสมผสานเป็นชุดความรู้ทางวิถีชีวิตที่ดึงมาที่อยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุลบนพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มุมที่สอง คือ การสร้างเครือข่ายด้วยการหาผู้ที่สนใจมาเรียนรู้ร่วมกัน มุมที่สาม คือ การเสนอแนะเชิงนโยบายให้กับองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ (ประชาคมสุขภาพอำเภออุบลรัตน์, 2551ข, หน้า 42-43) ในอีก 20 ปีข้างหน้า ประชากรโลกจะสูงมากถึง 9,000 ล้านคน แน่แน่นอนว่าพื้นที่เพาะปลูกน้อยลงเพราะต้องใช้เป็นที่อยู่อาศัยและกิจกรรมอื่น จะเกิดการขาดแคลนปัจจัยการผลิตทั้งดินและน้ำ โลกจะเกิดวิกฤตด้านอาหาร ซึ่งนอกจาก “ทุนเดิม” ที่เรามีแล้ว ต้องอาศัย “เทคโนโลยี” เข้ามาช่วยไทยจึงจะสามารถรองรับตำแหน่ง “ครัวของโลก” ได้อย่างสมศักดิ์ศรี เพราะเทคโนโลยีจะช่วยลดโอกาสในการขาดแคลนอาหาร ซึ่งไทยมีความพร้อมด้านทุน เทคโนโลยีตลาด แต่ขาดจินตนาการในการก้าวสู่โลก อาจเพราะเราเป็นอยู่ขำขำ จึงไม่ตระหนักด้านนี้ (กฤตยา เชื่อมวราศาสตร์, 2557, หน้า 17)

ทั้งนี้ เทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการผลิตของเกษตรกรในยุคปัจจุบัน เพราะสภาพของการแข่งขันสูง ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวไม่ใช่เพียงวัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องจักรกลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงเรื่องความรู้ การบริหารจัดการ การคัดเลือกสายพันธุ์ การขยายพันธุ์ การแปรรูปผลผลิต การเพิ่มมูลค่า และคุณภาพ ซึ่งเกษตรกรต้องเรียนรู้ เข้าใจ เพื่อให้เกิดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม โดยไม่ทำลายคุณค่าในการผลิตลง รวมถึง ไม่ทำลายภูมิปัญญา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมนั้น จะทำให้การผลิตในภาคการเกษตรกรรมของเกษตรกรไทยมีคุณภาพสามารถแข่งขันกับสินค้าการเกษตรของชาติอื่นได้

12. พัฒนาพันธุ์พืช

กวี ทุมภา กล่าวว่า “การเตรียมความพร้อมในเรื่องของสายพันธุ์ของพืชบางชนิดที่อ่อนแอลง เพราะการพาณิชย์ที่ตีเกินไป ไม่สอดคล้องกับการใช้หลักของธรรมชาติ การค้าพาณิชย์ที่มุ่งแต่กำไรจน ลืมเน้นคุณภาพ เราจึงต้องมีการพัฒนาพันธุ์พืชให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศใน ปัจจุบัน โดยเฉพาะพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งจะทำให้เกิดการอนุรักษ์ไปพร้อมกันด้วย”

ชาย ดีจะมาลา กล่าวว่า “เราต้องเตรียมความพร้อมของเราให้ดีกว่าก่อน พัฒนาพันธุ์พืชของเรา ให้ดี อย่าให้การเกษตรของเราด้อยคุณภาพ อย่าให้ตกต่ำกว่าประเทศอื่น”

ธรรมพล วรรัตนคำ กล่าวว่า “แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของการปลูกพืชผักผลไม้ การคัดสรร การเลือกสายพันธุ์ที่แข็งแรงที่เหมาะสมในภูมิภาคของตน การพัฒนาพันธุ์พืชที่เหมาะสม ไม่เน้นพันธุ์ พืชที่มาจากต่างประเทศ เน้นพันธุ์พืชพื้นเมือง เพราะพืชพื้นเมืองจะสร้างจุดขายให้กับเกษตรกร”

ประจวบ ชัยนา กล่าวว่า “รักษาพืชพื้นบ้านและพัฒนาสายพันธุ์ให้ดี ใช้ที่ดินที่มีอยู่ให้เกิด ประโยชน์สูงสุดปลูกพริก ปลูกมะเขือ ปลูกผัก ปลูกข้าว ตะไคร้ อันดับแรกเราต้องเริ่มที่บ้านเราก่อน ต่อมาบริเวณรอบ ๆ และที่ข้างเคียงในที่ที่พอจะปลูกได้ทั้งของเราให้เต็มพื้นที่และในพื้นที่สาธารณะ”

สกุล แก้วเลื่อน กล่าวว่า “การพัฒนาพันธุ์พืชให้ดีขึ้นและคงไว้ให้นานตลอดไป ต้องทำให้ สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็น ดิน น้ำ ป่า สัตว์ ไม่ให้น้ำ ดินเน่าเสีย ไม่ให้ป่าเสื่อมโทรม คน พืช สัตว์ อยู่อย่างสมดุล”

หนูนิล ส้ารวมรัมย์ กล่าวว่า “เกษตรกรต้องขยันขึ้น การปลูกพืชต้องทำให้ดี ต้องปรับปรุง ต้องพัฒนาพันธุ์พืชและดินให้ดี และต้องปลอดภัยพืช”

อาหารถือเป็นจุดแข็งที่สำคัญ เพราะประเทศไทยตั้งอยู่บนดินแดนที่บริบูรณ์ด้วยอาหาร โดยเฉพาะคนไทยมีความเชี่ยวชาญเรื่องผลไม้มาแต่ไหนแต่ไร ลองเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ว่าจะเป็น มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ลาว เขมร ไม่มีที่ไหนเก่งสู้คนไทยได้ คนไทยมีความชำนาญเป็นพิเศษในการคัดเลือกพันธ์ จนถึงขั้นที่ว่า ประเทศไทยเป็นมหาอำนาจทางผลไม้ ซึ่งหากเราพิจารณา เรื่องอาหารกันให้ดี แล้วใช้ยุทธศาสตร์อาหารเป็นจุดคานงัดนำไปสู่การพัฒนาในทุกเรื่องพร้อม ๆ กัน ไป (คำคุณ, 2551ก, หน้า 16) นอกจากชุดความรู้ที่เครือข่าย ฯ มีอยู่แล้วแกนนำและสมาชิกที่สนใจ จะต้องช่วยกันพัฒนาและวิจัยการเพาะพันธุ์กล้าไม้ที่หลากหลาย ที่กินได้ใช้ได้ ไว้แจกไว้แลกกัน และ ไว้ขาย เพื่อนำกล้าไม้เหล่านี้ไปช่วยกันปลูกให้มีเต็มทุ่งเต็มเครือข่าย ฯ พัฒนาและวิจัยแปรรูปผลผลิต ที่เกิดจากไม้ยืนต้นเหล่านี้ ให้กินและใช้ได้ยาวนานขึ้น มีคุณค่าและมูลค่ามากขึ้น นอกจากนั้น ควรมีการ พัฒนาและวิจัยการตลาดเพื่อให้ได้สินค้าที่ดีและมีคุณภาพไปถึงมือผู้บริโภค (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่าง ยั่งยืนเพื่อคุณภาพชีวิตดีจังหวัดขอนแก่น, 2552ข, หน้า 16-17)

การทำเกษตรประณีตของเครือข่าย ฯ ช่วยให้เกษตรกรแต่ละคนได้เรียนรู้จากของจริงในการ สร้างความสมดุลให้กับธรรมชาติ ด้วยการเริ่มต้นจากการสร้างแหล่งน้ำให้พอเพียงในการทำเกษตรใน แปลง 1 ไร่ หันมาบำรุงดินด้วยปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยน้ำชีวภาพ การปลูกพืชตระกูลถั่ว การอนุรักษ์ ไร่เดือนดินด้วยการงดเผา งดใช้สารเคมี ร่วมกับการสร้างความหลากหลายทางชีวภาพ ด้วยการปลูก ไม้ยืนต้นที่เป็นผัก ผลไม้ ไม้ใช้สอย และสมุนไพรพันธุ์พื้นเมืองที่หลากหลาย ช่วยทำให้สัตว์เลี้ยงและ สัตว์ตามธรรมชาติมาอาศัยช่วยให้ระบบนิเวศดีขึ้นเรื่อย ๆ (มูลนิธิพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อคุณภาพ ชีวิตดีจังหวัดขอนแก่น, 2550ก, หน้า 19-20)

ดังนั้น ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ พัฒนาพันธุ์พืช ซึ่งเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือมองว่าปัจจุบันเกษตรกรยังขาดพันธุ์พืชที่ดี เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ จึงควรพัฒนาพันธุ์พืชโดยเฉพาะพันธุ์พืชพื้นเมือง ซึ่งจะทำให้ผลผลิตทางการเกษตรของไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะ นอกจากนี้ ยังเป็นการอนุรักษ์พันธุ์พืชของไทยได้ด้วย

จากที่คณะผู้วิจัยได้นำเสนอมาสรุปได้ว่า แนวทางการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรตามแนวคิดเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทั้งหมด 12 ประเด็น ซึ่งเรียงลำดับตามความสำคัญได้ ดังนี้ พัฒนาทักษะการสื่อสาร เรียนรู้ประชาคมอาเซียน ผลิตอาหารปลอดภัย แลกเปลี่ยนประเพณีวัฒนธรรม พัฒนากลุ่มให้เข้มแข็ง เน้นเศรษฐกิจพอเพียง สร้างอาชีพเสริมในท้องถิ่น พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่ มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ สร้างแหล่งท่องเที่ยว ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และพัฒนาพันธุ์พืช

ตารางที่ 4.3 ปัญหาและแนวทางการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรตามแนวคิดเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่	ปัญหาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกร	แนวทางการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกร
1	ทักษะการสื่อสารต่ำ	พัฒนาทักษะการสื่อสาร
2	ความรู้ในการเพาะปลูกไม่ก้าวหน้า	เรียนรู้ประชาคมอาเซียน
3	ขาดความรู้ด้านการลงทุนและการตลาด	ผลิตอาหารปลอดภัย
4	แรงงานในท้องถิ่นมีน้อย	แลกเปลี่ยนประเพณีวัฒนธรรม
5	ขาดการเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม	พัฒนากลุ่มให้เข้มแข็ง
6	ชีวิตและทรัพย์สินไม่ปลอดภัย	เน้นเศรษฐกิจพอเพียง
7	นำเทคโนโลยีมาใช้น้อย	สร้างอาชีพเสริมในท้องถิ่น
8	มีโรคประจำตัว	พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่
9	การรวมกลุ่มไม่เข้มแข็ง	มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ
10		สร้างแหล่งท่องเที่ยว
11		ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี
12		พัฒนาพันธุ์พืช

จากตารางที่ 4.3 สามารถสรุปได้ว่า ปัญหาในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรตามแนวคิดเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี 9 ประเด็น ดังนี้ ทักษะการสื่อสารต่ำ ความรู้ในการเพาะปลูกไม่ก้าวหน้า ขาดความรู้ด้านการตลาดและการลงทุน แรงงานในท้องถิ่นมีน้อย ขาดการเรียนรู้ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ชีวิตและทรัพย์สินไม่ปลอดภัย นำเทคโนโลยีมาใช้น้อย มีโรคประจำตัว และการรวมกลุ่มไม่เข้มแข็ง สำหรับแนวทางการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของเกษตรกรตามแนวคิดเกษตรกรต้นแบบของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี 12 ประเด็น ดังนี้ พัฒนาทักษะการสื่อสาร เรียนรู้ประชาคมอาเซียน ผลิต

อาหารปลอดภัย แลกเปลี่ยนประเพณีวัฒนธรรม พัฒนากลุ่มให้เข้มแข็ง เน้นเศรษฐกิจพอเพียง
สร้างอาชีพเสริมในท้องถิ่น พัฒนาสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่ มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ สร้างแหล่งท่องเที่ยว
ประยุกต์ใช้เทคโนโลยี และพัฒนาพันธุ์พืช